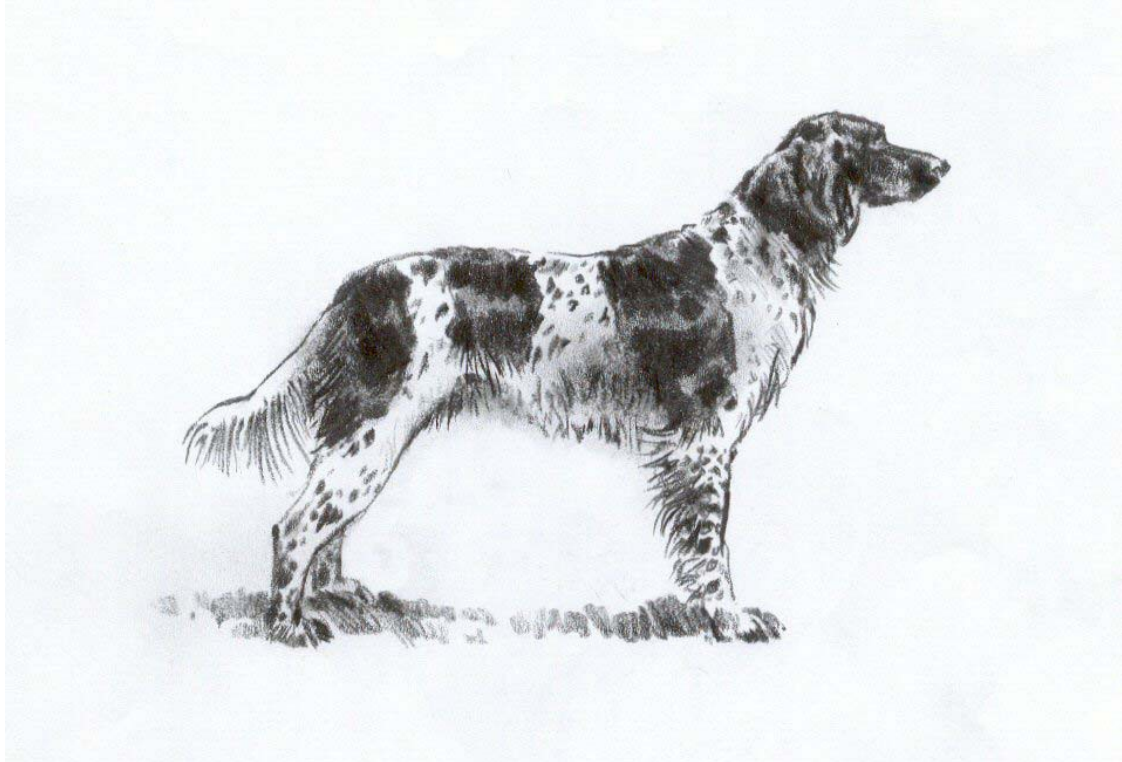

**Saksanseisojakerho ry
Jalostustoimikunta**

JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

1.1.2011-31.12.2015

ISOMÜNSTERINSEISOJA

118

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma on laaja tietopaketti käsittelemästään rodusta kaikkien rodun harrastajien ja rodusta kiinnostuneiden käyttöön. Tavoiteohjelma on laadittu Suomen Kennelliitto ry:n jalostustieteellisen toimikunnan mallirungon ja siihen liittyvien ohjeiden pohjalta. Jalostuksen tavoiteohjelma on käsitelty Saksanseisojakerho ry:n vuosikokouksessa 2010, mistä on hyvissä ajoin tiedotettu rotujärjestön jäseniä jäsenjulkaisu Saksanseisojalehden joulukuun 2009 numerossa sekä rotujärjestön internet-sivuilla. Tämän jälkeen jalostuksen tavoiteohjelma on ollut rotujärjestön internet-sivuilla kaikkien rodusta kiinnostuneiden tutustuttavana ja kommentoitavana hyvissä ajoin ennen vuosikokousta 2010. Vuosikokouksen roturyhmäkokouksessa tavoiteohjelma on käyty läpi ja Saksanseisojakerho ry:n vuosikokouksessa 17.4.2010 hyväksytty jäsenistöltä tulleen palautteen mukaisesti muokattuna.

Suomen Kennelliitto ry:n jalostustieteellisen toimikunnan hyväksymisen jälkeen tämä jalostuksen tavoiteohjelma on voimassa 1.1.2011 alkavan PEVISA-kauden, minkä jälkeen tavoiteohjelma jälleen päivitetään.

Jalostuksen tavoiteohjelma on luettavissa ja tulostettavissa Saksanseisojakerho ry:n internetsivuilta (www.saksanseisojakerho.fi => münsterinseisijat => isomünsterinseisoja) ja saatavissa myös tavoiteohjelman kokoajalta pyydettyäessä.

Koonnut ja saadun palautteen mukaisesti muokannut: Tuija Jurmu

Avustava työryhmä: Juha Aalto, Elina Lustig, Erja Nummi

Kannen piirros: Seppo Polameri

SISÄLLYSLUETTELO

1. YHTEENVETO
2. RODUN TAUSTA
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA
4. NYKYTILANNE
 - 4.1. POPULAATION KOKO JA RAKENNE
 - 4.1.1. Rekisteröinnit ja kannan kehittyminen Suomessa
 - 4.1.2. Koirien jalostuskäyttö ja kannan geneettinen rakenne
 - 4.1.3. Kanta muissa maissa
 - 4.2. LUONNE JA KÄYTTÖMINAISUUDET
 - 4.2.1. Luonne
 - 4.2.2. Nykyinen käyttötarkoitus
 - 4.2.3. Käyttökokeet Suomessa
 - 4.2.3.1. Kanakoirien erikoiskokeet (KAER)
 - 4.2.3.2. Isomünsterinseisojien KAER-kokeisiin osallistuminen
 - 4.2.3.3. Muut kokeet
 - 4.2.4. Käyttökokeet Saksassa
 - 4.2.4.1. VJP
 - 4.2.4.2. HZP
 - 4.2.4.3. VGP
 - 4.2.4.4. Tilastotietoja isomünsterinseisojien koesuorituksista Saksassa
 - 4.2.5. Käyttökokeet Pohjoismaissa
 - 4.2.5.1. Käyttökokeet Norjassa
 - 4.2.5.2. Käyttökokeet Ruotsissa
 - 4.2.5.3. Käyttökokeet Tanskassa
 - 4.3. TERVEYS
 - 4.3.1. PEVISA-ohjelma
 - 4.3.1.1. Lonkkanivelen kasvuhäiriö
 - 4.3.1.2. Kyynärnivelen kasvuhäiriö
 - 4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat
 - 4.4. ULKOMUOTO
 - 4.4.1. Voimassa oleva rotumääritelmä
 - 4.4.2. Tilastotietoa jalostuskokeen ulkomuotokatselmuksesta Saksassa
5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT
 - 6.1. VISIO
 - 6.2. RODUN TAVOITTEET JA STRATEGIA
 - 6.2.1. Kannan kehittyminen
 - 6.2.2. Populaation kokonaistila ja rakenne
 - 6.2.3. Käyttöominaisuudet
 - 6.2.4. Terveys
 - 6.2.5. Luonne
 - 6.2.6. Ulkomuoto
 - 6.3. UHAT JA MAHDOLLISUUDET
 - 6.4. VARAUTUMINEN ONGELMIIN
 - 6.5. TOIMINTASUUNNITELMA JTO:N TOTEUTTAMISEKSI
7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA
8. LÄHTEET

1. YHTEENVETO

Isomünsterinseisoja on itse asiassa pitkäkarvainen saksanseisoja mustavalkoisessa asussa. Kun vanhasta keskieurooppalaisesta pitkäkarvaisesta lintukoiratyypistä alettiin 1870-luvun lopulla jalostaa pitkäkarvaista saksanseisojaa, rotumääritelmään ei alkuaikojen aprikoinnin jälkeen hyväksytty mustaa väriä. Osa kasvattajista halusi kuitenkin säilyttää vanhan, etenkin Luoteis-Saksassa Münsterin liepeillä kukoistaneen kannan, sillä mustavalkoiset olivat yhtä hyviä metsästyskoiria kuin ruskeankirjavat pentuesisarensakin. Roturekisteri perustettiin Saksassa vuonna 1922 ja siihen hyväksytyillä 83 isomünsterinseisojalla aloitettiin rodun jalostustyö. Toinen maailmansota karsi kasvattajakennelien määrää, mutta rodun vannoutuneimmat ystävät jatkoivat edelleen rodun jalostusta. Isomünsterinseisojan geenipohjaan on vuosien varrella saatu laajennusta virallisilla risteytyksillä pitkäkarvaisen saksanseisojan kanssa 1930- ja 1970-luvuilla.

Isomünsterinseisoja on yhä harvinainen rotu ja kamppailee suppean jalostuspohjansa aiheuttamien ongelmien kanssa. Saksassa, rodun alkuperämaassa, rekisteröidään vuosittain keskimäärin 375 pentua. Rotu on levinnyt harvalukuisena useiden Euroopan maiden lisäksi Uuteen-Seelantiin ja Australiaan sekä Pohjois-Amerikan mantereelle. Pohjoismaihin rotu saapui 1970-1980-luvuilla ja Suomeen ensimmäinen isomünsterinseisoja tuotiin vuonna 1989. Vuonna 1990 rekisteröitiin virallisesti ensimmäiset isomünsterinseisojat Suomen Kennelliiton koirarekisteriin ja vuonna 2009 ylitettiin sadan rekisteröidyn koiran kokonaisuus. Rodun kasvatusta Suomessa on toistaiseksi ollut vähäistä, ensimmäinen pentue syntyi vuonna 1996 ja maassamme on kasvatettu vuoden 2009 loppuun mennessä vasta 11 pentuetta. Suomalaisesta kannasta edelleen useat koirat ovat keskenään lähisukua, joten vain kannan geenipohjan laajentaminen edelleen mahdollistaa kasvatustyön Suomessa.

Isomünsterinseisoja on sitkeä metsästyskoira, jonka vahvuusalueeksi rotumääritelmä nimeää laukauksen jälkeisen työskentelyn. Se on taitava pienriistakoira, luotettava seisoja ja pitkäjänteinen noutaja ja jäljittäjä. Vesi on sille mieluisa elementti ja petoeläinterävyys usein synnynnäinen. Palavaan riistaintoon yhdistyvät hyvät perhekoiraominaisuudet. Koirat ovat eloisia, oppivia ja kiintyvät syvästi omiin ihmisiinsä.

Isomünsterinseisoja ei ole nk. helppo rotu ja kasvattajia tulisikin saada motivoituneemmaksi rodun todelliseen parantamiseen, eli jalostusyksilöiden tason nostamiseen. Koirille on haettava näytöt kokeista ja näyttelyistä, jolloin myös rodulle tyypillinen luonne tulee testatuksi. Rodun tunnettuutta metsästyskäyttökoirana on lisättävä ja siitä kiinnostuneita on valistettava paremmin tämän rotuisen koiran oikeasta käyttötarkoituksesta sekä käsittely- ja pitotavasta. Isomünsterinseisojan on päästävä tyydyttämään metsästysviettiään tarkoituksen mukaisella tavalla. Monesti rotu kiinnostaa ulkonäkönsä ja harvinaisuutensa perusteella sellaisiakin ihmisiä, joiden ei tällaista työmyyrää kannattaisi ajatellakaan. Viehättävä ulkokuori kätkee sisälleen usein varsin vahvatahtoisen ja terävän luonteen, jonka kouluminen vaatii kekseliäisyyttä. Onneksi tietoisuus rodusta metsästyskoirana on lisääntynyt.

Rodun ongelmana on ollut lonkkaniveldysplasia, joskin tilanne on viime vuosien aikana huomattavasti parantunut. Koirien lonkkia on kuvattu Suomessa melko kattavasti ja kun jalostukseen on käytetty vain lonkiltaan terveitä koiria, on lonkkavikaisten määrä tutkitussa kannassa laskenut merkittävästi. Kannan kasvaessa on esille tullut uusia vikoja ja sairauksia, esimerkkeinä polven ristsiteiden repeämiset, kyynärnivelen kasvuhäiriöt ja hammaspuutokset.

Isomünsterinseisoja kuuluu mannermaisten seisojarotujen yhteisen rotujärjestön, Saksanseisojakerho ry:n (SSK) alaisuuteen. Rotujärjestön tavoitteena on säilyttää rotu metsästyskäyttökoirana, pyrkiä edistämään käyttökoetoimintaa, kehittää koirien koulutusta yhdessä alueyhdistysten kanssa sekä tiedottaa jäsenistöään käyttökoirien jalostukseen ja metsästyskäyttöön liittyvissä asioissa.

2. RODUN TAUSTA

Kynologi Friedrich Jungklaus sijoitti pitkäkarvaisen seisijan rotujaossa kanakoiriin (Hühnerhund). Pitkäkarvainen seisija polveutuu toisen tutkijan, tohtori Fitzingerin, mukaan suuresta silkkiokoirasta (Grosser Seidenhund, Canis extrarios major).

Kun suuren kansainvaelluksen jälkeen heimot alkoivat asettua aloilleen ja peltoja alettiin viljellä ja metsät hakattiin, metsästys muuttui. Villisika- ja karhujahti muuttui haukkametsästykseksi, ajometsästykseksi ja järjestetyiksi jahdeiksi (900-1400-luvuilla). Ajometsästyksen tarvittiin jälkeä seuraavia, nopeita, ääntä antavia koiria (ajokoiria eli brackeja). Haukkametsästyksen taas tarvittiin "lintukoiraa" (Vogelhund), jota kutsuttiin myös haukkakoiraksi (Habichtshund). Nämä olivat enimmäkseen pitkäkarvaisia, yleensä valkokirjavia koiria, joista nykyiset pitkäkarvaiset seisijat polveutuvat. Niiden koko ja väri vaihtelivat. Myöhemmin niitä kutsuttiin nimillä "Hühnerhund" tai "Wasserhund". 1600-luvulta lähtien ne tunnettiin nimellä "Wasser- oder Fasanenhund", vesi- tai fasaanikoira. Ajokoiran ja seisijan välimuotoja alkoi tutkijoiden mukaan esiintyä noin 1300-luvulta lähtien.

Kun maanviljely yleistyi edelleen, metsästys alkoi siirtyä pelloille. Alettiin metsästä peltolintuja. Kun ampuma-aseet sittemmin kehittyivät, muuttui metsästys jälleen. Monipuolisesti käytettävä seisija alkoi olla yhä useammin metsästyksen oikeutettujen "korkea-arvoisten herrojen" metsästystoveri. He pitivät ja kasvattivat nykyisten seisojiemme esi-isiä kartanoidensa metsästysmajoilla 1800-luvun puoliväliin asti.

Vuonna 1848 Saksaan tuli yleinen metsästysoikeus ja ruhtinaiden yksinoikeudet metsästysmaihin poistettiin. Niinpä metsästysmajakasvatus meni rajusti taakse päin. Vasta vuoden 1870 paikkeilla metsästä alettiin organisoida ja perustaa myös metsästyskoirajärjestöjä.

Vuosien 1848 ja 1870 välillä kasvatettiin melko villisti ja risteytettiin koiria innokkaasti puolin ja toisin. Vanhaan kantaan risteytettiin etenkin englanninsettereitä ja pointtereita, jotta saataisiin aikaan monipuolinen metsästyskoira. Tavoite ei kuitenkaan täyttynyt. Niinpä 1870-luvulta lähtien alettiin perustaa yksittäisten saksalaisten metsästyskoirakantojen kasvattamiseen pyrkiviä rotujärjestöjä.

Vuonna 1878 pidettiin Frankfurtissa ensimmäinen päämäärätietoinen koiranäyttely. Siellä tehtyjen päätösten perusteella vuotta myöhemmin Hannoverin näyttelyssä esitettiin rotuina pitkäkarvainen saksanseisija (Deutsch-Langhaar) ja lyhytkarvainen saksanseisija (Deutsch-Kurzhaar). Esillä olivat rotujen parhaat yksilöt sekä kummankin rotumääritelmä. Valitettavasti pitkäkarvaisen saksanseisijan rotumääritelmää laadittaessa kiellettiin musta väri (toisin sanoen yksivärisen musta tai mustavalkoinen), koska näiden väritysten oletettiin viittaavan newfoundlandinkoiran, irlanninsetterin tai gordoninsetterin kanssa tehtyihin risteytyksiin.

Pitkäkarvaiselle saksanseisijalle perustettiin kaksi järjestöä, Verein Deutsch-Langhaar ja Club Langhaar. Ensin mainitun rotukirjaan hyväksyttiin aluksi musta väri, joskin vain muutama musta tai musta-valkoinen koira rekisteröitiin. Mikään niistä ei ilmeisesti jatkanut sukua, ainakaan virallisesti. 6.2.1908 Verein DL sulki taas mustan värin jalostuksesta. 1920-luvun ja 1930-luvun taitteessa yritettiin turhaan saada "vanha saksalainen musta väri" taas luvalliseksi myös pitkäkarvaiselle, niin kuin se sittemmin sallittiin lyhytkarvaiselle saksanseisijalle ja myöhemmin myös karkeakarvaiselle saksanseisijalle.

Mustan värin sulkeminen lienee Hegewaldin ja Oberländerin aikaansaannosta, he kun levittivät käsitystä valkoisenkirjavista ja yksivärisen mustista koirista "lyhtyinä". Metsästyskoiran pitäisi olla huomaamaton, tumma väriltaan, jotta "valppaan riistan ja vielä valppaamman salametsästäjän terävä katse eivät sitä tavoittaisi". Oberländerin mukaan pentueiden "lyhtyjä" ei pitäisi jättää kasvamaan. Siitä seurasi, että kaikki vaaleat ja mustat koirat etenkin saksanseisojien pentueissa tapettiin. Se ei ollut monen asiantuntijan mielestä käyttökoirakasvatuksessa mielekäästä, koska sillä tavalla menetettiin hyvää jalostuspohjaa. Valkoisen ja mustan värin hävittämisen myötä myös muun kannan pigmentti heikkeni ja niillä alkoi olla vaaleampia silmiä.

A.E. Westmark todisti Hinkelin pitkäkarvaista saksanseisoojaa käsittelevässä kirjassa, että musta tai musta-valkea väritys eivät missään tapauksessa olleet tulos newfoundlandinkoira- tai irlannin- tai gordoninsetteriristeyksistä. On kiistatonta, että alun alkaen ruskeiden ja ruskeavalkoisten pitkäkarvaisten seisoojien rinnalla Saksan alueella kasvatettiin myös mustia ja musta-valkoisia.

Kuten aiemmin mainittiin, englantilaisia kanakoiria risteytettiin saksalaiseen kantaan 1800-luvun loppupuolella, mutta myös Ranskassa risteytettiin omia ajokoirarotuja espanjalaisten pointtereiden kanssa ja saatiin aikaan erinomaisia seisoojia. Niiden verta virtaa barbetin ja korthalsingriffonin myötä yhä saksalaisissa karkeakarvaisissa seisoojissa. Joidenkin tutkijoiden mielestä myös iso- ja pienimünsterinseisoojan kehityksessä ranskalaisilla spanieliroduilla on ollut oma roolinsa.

Myös Edmund Löns (1922) totesi, että pienimünsterinseisooja (ja siten myös kaikki muut pitkäkarvaiset saksalaiset seisoojat) on vain yksi jäsen suuressa pitkäkarvaisten kanakoirien perheessä, joita Belgiassa ja Ranskassa kutsutaan epagneul-nimellä. Lönsin mukaan isomünsterinseisooja polveutuu Borkenin alueelta peräisin olleiden musta-valkeiden ja päistärikköjen Heidewachteleiden ja pitkäkarvaisten seisoojien välisestä risteytyksestä.

Niin tai näin, siitä ei ole epäilystäkään, että isomünsterinseisooja polveutuu vanhoista pitkäkarvaisista lintukoirista, kanakoirista, haukkakoirista, ja että niitä esiintyi myös mustana ja mustavalkoisena jo kauan ennen pitkäkarvaisen saksanseisoojan rotumääritelmän laatimista. Sen toteaa myös Löns, joka sanoo "että Burgsteinfurtissa ja sen ympäristössä on aina ollut kaksi täysin samanlaista, vain kokonsa ja polveutumisensa perusteella toisistaan eroavaa kantaa, joita oli myös mustapäistärikköjä ja joita kutsuttiin kotiseutunsa mukaan bentheiminkoiriksi" (Löns 1929).

Musta ja musta-valkoinen väri kiellettiin, mutta mustavalkoisia pitkäkarvaisia seisoojia kasvatettiin pienimuotoisesti ja etenkin niillä metsästettiin.

Vuonna 1919 mustavalkoisten uskolliset harrastajat perustivat lopulta Halternissa rodun puhdasrotuiseen kasvatukseen pyrkivän yhdistyksen "Verein für die Reinzucht des langhaarigen grossen schwarz-weissen Münsterländer Vorstehhundes". Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi tuli jo kauan pitkäkarvaisia saksanseisoojia harrastanut tehtailija Hermann Nagel Herford-Engeristä. Sihteeriksi valittiin opettaja A.E. Westmark Recklinghausenista.

Ensi töiksi piti kerätä vielä jäljellä olevat mustavalkoiset kokoon, ennen kuin niillä saatettiin ruveta harrastamaan puhdasrotuista kasvatusta. Etenkin Münsterlandin länsiosissa niitä vielä oli. Muun muassa metsästäjäperhe vorm Walde metsästi mustavalkoisilla, ja heidän mukaansa on saanut nimensä rodun vuosittainen pääjalostuskoe. Vasta perustettu yhdistys laati seuraavaksi "Urlisten", alkuluettelon, kaikista niistä koirista, jotka olivat peräisin mustavalkoisista vanhemmista. Pankinjohtaja Lewing Halternista alkoi pitää niistä kirjaa.

Urlisten saatiin kokoon 83 isomünsterinseisoojaa. Ensimmäinen, nro 1, oli Boncoeur i Treff e Jena, kasv. Stenig, om. Hubbert. Viimeisenä oli nro 84 (43 jäi välistä), Juno-Heiden i Peter-Westenborken e Cora-Heiden. Urlisten kuuluvien koirien jälkeläiset pääsivät Zuchtbuch Grosse Münsterländeriin, roturekisteriin, edellyttäen, että ne olivat oikean värisiä ja vähintään 10 kuukauden iässä olivat saaneet ulkomuodosta arvosanan 'hyvä'.

Urliste suljettiin ja rekisteri perustettiin vuonna 1922, mutta jo sitä ennen aloitettiin yhdistyselämä ja koetoiminta.

16.10.1921 pidettiin Halternissa ensimmäinen erikoisnäyttely isomünsterinseisoojille. Arvosteltavana oli 22 koiraa. Ensimmäinen nuorten koirien koe pidettiin 8.4.1922 Harlessa Coesfeldin lähellä. Siellä jaettiin kolme toista palkintoa ja kolme kolmatta palkintoa. 29.6.1922 osallistui 21 isomünsterinseisoojaa näyttelyyn Münsterissä.

Samana päivänä Delegierten-Commission hyväksyi isomünsterinseisoojan viralliseksi roduksi. (Lustig, E. 2005).

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Isomünsterinseisoja kuuluu mannermaisten seisojarotujen yhteisen rotujärjestön, Saksanseisojakerho ry:n alaisuuteen. Saksanseisojakerho on perustettu vuonna 1943, jolloin yhdistyksen jäseniksi ilmoittautui 27 saksanseisojien harrastajaa. Tällä hetkellä Suomen Kennelliittoon kuuluvassa rotujärjestössä on noin 2700 jäsentä.

Aluksi rotujärjestön edustamat koirat olivat vain lyhyt- ja karkeakarvaisia saksanseisoja, mutta nyt valikoimaan kuuluu jo 23 erilaista mannermaista seisojarotua tai rotumuunnosta, joihin rekisteröidään vuosittain 600-800 uutta pentua.

Saksanseisojakerhon tarkoitus on ylläpitää ja kehittää mannermaisia seisovia lintukoiria metsästyksen monitoimikoirina sekä edistää kanakoiraharrastusta Suomessa. Tähän kerho pyrkii järjestämällä roduilleen näyttelyitä, katselmuksia sekä kanakoirien erikoiskokeita (KAER) ja kilpailuja, julkaisemalla opaskirjoja ja neljästi vuodessa ilmestyvää Saksanseisoja-lehteä sekä näyttely- ja koetulokset sisältävää vuosikirjaa. Kerho myös vaalii ja ohjaa edustamiensa rotujen rodunjalostusta sekä pyrkii kaikin keinoin torjumaan koirien terveydentilaa mahdollisesti horjuttavia perinnöllisiä vikoja ja muita eläinsairauksia sekä tiedottamaan niistä jäsenilleen.

Saksanseisojakerhon hallituksessa on 7 jäsentä ja sihteeri. Lisäksi kerhon toimintaa ohjaavat toimikunnat: jalostustoimikunta, ulkomoatotomikunta, koetoimikunta ja tietojenkäsittelytoimikunta. Kerhon toimihenkilöihin kuuluvat myös päätoimittaja, jäsen sihteeri, myyntisihteeri, vuosikirjan päätoimittaja ja kotisivujen vastuhenkilö.

Saksanseisojakerhon jalostustoimikunnassa on 9 jäsentä. Jalostusneuvot valitsee Saksanseisojakerhon vuosikokous. Valtarotujen, lyhytkarvaisen ja karkeakarvaisen saksanseisojan jalostusneuvonta työllistää suurimman osan toimikunnan jäsenistä: lk-saksanseisojan jalostusneuvonnasta vastaa 3 henkilöä ja kk-saksanseisojan jalostusneuvonnasta 3 henkilöä. Bretonien jalostusneuvonnasta vastaa 1 henkilö, münsterinseisojien sekä pitkäkarvaisen saksanseisojan jalostusneuvonnasta vastaa 1 henkilö ja muiden jäljelle jäävien rotujen jalostusneuvonnasta vastaa 1 henkilö. Saksanseisojakerhon sääntöjen mukaan rotu saa oman jalostusneuvon, kun rekisteröityjen pentujen määrä ylittää 50 pentua/vuosi. Pienempien, mutta Suomeen jo vakiintuneiden rotujen (pitkäkarvainen saksanseisoja, unkarinvizslat, korthalsingriffoni, bracco italiano, spinone, weimarinseisoja ja stabyhoun) pentuvälityksestä ja rotutietouden jakamisesta vastaa jalostustoimikunnan kullekin rodulle valitsema pentuvälittäjä.

Saksanseisojakerhon jalostustoimikunta määrittelee jalostuksen tavoitteet ja seuraa rotujemme tilaa. Toimikunta ohjaa jalostuksen suunnittelua antamalla lausuntoja ja suosituksia jalostusyhdistelmistä sekä hoitaa pentuvälitystä. Toimikunta pitää yllä jalostusrekisteriä jalostustavoitteet täyttäneistä koirista. Jalostustoimikunta on mukana järjestelemässä jokavuotista nuorten koirien ikäluokkakatselmusta Junkkaria sekä vuosikokouksen tai erikoisnäyttelyn yhteydessä järjestettäviä jalostusaiheisia luentopäiviä.

4. NYKYTILANNE

4.1. POPULAATION KOKO JA RAKENNE

4.1.1. Rekisteröinnit ja kannan kehittyminen Suomessa

Vielä 20 vuotta sitten isomünsterinseisoja oli Suomessa tuntematon, ja harvinainen se on vieläkin, sillä Suomen Kennelliiton (SKL) koirarekisterin mukaan maahamme on rekisteröity kaiken kaikkiaan vuosien 1990-2009 aikana 106 rodun edustajaa (taulukko 1). Rekisteröintiluku sisältää pentuerekisteröinnit ja tuontikoirina rekisteröidyt ulkomaista alkuperää olevat koirat. Virallisesti Suomeen rekisteröityjen tuontikoirien lisäksi maahamme on tuotu eri maista myös muutamia koiria, joita ei ole syystä tai toisesta virallisesti rekisteröity tuontikoirina SKL:n koirarekisteriin (taulukko 2).

Isomünsterinseisoja on yhä harvinainen rotu ja sen jalostuspohja on suppea. Suomen ensimmäiset isomünsterinseisojat olivat lähtöisin saksalais-englantilaisista yhdistelmistä ja saapuivat maahamme Norjasta ja Ruotsista. Ensimmäisenä Norjasta vuonna 1989 saapuneen uroksen, Munsdal's Casmirin, jälkeen maahamme tuotiin vuosina 1990-1996 kaikkiaan 11 koiraa Ruotsista Våråsen's-kennelistä ja ensimmäinen isomünsterinseisoja rekisteröitiin SKL:n koirarekisteriin vuonna 1990. Suomalainen kasvatustyö lähti käyntiin näillä ruotsalaista alkuperää olevilla koirilla ja ensimmäinen pentue maassamme syntyi vuonna 1996. Seuraavana vuonna rekisteröitiin maahamme uros Tanskasta.

Saksasta, rodun alkuperämaasta, rekisteröitiin maahamme vasta vuonna 1997 ensimmäinen isomünsterinseisoja, uros Dixon Ciperro. Kaikki Ruotsista maahamme tuodut rodun edustajat ovat lähtöisin Våråsen's-kennelistä ja viimeinen näistä rekisteröitiin maahamme vuonna 1998. Kaikkiaan Våråsen's-kennelistä on saapunut maahamme 13 isomünsterinseisojaa. Sittemmin koiria on alettu tuoda pääasiassa Saksasta, ja vuonna 2006 Saksa ohitti Ruotsin Suomeen tuotujen ja tänne rekisteröityjen koirien määrässä. 2000-luvulla yksittäisiä koiria on rekisteröity myös Britanniasta, Hollannista ja Tsekistä. Pienen kantamme (populaation) vuoksi kansainvälinen yhteistyö onkin välttämättömyys.

Suomalaisen isomünsterinseisojan 20-vuotisen historian aikana maahamme on saapunut vuosittain keskimäärin yhdestä kahteen tuontikoiraa ja viimeisten 14 vuoden aikana on pentueita syntynyt lähes vuosittain. Kaikki rekisteröintitiedot vuosilta 1990-2009 on koottu taulukkoon 1 vuosittain rekisteröintiperusteen ja sukupuolen mukaan. Taulukossa 2 on eritelty tuontimaittain ne vuoden 2009 loppuun mennessä maahamme tuodut koirat, joista tiedot ovat olleet saatavissa joko SKL:n koirarekisteristä tai rodun jalostusneuvojalta. Mikäli koira ei ole SKL:n koirarekisterissä tuontikoirana, on siitä maininta kyseisen koiran kohdalla. Taulukosta löytyy koiran rekisterinumero ja tiedot lonkka- ja kyynärkuvaustuloksista, mikäli koira on niiden osalta tutkittu. Myös vanhempien nimet ja rekisterinumerot ilmenevät tiedoista.

Taulukko 1. Isomünsterinseisojen rekisteröinnit Suomessa 1990-2009. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

vuosi	uros	narttu	pentueet	yhteensä	tuonti uros	tuonti narttu	tuonti yhteensä	kaikki yhteensä
1990						2	2	2
1991						1	1	1
1992					1		1	1
1993								
1994					1	2	3	3
1995								
1996	2	4	1	6	2	1	3	9
1997					2		2	2
1998						1	1	1
1999	5	4	1	9				9
2000	5	3	1	8		1	1	9
2001					1	2	3	3
2002	7	3	1	10		1	1	11
2003					2		2	2
2004	3	5	2	8	2	1	3	11
2005	7	8	2	15		2	2	17
2006					2	1	3	3
2007	4	5	1	9				9
2008	5	2	1	7				7
2009	3	2	1	5		1	1	6
yhteensä	41	36	11	77	13	16	29	106

Vuosina 1990-2009 Suomessa on syntynyt 11 pentuetta, joista on rekisteröity yhteensä 77 koiraa, 41 urosta ja 36 narttua. Keskimääräinen pentuekoko on 7,0. Ulkomaisia tuontejä on rekisteröity 29 koiraa, 13 urosta ja 16 narttua. Kaikkiaan vuosina 1990-2009 on rekisteröity 106 koiraa.

Taulukko 2. Suomeen tuodut isomünsterinseisojat 1989-2009. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

SAKSAN TUONNIT		isä		emä	
DIXON CIPERRO uros	FIN15029/97 A/A 0/0	NIEK VOM BUSSHOF	ZGM70/90 A	BEA CIPERRO	ZGM171/94A
LARA VOM FREIHOF narttu	FIN25554/00 B/A 0/0	ERIC CIPERRO	ZGM28/98A	JANA VOM FREIHOF	ZGM197/98A
CARDA VOM ISSELTAL narttu	FIN25210/01 B/A	JUNKER VOM VOSSBRINK	ZGM123/97A	SHEILA VOM BUSSHOF	ZGM255/96A
DAX VOM HOMERLAND uros	FIN35552/01 A/B 0/0	GRINGO VOM BERGWALD	GM117/99A	AMSEL VOM HOMERLAND	GM129/98A
KISCHA VOM BERGWALD narttu	FIN13229/02 B/B	ALEX VOM NECKARTAL	ZGM168/98A	AIKA VON DER WALDSCNEPFE	ÖHZB616A
CARLO VOM BUSSHOF uros	FIN14315/03 C/C 0/0	ARON VOM ISSELTAL	ZGM18/99A	XILLA VOM BUSSHOF	ZGM283/98A
SCHUMI VOM VOSSBRINK uros	FIN45689/03 A/A 0/1	ULF VOM MARIENBRINK	ZGM321/00A	HUMMEL VOM VOSSBRINK	ZGM162/96A
BÖLKERS REX uros	FIN15969/04 A/A 0/0	OPAL VON ST. VIT	ZGM371/00A	IRA VOM VOSSBRINK	ZGM306/96A
ELFI VOM HASSELBUSCH narttu	FIN17004/04	ANDO VOM STEENHOF	ZGM95/98A	BOELKERS OAKY	ZGM/96
ASTI VOM RABENBAUM narttu	FIN34702/05 A/A 0/0	DON VOM FELSENHOF	ZGM78/01	BIRKA VON DER STEVEQUELLE	ZGM176/03
KERSTA CIPERRO narttu	FIN11700/06 A/A 0/0	ARON VON GRINZING	ÖHZB871	PAULA VOM ANZENTHAL	ZGM31/03
FRODO VOM ISSELTAL uros	FIN54912/06 D/D 1/0	DON VOM SÜLTZTAL	ZGM200/02	EDDA VOM ISSELTAL	ZGM98/03
ACHILLES VOM ORTSBERG uros (Ei SKL rek)	ZGM 9/06 s. 15.1.2006	JUKO VOM BIMOLTERFELD	ZGM8/01A	BENTJE VOM NORDBUSCH	ZGM149/03B
BÄRBEL VOM LÖWENBERG narttu	FI37899/09	ALPHA VOM BACKHAUS	ZGM17/07	PAULA VOM BERGWALD	ZGM108/04

RUOTSIN TUONNIT		isä		emä	
VÄRÅSEN'S XIMENA narttu	S12265/90	THAXMEAD RIESLING	S57055/88H	KEUNBUR'S ASPE	S19069/87H
VÄRÅSEN'S ZELINDA narttu	S23651/90 B/B	THAXMEAD RIESLING		KEUNBUR'S BELINDA	S14088/88H
VÄRÅSEN'S ÖNSKEDRÖM narttu (Ei tuontikoirana SKL rek.)	S30795791	THAXMEAD RIESLING		KEUNBUR'S ASPE	
VÄRÅSEN'S BELLADONNA narttu	S38659/91 A/A	THAXMEAD RIESLING		KEUNBUR'S BELINDA	
VÄRÅSEN'S DARK-DREAM uros	S30912/92 D/C	QUIRL UT SEELTERLOUND	S62350/91H	KEUNBUR'S ASPE	
VÄRÅSEN'S JELWIN uros	S19254/94 B/B	QUIRL UT SEELTERLOUND		VÄRÅSEN'S BALDERSBRÅ	S38658/91H
VÄRÅSEN'S MON-A-MEE narttu	SF50334/94 B/B	QUIRL UT SEELTERLOUND		KEUNBUR'S BELINDA	
VÄRÅSEN'S MON-A-MORE narttu	SF29466/94 C/C 0/0	QUIRL UT SEELTERLOUND		KEUNBUR'S BELINDA	
VÄRÅSEN'S SPEEDY-SPRING uros	FIN18037/96	GRAINMARSH ARIC	S41417/93H	VÄRÅSEN'S HEAVENLY-HONEY	S33845/93H
VÄRÅSEN'S SWEET- SENSATION narttu	FIN30418/96 A/A	GRAINMARSH ARIC		VÄRÅSEN'S HEAVENLY-HONEY	
VÄRÅSEN'S TAMLIN uros	FIN29891/96 B/A	AKKO	S37749/94H	ALMA	N38330/92H
VÄRÅSEN'S WILBUR (Ei SKL rek)	S38468/97 s. 3.6.1997	GRAINMARSH ARIC		ATTI	S37751/94
VÄRÅSEN'S XTRAVACKRA narttu	FIN36473/98 (C/C) C/B 0/0	GRAINMARSH ARIC		ALMA	

NORJAN TUONNIT		isä		emä	
MUNSDAL'S CASMIR uros (Ei tuontikoirana SKL rek.)	N10225/89	AMOR VON DER EICHENALLEE	S40001/86	GRUNWALD ASTRA	N26471/87
ELMER AV HUNDREMETERSKOGEN uros	FIN22036/06 B/B 0/0	BÖLKERS RAGNAR	S14224/2004	NORDVESTN'S FOKUS	N02841/02

TANSKAN TUONTI		isä		emä	
ANTHO uros	FIN34184/97 A/A	XENON UT SEELTERLOUND	DK10039/93 A	BESS	DK07662/92A

BRITANNIAN TUONTI		isä		emä	
TARKANYA KIRIS KRISTA narttu	FIN39473/01 A/A 0/0	GORSEBANK REX VINCENT	KCY151196Y02	TARKANYA SILK	KCSB0181CH

HOLLANNIN TUONTI		isä		emä	
HERO V.H. MEEKENESCH uros	FIN18250/04 C/B	ASSO VOM HASSELBUSCH	ZGM235/98	BIRKA V.H. MEEKENESCH	NHSB2213657

TSEKIN TUONTI		isä		emä	
AXA Z EGERANU narttu	FIN50550/05 A/A 0/0	JUSTUS CIPERRO	ZGM175/01	ZUZI OD NEZDICKEHO POTOKA	CLP/1097/05

Vuosien 1989-2009 aikana Suomeen on tuotu seitsemästä eri maasta 35 koiraa, joista 29 on rekisteröity tuontikoirana Suomen Kennelliiton koirarekisteriin. Saksasta on tuotu maahamme kaikkiaan 15 koiraa, joista 13 on rekisteröity tuontikoirana. Ruotsista on saapunut Suomeen samasta kennelistä yhteensä 13 koiraa, joista 11 on rekisteröity tuontikoirana. Norjasta on tuotu maahamme kaksi koiraa, joista toinen on rekisteröity tuontikoirana. Samoin Britanniaista on saapunut maahamme kaksi koiraa, joista vain toinen on rekisteröity tuontikoirana. Tanskasta, Hollannista ja Tsekistä on rekisteröity maahamme yksi koira kustakin maasta.

4.1.2. Koirien jalostuskäyttö ja kannan geneettinen rakenne

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Yksilöllä voi olla geenistä ainoastaan kaksi alleelia, jotka ovat joko samanlaiset (homotsygotia) tai erilaiset (heterotsygotia) (JTO:n kokoajan selvitys).

Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannetilanteessa jalostuksesta ei suljeta pois enempää kuin 50 % pentueista tai enempää kuin se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 1 rodun keskimääräisellä, kahdella kerrotulla pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen käytetään 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. (Mäki, K.)

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyliogeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä KoiraNetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50-100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme "uutta verta". Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan. (Mäki, K.)

Isomünsterinseisojan geneettinen perusta on Saksassa roturekisteriin vuonna 1922 hyväksytyjen 83 yksilön joukosta jalostukseen käytettyjen yksilöiden geeniperimässä. 1930-luvulla tehtiin Saksassa muutamia roturisteytyksiä pitkäkarvaisen saksanseisojan kanssa ja isomünsterinseisojan geenipohja sai näin kaipaamaansa laajennusta. Toinen maailmansota (1939-1945) koetteli rotukoiria ja menehtyneiden tai kadonneiden yksilöiden sekä kasvatustoiminnan lopettaneiden kenneleiden myötä isomünsterinseisojan geenimateriaalia hävisi sodan seurauksena. Sodan jälkeen rodun vannoutuneet saksalaiset ystävät jatkoivat isomünsterinseisojan jalostustyötä jäljellä olevalla geeniperimällä. 1970-luvulla rotuun saatiin jälleen geenimateriaalia pitkäkarvaisesta saksanseisojasta Saksassa tehtyjen roturisteytysten myötä.

Suomessa isomünsterinseisojan kasvatusta on ollut toistaiseksi vähäistä. Ensimmäinen pentue syntyi vuonna 1996 ja kaikkiaan vuoden 2009 loppuun mennessä maassamme on syntynyt yhteensä 11 pentuetta (taulukko 3). Alkuvuosina rodun Ruotsista tuodut edustajat olivat lähisukua keskenään ja tämä rajoitti kasvatustyön aloittamista. Sitten maahan muualta tuodut koirat ovat lähes kaikki erisukuisia keskenään. Viime vuosina pentueita on syntynyt keskimäärin yksi vuodessa ja yli puolet nartuista on astutettu ulkomaisilla uroksilla. Myös kotimaisissa astutuksissa on käytetty aina tuontiurosta.

Isomünsterinseisojia on käytetty maassamme tähän mennessä jalostukseen varsin maltillisesti. Kolmella nartulla on kaksi pentuetta ja niiden jälkeläismäärät ovat yhteensä 10, 14 ja 15 pentua. Jalostusyhdistelmiä ei ole toistettu, kaikilla pentueilla on eri isä ja muita koiria on käytetty jalostukseen vain yhden kerran. Pienestä koirakannasta johtuen yhden yksilön jälkeläismäärän on pysyttävä kohtuullisena ja pentuesisarusten käyttöä on harkittava tarkoin, jotta kannan geneettinen rakenne säilyy mahdollisimman monipuolisena. Ulkomaisia uroksia jalostukseen käytettäessä täytyy myös huomioida niiden sukulaisuus kotimaisen kantamme

kanssa. Narttujen astuttaminen ulkomaisilla jalostusuroksilla on arvokas panostus maamme isomünsterinseisojapopulaation geneettisen rakenteen monimuotoisuuden puolesta silloin, kun ulkomainen uros valitaan huolella sekä luonne-, terveys-, käyttö- ja rakenne-ominaisuuksiensa että myös sen myötä maahamme tulevan geeniperimän perusteella.

Ensimmäisen Suomessa syntyneen pentueen sukusiitosaste (11,2) on liian korkea, mutta myöhemmissä pentueissa sukusiitosaste on laskenut merkittävästi ja yli puolessa sukusiitosaste on nolla. Vuonna 2005 syntyneen pentueen sukusiitosaste (2,3) on korkein viimeisten viiden vuoden aikana. Sukusiitosasteet on poimittu Saksanseisojakerhon tietokannasta. Sukusiitoksen vaarat jalostuksessa on nähtävästi tiedostettu, ja jalostusyhdistelmät on pyritty muodostamaan toisilleen riittävän erisukuisista koirista.

Isomünsterinseisojan kasvatusta Suomessa varsin pienimuotoista, joten kaikki jalostukseen käytetyt yhdistelmät vuosilta 1996-2009 on koottu pentueen syntymävuoden mukaan taulukkoon 3. Taulukon tiedoista ilmenee yhdistelmän vanhemmat lonkkakuvaustuloksineen ja sukusiitosprosentti sekä rekisteröityjen pentujen lukumäärä, sukupuolijakauma, myöhempi käyttö jalostukseen ja kasvattaja kennelnimineen.

Taulukko 3. Suomessa syntyneet isomünsterinseisojapentueet 1996-2009. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, Saksanseisojakerho ry. Tietokanta)

syntymävuosi	emä		isä		% ss	jälkeläisiä				kasvattaja	
	nimi	hd	nimi	hd		kpl	n	u	jk	nimi	kennelinimi
1996	VÄRÄSEN'S BELLADONNA S38659/91	A	VÄRÄSEN'S JELWIN SF23643/94	B	11,2	6	4	2	1	Leena Rautava Ylämylly	-
1999	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	A	VÄRÄSEN'S TAMLIN FIN29891/96	B	1,4	9	4	5	2	Janita Jokinen Vantaa	Nadisa
2000	AMALIA FIN26419/96	A	ANTHO FIN34184/97	A	0,0	8	3	5		Väinö Aalto Pyhäsalmi	Ibasan
2002	NADISA SWEET SERA FIN16818/99	A	HELLESKOV'S BOXY DK16384/98	B	0,0	10	3	7		Nina Ilomäki Hajala	Wild Tail's
2003	NADISA SYNNY SIRU FIN16820/99	A	AREX V.'T BRUGGENBOSCH NHSB2065277	TC	0,0	7	4	3		Janita Jokinen Vantaa	Nadisa
2004	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	A	ILLO VOM HESSENLAND ZGM246/94	A	0,0	1	1	0		Janita Jokinen Vantaa	Nadisa
2004	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	B	HARRAS UT SEELTERLOUND ZGM343/00	A	0,0	6	3	3		Antti Happonen Riistavesi	Pikku-Hiiden
2005	CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	B	DIXON CIPELLO FIN15029/97	A	2,3	9	5	4		Taru Lamminen Vihti	Tarmokas
2007	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	B	ALBANO VOM SANDFORTS FELD ZGM166/04	KEINH	0,2	9	5	4		Antti Happonen Riistavesi	Pikku-Hiiden
2008	AXA Z EGERANU FIN50550/05	A	BIRK VOM HOCHHOLTZ ZGM34/02	A	1,4	7	2	5		Mari Parkkali Jyväskylä	Seefest
2009	CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	B	ELMER AV HUNDREMETERSKOGEN FIN22036/06	B	0	5	2	3		Taru Lamminen Vihti	Tarmokas

hd = lonkkakuvaustulos
n = narttupentujen lukumäärä
TC = terve

ss% = sukusiitosprosentti
u = urospentujen lukumäärä
KEINH = terve

kpl = lukumäärä
jk = jalostukseen käytettyjen jälkeläisten lukumäärä

Vuosina 1996-2009 jalostukseen on käytetty 11 urosta ja kahdeksaa narttua. Näistä jalostusyhdistelmistä on syntynyt yhteensä 11 pentuetta. Jalostukseen käytetyistä uroksista kuusi on ulkomaisia jalostusuroksia. Yksi uroksista on Tanskan, yksi Hollannin ja neljä Saksan jalostusrekisterissä. Kotimaisesta kannasta jalostukseen on käytetty viittä urosta, jotka kaikki ovat tuontikoiria. Kaksi näistä tuontiuroksista on lähtöisin Ruotsista, yksi Tanskasta, yksi Saksasta ja yksi Norjasta. Jalostukseen käytetyistä nartuista kolme on kotimaassa kasvatettuja

ja viisi tuontikoiria ja näistä tuontinartuista kaksi on Suomen jalostusrekisterissä. Kaksi jalostukseen käytettyä tuontinarttua on lähtöisin Ruotsista, kaksi Saksasta ja yksi Tsekistä. Kaikki jalostukseen käytetyt yksilöt ovat olleet lonkiltaan terveitä.

Suomessa käytetyistä jalostusyhdistelmistä viidessä molemmat vanhemmat ja neljässä toinen vanhemmista on koepalkittu rodun käyttökokeessa kotimaassaan (taulukko 4). Vain kahdessa yhdistelmässä rodun jalostuksen alkuvuosilta, kumpaakaan vanhemmista ei ole palkittu rodun käyttökokeessa. Kaikki ulkomaiset jalostusurokset ovat kotimaansa jalostusrekisterissä ja rodun ulkomaisissa käyttökokeissa palkittuja.

Isomünsterinseisoja on jo nimensäkin mukaisesti metsästyskäyttökoira, joten sen tulee kantaa geeniperimässään ja ilmentää ulospäin niitä perinnöllisiä luonne-, terveys-, käyttö- ja rakenneominaisuuksia, jotka tekevät siitä niin seisovan lintukoiran ja metsästyksen monitoimikoiran kuin helposti käsiteltävän perhekoirankin. Yksilön kaikkien perinnöllisten ominaisuuksien perusta on sen vanhemmiltaan saamassa geeniperimässä, jonka puitteissa yksilön ilmiäisy eli kaikkien havaittavien ominaisuuksien kokonaisuus muokkautuu sen elinaikana ympäristön ja oppimisen vaikutuksesta.

Jotta ominaisuutta voisi jalostaa, on tiedettävä, onko se perinnöllinen (siirtyy vanhemmilta jälkeläisille) vai hankittu ominaisuus (pelkästään ympäristön aiheuttama taikka opittu). Esimerkiksi metsästysinto, haku ja koiran jäljestämistapa joko ilma- tai jälkivainulla ovat ainakin osittain perinnöllisinä pidettyjä ja liittyvät käyttöominaisuuksiin. Isomünsterinseisojan jalostuksessa täytyykin huomioida erittäin tärkeänä tekijänä rodulta vaadittavat käyttöominaisuudet, jotta ne, ja niiden perustana oleva geeniperimä, säilyvät mahdollisimman vahvoina maamme isomünsterinseisojapopulaatiossa.

Määrällisesti periytyvässä (kvantitatiivisessa) ominaisuudessa koiran ilmiäisyä muokkaavat sekä useat geenit että ympäristö. Jos kaikilla koirilla on ominaisuudesta samat geeniversiot, ei eläinjoukossa ole perinnöllisiä eroja. (Mäki, K.)

Mikäli jalostusyhdistelmien valinnassa halutaan painottaa käyttöominaisuuksia, tulee maassamme syntyvien pentueiden olla keskenään erisukuisia, jotta jatkossa voitaisiin sukulaisuuden rajoittamatta valita jalostusyhdistelmiin toisilleen käyttöominaisuuksiltaan mahdollisimman sopivat yksilöt.

Kaikki jalostukseen aiotut isomünsterinseisojat on testattava rodun käyttökokeissa, jotta niiden käyttöominaisuuksista on jalostuspäätöksiä tehtäessä käytettävissä luotettavaa tietoa. Jalostuskoirien lisäksi tulisi myös niiden sukulaisia testata edellä mainituissa kokeissa mahdollisimman paljon, jolloin ominaisuuksien periytymisestäkin saataisiin luotettavampaa tietoa. Suomessa kanakoirien erikoiskoe (KAER) mittaa koirien metsästyskäyttöominaisuuksia monipuolisesti kotimaisen metsästyskäytäntömme mukaisesti.

Taulukosta 4 näkyy Suomessa käytettyjen jalostusyhdistelmien vanhempien saavuttama korkein koepalkinto KAER-kokeessa. Ulkomaisen uroksen kohdalla on merkintä, mikäli se on koepalkittu ulkomaisessa rodun käyttökokeessa. Taulukosta näkyy myös pentueen koko ja kuinka moni pennuista on palkittu KAER-kokeessa. Pentueesta palkittujen määrä on esitetty myös prosenttilukuna. Sama jälkeläinen on voitu palkita sekä nuorten että avoimessa luokassa ja palkinnot näkyvät luokakohtaisesti.

Yksikään isomünsterinseisoja ei ole toistaiseksi saavuttanut KAER-kokeessa avoimen luokan ensimmäistä palkintoa, joten yhtään voittajaluokan KAER-koekäyntiä ei ole rodulle kirjattu.

Taulukko 4. Suomessa syntyneet isomünsterinseisojapentueet 1996-2009, vanhempien ja jälkeläisten koepalkinnot. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

syntymävuosi	jalostusyhdistelmä			koepalkintosija KAER		jälkeläisistä koepalkittu			
	emä	isä	jälk	emä	isä	kpl			%
						NUO	AVO	yht	
1996	VÄRÄSEN'S BELLADONNA S38659/91	VÄRÄSEN'S JELWIN SF23643/94	6						0,0
1999	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	VÄRÄSEN'S TAMLIN FIN29891/96	9	AVO2	AVO3	1	1	2	22,2
2000	AMALIA FIN26419/96	ANTHO FIN34184/97	8			1		1	12,5
2002	NADISA SWEET SERA FIN16818/99	HELLESKOV'S BOXY DK16384/98	10	NUO3	*				0,0
2003	NADISA SYNNY SIRU FIN16820/99	AREX V.T BRUGGENBOSCH NHSB2065277	7	AVO3	*		1	1	14,3
2004	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	ILLO VOM HESSENLAND ZGM246/94	1	AVO2	*		1	1	100,0
2004	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	HARRAS UT SEELTERLOUND ZGM343/00	6		*				0,0
2005	CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	DIXON CIPERRO FIN15029/97	9	AVO2	AVO2	3	1	3	33,3
2007	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	ALBANO VOM SANDFORTS FELD ZGM166/04	9		*		1	1	11,1
2008	AXA Z EGERANU FIN50550/05	BIRK VOM HOCHHOLTZ ZGM34/02	7		*				0,0
2009	CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	ELMER AV HUNDREMETERSKOGEN FIN22036/06	5	AVO2		**	**	**	**

jälk = jälkeläisten lukumäärä

NUO = KAER nuorten luokka

AVO = KAER avoin luokka

* = ulkomailla koepalkittu

** = jälkeläiset tarkastelujakson päättyessä vuoden 2009 lopussa alle yhdeksän kuukauden ikäisiä

Vuosina 1996-2009 jalostukseen käytetyistä 11 uroksesta kahdeksan on koepalkittu rodun käyttökokeissa, kaksi Suomessa ja kuusi ulkomailla. Jalostukseen käytetyistä kahdeksasta nartusta neljä on palkittu kotimaisessa rodun käyttökokeessa. Jalostusyhdistelmiä on kaikkiaan 11, joista viidessä molemmat vanhemmat ja neljässä toinen vanhemmista on koepalkittu rodun käyttökokeessa kotimaassaan. Kahdessa yhdistelmässä kumpaakaan vanhemmista ei ole palkittu rodun käyttökokeessa. Koepalkittuja jälkeläisiä on kuudesta eri jalostusyhdistelmästä. Viidellä eri nartulla on koepalkittuja jälkeläisiä ja yhdellä näistä koepalkittuja jälkeläisiä on kummastakin sen pentueesta. Kahdella nartulla on kolme koepalkittua jälkeläistä.

Kaikki koirarodut ovat erittäin pieniä populaatioita ja niillä on rajallinen geneettinen pohja. Mitä laajempi geneettinen pohja on ja mitä monipuolisemmin rodun yksilöitä käytetään jalostukseen, sitä hyväkuntoisempana rodun kannan voidaan odottaa säilyvän. Rodun kannan tulisi sisältää mahdollisimman paljon toisilleen erisukuisia koiria ja näitä tulisi käyttää jalostukseen mahdollisimman monipuolisesti ja tasaisesti.

Sukusiitoksen lisääntyessä geneettinen muuntelu vähenee, jolloin peittyvät haitalliset geenialleelit pääsevät yleistymään rodun kannassa ja riski perinnöllisten vikojen ja sairauksien yleistymiselle kasvaa. Sukusiitoksen lisääntyessä myös eläinten sopeutumiskyky erilaisiin olosuhteisiin heikkenee ja esim. erilaiset immunologiset ongelmat voivat lisääntyä.

Populaation eli kannan geneettistä rakennetta voidaan kuvata tehollisen populaatiokoon käsitteellä. Tehollinen populaatiokoko on sitä pienempi, mitä pienempää osaa rodun kannasta käytetään jalostukseen. Mitä pienempi tehollinen populaatiokoko, sitä nopeammin kannan geneettinen pohja pienenee ja sisäsiittoisuuden mukanaan tuomat riskit kasvavat. Taulukossa

5 on teoreettinen laskelma siitä, miten tehollinen populaatiokoko (N_e) muuttuu jalostuspäätösten kautta. Jos esim. käytetään ainoastaan 5 urosta, ei auta vaikka narttuja olisi 500, sillä tehollinen populaatiokoko on silti vain 20 (Taulukko 5). On huomioitava, että taulukossa käytetty kaava antaa yliarvioita tehollisesta populaatiokoosta, koska kaava ei huomioi mahdollista sukusiitosta. (Mäki, K.)

Taulukko 5. Tehollisen populaatiokoon (N_e) vaihtelu jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen lukumäärän mukaan. Laskettu kaavalla $N_e = 4 \times N_m \times N_f / (N_m + N_f)$, jossa N_m on jalostusurosten ja N_f jalostusnarttujen määrä (kaava olettaa koirille tasaiset jälkeläismäärät). (Mäki, K.)

	Narttuja		
	10	100	500
Uroksia			
5	13	19	20
20	27	67	77
100	36	200	333

Tehollisen populaatiokoon laskeminen kertoo kannan todellisesta tilanteesta parhaiten silloin kun rodun paikallinen kanta muodostaa valtaosan jalostukseen käytettävistä koirista. Isomünsterinseisojien kohdalla kysymys on kuitenkin ns. avoimesta populaatiosta. Tuontikoirat ja ulkomaisten jalostusurosten käyttö mahdollistavat uuden geenimateriaalin saannin, jolloin suomalaisen kannan pohjalta laskettu tehollinen populaatiokoko ei kuvaa kannan todellista tilannetta. Lisäksi kaavan mukainen laskentatapa ei huomioi mahdollista sukusiitosta ja voi antaa yliarvioita tehollisesta populaatiokoosta.

Paremmen kuvan isomünsterinseisojien kannan tilanteesta saa tarkastelemalla millainen on jalostukseen käytettyjen koirien osuus kaikista lisääntymiskäisistä (2-8 vuotiaista) koirista, niiden jälkeläisten osuus syntyneistä ja rekisteröidyistä ja koirien keskinäinen sukulaisuus.

Taulukoihin 6 ja 8 on laskettu kunkin jalostukseen käytetyn isomünsterinseisojauroksen osuus lisääntymiskäisistä (2-8 vuotiaista) uroksista. Laskuissa on huomioitu ulkomaisen uroksen käyttö lisäämällä se suomalaisten lisääntymiskäisten urosten määrään ennen prosenttiosuuden laskemista. Taulukoihin on myös laskettu kunkin jalostukseen käytetyn uroksen jälkeläisten osuus syntyneistä ja kokonaisrekisteröinneistä kyseisenä tilastointiaikana.

Taulukoihin 7 ja 9 on laskettu kunkin jalostukseen käytetyn isomünsterinseisojanartun osuus lisääntymiskäisistä (2-8 vuotiaista) nartuista. Taulukoihin on myös laskettu kunkin jalostukseen käytetyn nartun jälkeläisten osuus syntyneistä ja kokonaisrekisteröinneistä kyseisenä tilastointiaikana.

Edellisen jalostuksen tavoiteohjelman tarkastelujakson päättyessä vuoden 2004 lopussa maassamme oli rekisteröity pentueita kuudelle eri isomünsterinseisojaurokselle (taulukko 6) ja viidelle nartulle (taulukko 7). Yhdelle nartulle oli rekisteröity kaksi pentuetta. Kaikkiaan Suomessa oli vuosina 1996-2004 rekisteröity 41 maassamme syntynyttä pentua ja kokonaisrekisteröintimäärä oli 64 isomünsterinseisojaa.

Taulukko 6. Jalostukseen käytettyjen isomünsterinseisojaurosten osuus lisääntymisikäisistä (2-8 v) uroksista sekä niiden jälkeläisten osuus rekisteröintivuosina 1996-2004 syntyneistä pennuista ja rekisteröidystä kannasta. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

jalostukseen käytetyt urokset	kpl					%			rekisteröinti vuosi
	syntyneet pennut	pentueet	jalost. käytetyt nartut	rekisteröidyt	suom 2-8 v uroksia	syntyneistä	rekisteröidyistä	2-8 v uroksista	
VÄRÄSEN'S JELWIN SF23643/94	6	1	1	16	2	14,6	9,4	50,0	1996
VÄRÄSEN'S TAMLIN FIN29891/96	9	1	1	28	8	22,0	14,1	12,5	1999
ANTHO FIN34184/97	8	1	1	37	8	19,5	12,5	12,5	2000
HELLESKOV'S BOXY DK16384/98	10	1	1	51	17	24,4	15,6	5,6	2002
AREX V.T BRUGGENBOSCH NHSB2065277	7	1	1	64	24	17,1	10,9	3,8	2004
ILLO VOM HESSENLAND ZGM246/94	1	1	1	64	24	2,4	1,5	3,8	2004
yhteensä	41	6	6	64		100,0	64,0		

Vuosina 2002 ja 2004 on huomioitu ulkomaisen uroksen käyttö lisäämällä se suomalaisten lisääntymisikäisten urosten määrään ennen prosenttiosuuden laskemista.

Lisääntymisikäisiä isomünsterinseisojauroksia on tarkastelujaksolla käytetty jalostukseen seuraavasti:

Vuonna 1996 50 %, vuosina 1999 ja 2000 12,5 %, vuonna 2002 5,6 % ja vuonna 2004 7,6 % lisääntymisikäisistä uroksista sai jälkeläisiä. Kunkin uroksen jälkeläisten osuus syntyneistä ja kokonaisrekisteröinneistä näkyy kyseisen uroksen kohdalla taulukossa. Jalostukseen käytettyjen urosten jälkeläisten osuus rekisteröinneistä on 64,0 %. Tuontikoirien osuus tarkastelujakson rekisteröinneistä on 36,0 %.

Taulukko 7. Jalostukseen käytettyjen isomünsterinseisojanarttujen osuus lisääntymisikäisistä (2-8 v) nartuista sekä niiden jälkeläisten osuus rekisteröintivuosina 1996-2004 syntyneistä pennuista ja rekisteröidystä kannasta. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

jalostukseen käytetyt nartut	kpl					%			rekisteröinti vuosi
	syntyneet pennut	pentueet	jalost. käytetyt urokset	rekisteröidyt	suom 2-8 v narttuja	syntyneistä	rekisteröidyistä	2-8 v narttuista	
VÄRÄSEN'S BELLADONNA S38659/91	6	1	1	16	5	14,6	9,4	20,0	1996
VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	10	2	2	28 64	8 19	24,4	15,6	12,5 5,3	1999 2004
AMALIA FIN26419/96	8	1	1	37	8	19,5	12,5	12,5	2000
NADISA SWEET SERA FIN16818/99	10	1	1	51	17	24,4	15,6	5,9	2002
NADISA SYNNY SIRU FIN16820/99	7	1	1	64	19	17,1	10,9	5,3	2004
yhteensä	41	6	6	64		100,0	64,0		

Lisääntymisikäisiä isomünsterinseisojanarttuja on tarkastelujaksolla käytetty jalostukseen seuraavasti:

Vuonna 1996 20 %, vuosina 1999 ja 2000 12,5 %, vuonna 2002 5,9 % ja vuonna 2004 10,6 % lisääntymisikäisistä nartuista sai jälkeläisiä. Kunkin nartun jälkeläisten osuus syntyneistä ja kokonaisrekisteröinneistä näkyy kyseisen nartun kohdalla taulukossa. Jalostukseen käytettyjen narttujen jälkeläisten osuus rekisteröinneistä on 64,0 %. Tuontikoirien osuus tarkastelujakson rekisteröinneistä on 36,0 %.

Tämän jalostuksen tavoiteohjelman tarkastelujakson aikana vuosina 2005-2009 maassamme on rekisteröity pentueita viidelle eri isomünsterinseisojaurokselle (taulukko 8) ja kolmelle nartulle (taulukko 9). Kahdelle nartulle on rekisteröity kaksi pentuetta. Kaikkiaan Suomessa on vuosina 2005-2009 rekisteröity 36 maassamme syntynyttä pentua ja kokonaisrekisteröintimäärä on 42 isomünsterinseisojaa.

Taulukko 8. Jalostukseen käytettyjen isomünsterinseisojaurosten osuus lisääntymisikäisistä (2-8 v) uroksista sekä niiden jälkeläisten osuus rekisteröintivuosina 2005-2009 syntyneistä pennuista ja rekisteröidystä kannasta. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

jalostukseen käytetyt urokset	kpl					%			rekisteröintivuosi
	syntyneet pennut	pentueet	jalost. käytetyt nartut	rekisteröidyt	suom 2-8 v uroksia	syntyneistä	rekisteröidyistä	2-8 v uroksista	
HARRAS UT SEELTERLOUND ZGM343/00	6	1	1	17	25	16,7	14,3	3,8	2005
DIXON CIPERRO FIN15029/97	9	1	1	17	25	25,0	21,4	3,8	2005
ALBANO VOM SANDFORTS FELD ZGM166/04	9	1	1	29	34	25,0	21,4	2,9	2007
BIRK VOM HOCHHOLTZ ZGM34/02	7	1	1	36	29	19,4	16,7	3,3	2008
ELMER AV HUNDREMETERSKOGEN FIN22036/06	5	1	1	42	28	13,9	11,9	3,6	2009
yhteensä	36	5	5	42		100,0	85,7		

Vuosina 2005, 2007 ja 2008 on huomioitu ulkomaisen uroksen käyttö lisäämällä se suomalaisten lisääntymisikäisten urosten määrään ennen prosenttiosuuden laskemista.

Lisääntymisikäisiä isomünsterinseisojauroksia on tarkastelujaksolla käytetty jalostukseen seuraavasti:

Vuonna 2005 7,6 %, vuonna 2007 2,9 %, vuonna 2008 3,3 % ja vuonna 2009 3,6 % lisääntymisikäisistä uroksista sai jälkeläisiä. Kunkin uroksen jälkeläisten osuus syntyneistä ja kokonaisrekisteröinneistä näkyy kyseisen uroksen kohdalla taulukossa. Jalostukseen käytettyjen urosten jälkeläisten osuus rekisteröinneistä on 85,7 %. Tuontikoirien osuus tarkastelujakson rekisteröinneistä on 14,3 %.

Taulukko 9. Jalostukseen käytettyjen isomünsterinseisojanarttujen osuus lisääntymisikäisistä (2-8 v) nartuista sekä niiden jälkeläisten osuus rekisteröintivuosina 2005-2009 syntyneistä pennuista ja rekisteröidystä kannasta. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

jalostukseen käytetyt nartut	kpl					%			rekisteröintivuosi
	syntyneet pennut	pentueet	jalost. käytetyt urokset	rekisteröidyt	suom 2-8 v narttuja	syntyneistä	rekisteröidyistä	2-8 v nartuista	
KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	15	2	2	17 29	20 31	41,7	35,7	5,0 3,4	2005 2007
CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	14	2	2	17 42	20 27	38,9	33,3	5,0 3,7	2005 2009
AXA Z EGERANU FIN50550/05	7	1	1	36	27	19,4	16,7	3,7	2008
yhteensä	36	5	5	42		100,0	85,7		

Lisääntymisikäisiä isomünsterinseisojanarttuja on tarkastelujaksolla käytetty jalostukseen seuraavasti:

Vuonna 2005 10 %, vuonna 2007 3,4 % ja vuosina 2008 ja 2009 3,7 %

lisääntymisikäisistä nartuista sai jälkeläisiä. Kunkin nartun jälkeläisten osuus syntyneistä ja kokonaisrekisteröinneistä näkyy kyseisen nartun kohdalla taulukossa. Jalostukseen käytettyjen narttujen jälkeläisten osuus rekisteröinneistä on 85,7 %. Tuontikoirien osuus tarkastelujakson rekisteröinneistä on 14,3 %.

Taulukkoon 10 on laskettu taulukossa mainitun jalostukseen käytetyn koiran kautta keskenään läheistä sukua, eli vähintään serkuksia olevien koirien osuus rekisteröidystä kannasta. Taulukon koirista ruotsintuontinarttu Våråsen's Sweet-Sensation ja yhdistelmästä Våråsen's Jelwin / Våråsen's Belladonna oleva Amalia ovat keskenään serkukset. Våråsen's Sweet-Sensation on astutettu ruotsalaisella tuontiuoksella ja Amalia on saanut jälkeläisiä tanskalaisen tuontiuoksen kanssa. Yhdistelmästä Våråsen's Tamlin / Våråsen's Sweet-Sensation olevat nartut Nadisa Sweet Sera ja Nadisa Synny Siru on kumpikin astutettu ulkomaisilla tuontiuoksilla, joiden lähisukua maassamme ei ennestään ollut. Ainoa tapa edetä kotimaisessa isomünsterinseisojien kasvatuksessa on käyttää jalostukseen nykyisen kantamme pentuesisaruksia vain valikoidusti ja aina ulkomaisen, vierassukuisen partnerin kanssa.

Taulukko 10. Rekisteröidyistä isomünsterinseisojista lähisukua (vähintään serkuksia) keskenään taulukossa mainitun koiran kautta 1996-2009. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

UROKSET	osuus %	
	1996-2009	1996-2004
VÅRÅSEN'S TAMLIN FIN29891/96	24,5	45,6
VÅRÅSEN'S JELWIN SF23643/94	13,2	26,3
HELLESKOV'S BOXY DK16384/98	9,4	17,5
DIXON CIPERRO FIN15029/97	8,5	
ALBANO VOM SANDFORTS FELD ZGM166/04	8,5	
ANTHO FIN34184/97	7,6	14,0
AREX V.T BRUGGENBOSCH NHSB2065277	6,6	12,3
BIRK VOM HOCHHOLTZ ZGM34/02	6,6	
HARRAS UT SEELTERLOUND ZGM343/00	5,7	
ELMER AV HUNDREMETERSKOGEN FIN22036/06	4,7	
ILLO VOM HESSENLAND ZGM246/94	1,9	

NARTUT	osuus %	
	1996-2009	1996-2004
VÅRÅSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	25,5	45,6
VÅRÅSEN'S BELLADONNA S38659/91	16,0	26,3
NADISA SWEET SERA FIN16818/99	16,0	43,9
NADISA SYNNY SIRU FIN16820/99	16,0	43,9
KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	14,2	
CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	13,2	
AMALIA FIN26419/96	7,6	26,3
AXA Z EGERANU FIN50550/05	6,6	

Vuoden 2009 loppuun mennessä rekisteröidystä isomünsterinseisojakannasta on 25,5 % läheistä sukua keskenään narttu Våråsen's Sweet-Sensationin ja 24,5 % uros Våråsen's Tamlinin kautta. Kyseisestä jalostusyhdistelmästä on käytetty jalostukseen kahta jälkeläistä, narttuja Nadisa Sweet Sera ja Nadisa Synny Siru, joiden kummankin kautta on lähisukulaisia keskenään 16,0 % kannasta. Samoin 16,0 % kannasta on Suomessa ensimmäisen pentueen tehneen nartun Våråsen's Belladonna kautta keskenään läheistä sukua. Ensimmäisen pentueen isän Våråsen's Jelwinin kautta lähisukulaisia keskenään on 13,2 % kannasta. Muiden jalostukseen käytettyjen urosten kautta läheistä sukua keskenään on alle 10 % kannasta. Nartun Kische vom Bergwald kautta on lähisukulaisia keskenään 14,2 % ja nartun Carda vom Isseltal kautta 13,2 % kannasta. Muiden jalostukseen käytettyjen narttujen kautta läheistä sukua keskenään on alle 10 % kannasta.

Pienilukuisissa roduissa monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on 5 % ja toisen polven jälkeläismäärälle korkeintaan 10 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin (Mäki, K.). Isomünsterinseisojien kanta on vielä niin pieni, että

jo yhden pentueen teettäminen näkyy huomattavana osuutena kannan keskinäistä sukulaisuutta tarkasteltaessa. Viimeisten neljän vuoden aikana on rekisteröity 25 isomünsterinseisojaa, joten edellä mainittu monimuotoisuutta turvaava elinikäinen jälkeläismäärä on sen pohjalta laskettuna 1,25 ja toisen polven jälkeläisten määrä 2,5. Näiden lukujen valossa korostuu ulkomaisten jalostusurosten ja tuontikoirien sekä kotimaisen kannan harkittu käyttö jalostuksessa.

Suomessa on isomünsterinseisojan jalostuksessa jatkossakin panostettava erityisesti uuden geenimateriaalin käytön lisäämiseen. Tämä tarkoittaa tuontikoirien jalostuskäytön edistämistä ja ulkomaisten jalostusurosten käyttöä rodun kasvatuksessa, jalostuskoirille asetetuista perusvaatimuksista silti tinkimättä.

4.1.3. Kanta muissa maissa

Isomünsterinseisoja on suhteellisen harvinainen rotu kaikkialla muualla paitsi alkuperämaassaan Saksassa sekä Britanniassa. Saksassa on vuosina 1990-2009 rekisteröity 7500 isomünsterinseisojaa ja vuosittain rekisteröidään keskimäärin 375 pentua. Saksan vuosittaiset rekisteröintimäärät näkyvät taulukosta 23. Nykyään vuosittain rekisteröidään Britanniassa noin 150 pentua ja arvioiden mukaan Britanniassa olisi vuoden 2009 loppuun mennessä rekisteröity kaikkiaan noin 2500 isomünsterinseisojaa.

Hollannissa on rekisteröity yli 700 isomünsterinseisojaa ja myös Itävallassa ja Tsekissä on varsin vakaa kanta. Rotu on hiljalleen levittäytynyt Pohjoismaiden ja useiden muiden Euroopan maiden, mm. Ranskan ja Belgian, lisäksi Pohjois-Amerikkaan, Australiaan, Uuteen-Seelantiin ja Afrikkaan. Pohjois-Amerikan mantereelle rotu rantautui vuonna 1966 ja on siellä metsästyskäytössä. Vuoden 2007 puoliväliin mennessä Pohjois-Amerikassa on rekisteröity yli 1500 isomünsterinseisojan pentua ja noin 80 tuontikoiraa on saapunut mantereelle Euroopasta.

Britanniaan rodun ensimmäinen edustaja saapui Saksasta vuonna 1971 ja vuoden 1972 aikana maahan tuotiin uros sekä puolenkymmentä kantavaa narttua Saksasta. Isomünsterinseisojan kasvatustyö lähti maassa käyntiin näillä koirilla ja näyttelykoirana rotu on myöhemmin levinnyt Britanniasta ensin Uuteen-Seelantiin ja sieltä Australiaan. Brittiläinen isomünsterinseisoja on myös viety metsästyskäyttöön Namibiaan Afrikkaan. Isomünsterinseisojan jalostuksessa on Britanniassa käytetty myös suomalaisen uroksen, Dixon Ciperron, spermaa ja siemennetty kaksi narttua. Vuonna 2006 syntyi kuusi pentua ja näistä on jalostukseen käytetty Britanniassa kolmea jälkeläistä. Vuonna 2007 syntyi seitsemän pentua, joista yksi narttu on viety Australiaan.

Uusi-Seelanti sai ensimmäisen rodun edustajan, kantavan nartun Britanniasta, vuonna 1982 ja jo seuraavana vuonna ensimmäinen isomünsterinseisoja saapui Australiaan Uudesta-Seelannista. Tämän jälkeen Australiaan on tuotu useita koiria myös suoraan Britanniasta ja vuonna 1988 saapui Australiaan ensimmäinen koira rodun kotimaasta Saksasta. Australiassa on vuosien 1986-2000 aikana rekisteröity 360 isomünsterinseisojaa.

Pohjoismaihin rotu saapui 1970-1980-luvuilla ja se on edelleen harvinainen kaikissa Pohjoismaissa. Tanskaan rekisteröitiin rodun ensimmäiset edustajat, uros ja narttu Saksasta, vuonna 1971 ja ensimmäinen tanskalainen pentue rekisteröitiin vuonna 1973. Kasvatustoiminta lähti maassa aluksi käyntiin näillä tuontikoirilla sekä niiden jälkeläisillä, ja tuontinartulle käytettiin myös paria saksalaista urosta. Vuonna 1978 rekisteröitiin narttu, jälleen Saksasta ja 1980-luvulla saksalaiskoerien tuonti vilkastui huomattavasti jatkuen edelleen seuraavilla vuosikymmenillä. Yksittäisiä koiria Tanskaan on rekisteröity 1990-luvulla Itävallasta ja Norjasta sekä 2000-luvulla Ruotsista ja Hollannista. Vuosina 1971-2009 Tanskaan on rekisteröity yhteensä 43 tuontikoiraa, joista kaikkiaan 37 koiraa Saksasta, kaksi sekä Norjasta että Ruotsista ja yksi sekä Itävallasta että Hollannista. Vuosina 1973-2009 Tanskassa on rekisteröity kaikkiaan 87 pentuetta, eli keskimäärin 2-3 pentuetta lähes vuosittain. Niin ikään Tanskassa on vuosina 1973-2009 rekisteröity 594 maassa syntynyttä pentua ja keskimääräinen pentuekoko on 6,8 pentua. Kaiken kaikkiaan Tanskassa on rekisteröity vuosina 1971-2009 637 isomünsterinseisojaa, joista viimeisten kymmenen vuoden aikana 159 koiraa. (Dansk Kennel Klub Hundeweb-tietokanta)

Ruotsiin ensimmäiset rodun edustajat saapuivat Saksasta jo 1970-luvun alussa, mutta vasta vuosina 1986 ja 1987 tuotiin maahan Saksasta ja Britanniaista koiria, joilla rodun kasvatus voitiin aloittaa. Ensimmäinen pentue syntyi Ruotsissa vuonna 1987 saksantuontivanhemmista ja kasvatus lähti liikkeelle siellä, niin kuin Norjassakin, saksalais-englantilaisista yhdistelmistä. Ruotsiin on rekisteröity vuoden 2009 loppuun mennessä 341 isomünsterinseisoojaa, joista viimeisten kymmenen vuoden aikana 108 koiraa. Rekisteröinneissä on mukana 34 tuontikoira, joista Norjasta on saapunut 13 koiraa, Britanniaista 11, Saksasta 6, Tanskasta 3 ja Australiasta 1 koira. (Svenska Kennelklubben Hunddata-tietokanta)

Rodun historia Norjassa alkaa vuodesta 1979, jolloin maahan saapui ensimmäinen narttu Britanniaista. Seuraavina vuosina maahan tuotiin lisää brittikoiria ja ensimmäinen pentue syntyi vuonna 1985. Kaikkiaan Norjassa on vuoden 2009 loppuun mennessä syntynyt 237 koiraa, joista 60 viimeisten kymmenen vuoden aikana. Norjaan on niinkään vuoden 2009 loppuun mennessä tuotu neljä koiraa Britanniaista, noin 20 koiraa Ruotsista, neljä Tanskasta, viisi Hollannista ja yksi Ranskasta. Kaiken kaikkiaan Norjassa on rekisteröity noin 270 isomünsterinseisoojaa. (Norsk Münsterländer Klubb)

4.2. LUONNE JA KÄYTTÖOMINAISUUDET

4.2.1. Luonne

Seisoojan luonneominaisuuksien ensimmäinen ja tärkein lähtökohta on, ettei ole hyvää metsästyskoiraa ilman hyvää luonnetta. Tavoiteltavan luonteen profiili on rodunomaisen käyttötarkoituksen mukainen. Luonneominaisuuksien kohdalla tavoitellaan rodunomaisten erityispiirteiden säilyttämistä. Tämä ei saa kuitenkaan olla ristiriidassa KAER-kokeiden mukaiselle metsästykselle.

Seisoojan luonteen tulee olla sosiaalinen, koulutuskelpoinen, yhteistyöhaluinen ja yhteiskuntakelpoinen. Kaikkia näistä poikkeavia ominaisuuksia on pidettävä virheinä, erityisesti silloin kun ne haittaavat metsästyksellistä käyttöä. Jalostuksen vastuuhenkilöt seuraavat kokeissa, testeissä ja näyttelyissä rodun esille tulleita ominaisuuksia ja käyttäytymistä, tiedottaen niistä kasvattajia ja harrastajia (Rouhiainen, J. 2005).

Isomünsterinseisoojan tärkeimmät luonteenominaisuudet ovat ohjattavuus, oppimiskyky ja luotettava metsästystyöskentely varsinkin laukauksen jälkeen. Luonteen tulee olla eloisa olematta hermostunut (Isomünsterinseisoojan rotumääritelmä, hyväksytty FCI 24.6.1987).

Isomünsterinseisoojan luonteeseen on tällä hetkellä Suomessa erityisesti panostettava. Luonteissa on tavattu eräänlaista hermostuneisuutta, joka ilmenee lähinnä äänekkyytenä ja yksinolovaikeuksina. Usein osatekijänä on rodun väärä pitotapa. Sosiaalisuus suhteessa toisiin koiriin saisi olla parempi. Todellisuudessa koirissamme on arempia ja hermostuneempia yksilöitä, kuin mitä rotumääritelmä toivoo. Kolme isomünsterinseisoojaa on luonnetestattu (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä). Saksanseisoojakerhon tietokannan mukaan näyttelykertomuksissa on kolmella isomünsterinseisoojalla ollut huomautettavaa luonteessa. Neljä koiraa on omistajan ilmoituksen mukaan lopetettu vakavien käytöshäiriöiden vuoksi ja lievempiä käytöshäiriöitä (eroahdistus, varautuneisuus, arkuus, pelkoaggressiivisuus) on omistajan ilmoituksen mukaan ollut kolmella koiralla.

Isomünsterinseisooja ei ole nk. helppo rotu ja kasvattajia tulisikin saada motivoituneemmiksi rodun todelliseen parantamiseen eli jalostusyksilöiden tason nostamiseen. Koirille on haettava näytöt kokeista ja näyttelyistä, jolloin myös rodulle tyypillinen luonne tulee testatuksi. Myös pennun ostajia on valistettava paremmin tämän rotuisen koiran oikeasta käyttötarkoituksesta sekä käsittely- ja pitotavasta.

4.2.2. Nykyinen käyttötarkoitus

Isomünsterinseisoja on seisova lintukoira, joka kuuluu FCI:n ryhmään 7 (kanakoirat, pointing dogs). Se on monipuoliseen metsästykseen soveltuva seisova lintukoira, jonka kyvyt tulevat erityisesti esiin laukauksen jälkeisessä työskentelyssä. Sen tehtävä on etsiä ja paikallistaa riistaa, osoittaa se seisomalla, ajaa se käskystä liikkeelle ja noutaa ammuttu tai jäljittää haavoitettu riistaeläin.

Meillä metsästyskäytössä olleita isomünsterinseisoja on käytetty lähinnä kanalintujen metsästykseen ja noutajina vesilinnustuksessa. Vasta viime aikoina on kiinnitetty huomiota rodun monipuolisuuteen ja monitoimikoiran kysyntä on jonkin verran lisääntynyt. Koiria on käytetty menestyksellä haavoittuneiden hirvieläinten jäljestyksessä ja petoeläinterävyyden hyödyntämiseen on osoitettu kiinnostusta. Riistan talteenottotaipumuksiltaan isomünsterinseisoja on erinomainen. Se noutaa halukkaasti ja varmasti sekä maalta että vedestä. Se on innokas ja vahva uimari ja sen kylmänsietokyky on hyvä. Sen karvapeite suojaa sitä erilaisissa sääolosuhteissa ja vaikeakulkuisissa tiheiköissä. Isomünsterinseisoja on omimmillaan metsästyskäytössä pienipiirteisessä, vesistöisessä, vaikeakulkuisessa maastossa, koska sen hakuvauhdin ja haun laajuuden ei edellytetä olevan samaa luokkaa nopeitten rotujen, esimerkiksi lyhytkarvaisen saksanseisojan kanssa.

4.2.3. Käyttökokeet Suomessa

4.2.3.1. Kanakoirien erikoiskokeet (KAER)

Kanakoirien erikoiskokeet ovat metsästyskokeita, joiden tarkoituksena on saada tietoja koirien metsästysominaisuuksista kanakoirien jalostusta varten ja edistää koirien metsästyskäyttöä. Kokeissa kokeillaan koirien haku riistan löytämiseksi ja riistatyö maastossa olevalla villillä riistaeläimellä. Lisäksi kokeillaan koeluokista riippuen nouto, tiedotus, vesityö ja jälkityö. Lisäksi huomiota kiinnitetään koiran luonteeseen sekä toimintaan sen kohdatessa petoeläimiä.

Koeluokkia on kolme:

nuorten luokkaan saa osallistua koira, joka on täyttänyt 9 kk ja on enintään 24 kk, eikä ole kilpaillut muissa luokissa

avoimeen luokkaan saa osallistua koira, joka ei ole oikeutettu osallistumaan voittajaluokkaan *voittajaluokkaan* osallistuu koira, joka on saanut 1. palkinnon avoimessa luokassa

Palkitsemisperusteet

Kaikissa luokissa käytetään laatuarvostelua ja annetaan niin monta ensimmäistä, toista ja kolmatta palkintoa kuin koirien saamat pistemäärät edellyttävät.

Palkintosijojen vähimmäispistemäärät kaikissa luokissa ovat seuraavat:

- ensimmäinen palkinto, vähintään 80 pistettä, maksimipisteet 100 pistettä.
- toinen palkinto, vähintään 60 pistettä, voittajaluokassa 70 pistettä.
- kolmas palkinto, vähintään 40 pistettä, voittajaluokassa 60 pistettä.

Tullakseen palkituksi nuorten luokassa koiran on saatava hyväksytyt arvosana hausta ja riistatyöstä.

Tullakseen palkituksi avoimen luokan ensimmäisellä palkinnolla koiran on saatava hyväksytyt arvosana jokaisesta osasuorituksesta.

Tullakseen palkituksi voittajaluokassa koiran on saatava hyväksytyt arvosana jokaisesta osasuorituksesta. Lisäksi ensimmäisen palkintosijan edellytyksenä on riistatyön arvosanan oltava vähintään 2. Käyttövalion arvon (FIN KVA) saavuttaa koira, jolla on 3 x VOI1-palkintoa, joista vähintään 1 on saavutettu metsäkokeessa (M) ja 1 peltokokeessa (F).

Koirien arvostelu

Eri rotuihin kuuluvat koirat arvostellaan samojen perusteiden mukaan ottaen huomioon rotukohtaiset eroavat ominaisuudet (esim. spinone ja bracco italiano saavat hakea muista poiketen ravaamalla).

Nuortenluokassa kiinnitetään eniten huomiota koiran synnynnäisistä taipumuksista johtuvaan suorituskykyyn.

Koirien arvostelussa huomioidaan: haku, riistatyö, nouto, vesityö, jälkityö, tiedottaminen ja petoeläintyöskentely.

Koirakohtaisessa pöytäkirjassa tuomari arvioi **hausta**: juoksuvauhdin, päänasennon, tuulenkäytön, maastonpeittävyuden, laajuuden, hakukuvion, yhteistyön, puurtamisen ja metsästyshalun.

Riistatyö tapahtumasta arvioidaan:

seisontaherkkyys, seisonnan kiinteys, seisonnan kesto, eteneminen, paikallistaminen ja käyttäytyminen riistan karkottuessa.

Noutosuorituksessa arvioidaan:

noutohalukkuus, kantaminen, pureskelu, luovutus ja käyttäytyminen riistan pudotessa.

Tiedotusta arvioitaessa kiinnitetään huomiota: seisonnalta irtoamiseen, irtoamisaika huomioidaan, ilmentäminen ja yhteydenpito palatessa linnulle.

Lisäksi kirjataan riistakosketukset, seisontojen ja niistä saatujen riistatöiden lukumäärä, tuloksettomat seisonnat, törmäykset, väliinjätöt ja karkotukset.

Merkittään myös, onko riistaa pudotettu ja onko riistana ollut peltokanalintuja/metsäkanalintuja. Lisäksi kirjataan, jos koiran **luonteessa** on huomauttamista, esim. se on vihainen muille koirille tai ihmisille, häytyttää kotieläimiä tai poroja tai on paukkuarka.

Koirien koetulokset ja kirjalliset koekertomukset tallennetaan Saksanseisojakerhon tietokantaan, josta jalostusneuvojat, kasvattajat ja muut jalostusasioista kiinnostuneet saavat tärkeää tietoa koirien käyttöominaisuuksista jalostusta varten. (Heikkinen, P.; Naumanen R. 2005)

4.2.3.2. Isomünsterinseisojien KAER-kokeisiin osallistuminen

Ensimmäiset tuontikoiramme olivat suhteellisen pehmeitä ”englantilaistyyppisiä” koiria ja niiden käyttöominaisuuksista on vain vähän tietoa. Osa oli kuitenkin vaikeasti motivoitavissa vaativiin suorituksiin. Usein koirat ovat olleet myöhään riistalle heräviä. Tällä hetkellä metsästysominaisuuksista on KAER-koekäytien myötä jo kertynyt jonkin verran tietoa, joskin kokeisiin saisi osallistua vielä enemmän koiria, jotta rodun käyttöominaisuuksien määrittelemiseksi luotettavasti saataisiin vielä kattavammin virallista tietoa.

Ensimmäinen isomünsterinseisoja osallistui KAER-kokeeseen vuonna 1995 ja vuodesta 1998 alkaen rotua on nähty kokeissa vuosittain vaihtelevia määriä. KAER-kokeisiin osallistuneitten koirien hakua on moitittu puutteelliseksi. Haun vauhti ja laajuus eivät ole tyydyttäneet tuomaristoamme, mutta isomünsterinseisoojaa ei ole tarkoitettukaan peltospesialistiksi. Rotumääritelmä korostaa ampumisen jälkeistä työskentelyä ja meillä koesäntö korostaa laukausta edeltävää työskentelyä niin paljon, että nykyisomünsterinseisoojalla avoimen luokan ensimmäisen palkinnon saavuttaminen on vaikeaa.

Isomünsterinseisoojan seisontataipumus on yleensä hyvä, joskin muutamia myöhään heränneitäkin kannastamme löytyy. Noutoinnokkuus on huomattava eikä vesityökään tuota ongelmia. Ohjattavuudessa on paikoitellen puutteita ja tottelemattomuus riistakosketuksissa johtaa valitettavan usein sulkemiseen kokeissa peräänmenon vuoksi. Viime aikoina ovat isomünsterinseisoojan monipuoliset metsästysominaisuudet saaneet huomiota. Etenkin joissakin saksalaisissa tuontikoirissa on ollut havaittavissa erittäin voimakas riistainto. Petoeläinterävyyttäkin rodun edustajilta löytyy.

Isomünsterinseisoojien ensimmäinen KAER-koekäynti on kirjattu Suomen Kennelliiton ja Saksanseisojakerhon (SSK) tietokantoihin vuodelta 1995 ja kahta seuraavaa vuotta lukuun ottamatta koiria on vuosittain nähty koekentillä vaihtelevia määriä (taulukko 11). Rodun koekäynneistä valtaosa on osallistumisia peltokokeisiin, mutta koiria on osallistunut myös metsäkokeisiin, niin metsä- kuin tunturimaastossakin, tullen myös palkituiksi niissä.

Huippuvuonna 2006 rodulle on kirjattu peräti 28 koekäyntiä, joista 11 Junkkarin, rotujärjestön nuorten koirien jalostuskatselmuksen, nuorten luokan kokeessa. Edellä mainittuun vuoden 2006 Junkkari-kokeeseen osallistui kokonaisuudessaan yhdeksän pennun pentue ja kaksi Saksasta tuotua narttua. Kaikkiaan Junkkari-kokeeseen on osallistunut vuosien 1995-2009 aikana 15 Suomessa syntynyttä ja seitsemän tuontikoira, eli yhteensä 22 koiraa, mikä on 20,8 % Suomessa rekisteröidyistä koirista.

Vuonna 2003 perustettu rotua harrastava yhdistys, Suomen Münsterikerho ry, kokoontuu syksyisin Münsteripäiville ja näiden yhteydessä on vuosina 2006-2009 järjestetty virallinen KAER-koee. Näistä neljästä kokeesta on yhteensä kirjattu SKL:n ja SSK:n tietokantoihin 20 koekäyntiä kaikkiaan 12:lle isomünsterinseisojalle.

Taulukko 11. Isomünsterinseisojien KAER-koekäynnit 1995-2009. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, Saksanseisojakerho ry. Tietokanta)

vuosi	kpl											*palkitsemis %	
	startit	koirat	NUO 1	NUO 2	NUO 3	NUO 0 / -	AVO 1	AVO 2	AVO 3	AVO 0 / -	palkitut yht.		
1995	1	1				1							0,0
1996													
1997													
1998	6	3								6			0,0
1999	16	3		2		2			2	10	4		25,0
2000	13	6			2	1			1	9	3		23,1
2001	11	4			1	1		1	3	5	5		45,5
2002	20	6			1	2		1	2	14	4		20,0
2003	6	4				2		1	1	2	2		33,3
2004	13	7				2		2	4	5	6		46,2
2005	3	3			1	1				1	1		33,3
2006	28	16	1	1	1	17		6	1	1	10		35,7
2007	13	8						2	2	9	4		30,8
2008	18	6						3	8	7	11		61,1
2009	21	11				1		3	7	10	10		47,6
yht.	169		1	3	6			19	31		60		35,5

startit = koekäynnit

NUO = nuorten luokka

AVO = avoin luokka

* palkitsemisprosentti laskettu koekäynneistä

Kaikkiaan KAER-kokeiden nuorten tai avoimeen luokkaan on vuosina 1995-2009 osallistunut 17 urosta ja 16 narttua, eli yhteensä 33 isomünsterinseisojaa, mikä on 31,1 % rekisteröidystä kannasta. Kokeisiin osallistuneista 33 koirasta on palkittu yhdeksän urosta ja yhdeksän narttua, eli yhteensä 18 koiraa, mikä on 54,5 % kokeisiin osallistuneista. Vuoden 2009 loppuun mennessä rekisteröidystä koirakannasta kokeissa palkittuja on 17,0 %.

Edellä olevasta taulukosta 11 voidaan havaita, että isomünsterinseisojien koekäyntimäärät ovat viime vuosina kasvaneet ja entistä useampi koira on osallistunut KAER-kokeisiin. Sama suotuisa kehitys on havaittavissa myös palkitsemisprosentteissa. Kehitystä voidaan myös havainnollistaa tarkastelemalla keskiarvoja esimerkiksi viisivuotisjaksoissa, jolloin tilastojen vuosittainen vaihtelu tasaantuu ja pidempiaikaisen kehityksen yleinen suunta näkyy selkeämmin (taulukko 12).

Taulukko 12. Isomünsterinseisojien KAER-koekäyntimäärien ja palkitsemisprosenttien keskiarvot viisivuotisjaksoissa 1995-2009. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, Saksanseisojakerho ry. Tietokanta)

vuodet	keskiarvo		
	kpl		%
	koekäynnit	koirat	palkitut
*1995-1999	7,7	2,3	8,3
2000-2004	12,6	5,4	33,6
2005-2009	16,6	8,8	48,8

* tulokseen huomioitu vuodet, jolloin ollut koekäyntejä (1995, 1998 ja 1999)

Vuosina 1995-1999 isomünsterinseisojilla oli keskimäärin 7,7 KAER-koekäyntiä, kokeissa kävi keskimäärin 2,3 koiraa ja keskimääräinen palkitsemisprosentti kokeissa oli 8,3 %. Vuosina 2000-2004 rodulla oli keskimäärin 12,6 KAER-koekäyntiä, kokeissa kävi keskimäärin 5,4 koiraa ja keskimääräinen palkitsemisprosentti kokeissa oli 33,6 %. Vuosina 2005-2009 rodulla oli keskimäärin 16,6 KAER-koekäyntiä, kokeissa kävi keskimäärin 8,8 koiraa ja keskimääräinen palkitsemisprosentti kokeissa oli 48,8 %.

4.2.3.3. Muut kokeet

Metsästysjälkikokeet (MEJÄ) ja Vahingoittuneen hirvieläimen jäljestämiskokeet (VAHI) ovat isomünsterinseisojalle taipumusten puolesta soveltuvia koemuotoja, mikäli rotua halutaan kokeilla Suomessakin monipuolisesti. Metsästyskoirien jäljestämiskokeen tarkoituksena on selvittää koiran kyky seurata haavoittuneen riistaeläimen verijälkeä kahdessa eri koeluokassa. Koe alkaa laukauksensietotestillä ja sen läpäissyt koira pääsee jälkiosuudelle. Koira jäljestää kytkettynä jälkinarussa ja koiran poistuessa jäljeltä, ohjaajan on annettava koiran vapaasti työskennellä jäljen uudelleen löytämiseksi. Jäljestämisaika on enintään 45 minuuttia ja koiran tulee omatoimisesti osoittaa kaato. MEJÄ- ja VAHI-kokeet ovat luonnollinen lisä isomünsterinseisojan koevalikoimaan, kunhan KAER-kokeissa vaadittavat asiat on ensin harjoiteltu ja koiralla on käytännössä metsästetty kanalintuja. Toistaiseksi yksi isomünsterinseisoja on osallistunut MEJÄ-kokeeseen.

Myös tottelevaisuuskokeet (TOKO) ovat sopiva lisä koevalikoimaan rodun taipumuksien puolesta, sillä isomünsterinseisoja on varsin oppivainen ja yhteistyökykyinen. TOKO-koulutuksen tarkoituksena on opettaa koiralle hallittua käyttäytymistä ja koiran ohjaajalle asiallista koiran käsittelytaitoa. Kokeissa testataan koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä sekä koiran koulutuksen tasoa neljässä eri koeluokassa. TOKO-kokeet antavat koiralle ja ohjaajalle sopivia virikkeitä varsinkin KAER-koekauden ulkopuolella ja tottelevaisuuskoulutustahan jokainen koira tarvitsee. TOKO-koulutus on hyödyksi myös metsällä, vaikka riistatilanteessa koiran saama koulutus saattaakin jäädä riistavietin varjoon. Tähän mennessä kaksi isomünsterinseisojaa on tullut palkituksi TOKO-kokeessa. Kumpikin on saanut voittajaluokan ensimmäisen palkinnon ja toinen on palkittu myös erikoisvoittajaluokassa.

4.2.4. Käyttökokeet Saksassa

(Suomaa Saija, pitkäkarvaisen saksanseisojan jalostuksen tavoiteohjelma 2010)

Saksassa seisojilla on monia erilaisia kokeita. Jalostukseen hyväksyminen perustuu koetuloksiin nuorten kevättaipumuskokeissa (VJP) ja nuorten koirien syysjalostuskokeissa (HZZP). Näiden kokeiden hyväksytyllä suorittamisella isomünsterinseisoja saavuttaa jalostuskelpoisuuden, edellyttäen että muut vaadittavat näytöt ovat olemassa (lonkat A-B, ulkomuoto vähintään hyvä, vaaditut suoritusmerkinnät) (Verband Grosse Münsterländer e.V.). Metsästyskäyttökoiraliiton täyskäyttökoe (VGP) on myös merkittävä osoitus koiran jalostusarvosta ja moni jalostuskoira on suorittanut sen. Saksan Metsästyskäyttökoiraliiton ylläpitämään kantakirjaan (DGStB) pääsee VGP-kokeen hyväksytyllä tuloksella. Arkipäivän metsästyskäyttöä varten tarvitaan viranomaisten määrittelemä metsästyskäyttökelpoisuuskoe (Brauchbarkeitsprüfung), joka on oltava hyväksytysti suoritettuna ainakin yhdellä

metsästysseurueen koiralla. VGP-kokeen hyväksytyt suorittaminen korvaa tämän kokeen. (Markmann, H.-J., 1997).

Kokeiden lisäksi seisijat voivat osoittaa monipuoliset taipumuksensa keräämällä suoritusmerkintöjä, kuten esim. petoeläinkovuudesta (Härtenachweiss (/)), 20 tai 40 tunnin verijälkikoe (Schweissprüfung), ajohaukkutodistus (Lautnachweiss (\)), haavakon noutotodistus (Verlorenbringen (Vbr)), oma-aloitteinen talteenottokoe (Bringtreueprüfung (Btr)), villisian käsittelykoe (Leistungszeichen S, Schwartzwild), käsimerkillä pysäytystesti (Armbruster Haltabzeichnen, AH), aito verijälkikoe (Schweiss Natur). Lisäksi on vapaaehtoinen erillinen kaadon ilmoitus tai kaadon haukku-osasuoritus (Totverweisen/ Totverbellen) VGP:ssä, josta saa ylimääräisiä pisteitä. (Markmann, H.-J., 1997.)

4.2.4.1. VJP

VJP eli Verbandsjugendprüfung, nuorten koirien kevättaipumuskoe. Kaikille seisojaroduille yhteinen koe, johon voivat osallistua edellisenä vuonna syntyneet koirat ja sitä edellisenä vuonna lokakuun alun ja joulukuun lopun välillä syntyneet (1.10.-31.12.). Kokeet järjestetään helmi-toukokuussa. Kokeeseen saa samalla koiralla osallistua ainoastaan kaksi kertaa.

Kokeessa testataan nuorten koirien luontaiset käyttötaijumukset. Erikseen kirjataan pisteet osasuorituksista: jäniksen jälki, nenän käyttö, haku, seisonta, ohjattavuus. Joka osasuorituksesta annetaan arvosana. Pisteitä arvosanoista voi saada seuraavasti:

erinomainen	12 pistettä
erittäin hyvä	9-11 pistettä
hyvä	6-8 pistettä
riittävä	3-5 pistettä
puutteellinen	1-2 pistettä
riittämätön/ei kokeiltu	0 pistettä

Arvosanan "erinomainen" voi saada ainoastaan erinomaisesti suoritettua työstä erityisen vaikeissa olosuhteissa. Se voidaan antaa vain jälkityöstä ja nenän käytöstä VJP-kokeessa, HZP-kokeessa lisäksi sorsan karkottavasta jäljityksestä peitteisessä vedessä. VJP-kokeen osasuoritusten kertoimet ovat seuraavat:

jälki	2
nenän käyttö	2
haku	1
seisonta	1
ohjattavuus	1

Lisäksi VJP-kokeessa täytyy todeta koiran ajotaijumuks: näköhaukku, jälkihaukku, ei todettavissa, ajaa hiljaa tai hakulöysä (waidlaut). Koiran käyttäytyminen ja mahdolliset ruumiilliset puutteet (silmäluomet, purenta, hammaspuutokset, liukahampaat, kivesvika, ontumat) kirjataan. Paukkukestävyys todetaan ampumalla kaksi kertaa ilmaan koiran ollessa haussa. (Saksan Metsästyskäyttökoirayhdistys r.y., 2001; Markmann, H.-J., 1997.)

4.2.4.2. HZP

HZP eli Herbstzuchtprüfung on nuorten koirien syysjalostuskoe. Kaikille seisojille yhteinen koe, johon voivat osallistua edellisenä vuonna syntyneet ja sitä edellisen vuoden lokakuun alun ja joulukuun lopun välillä syntyneet koirat (1.10.-31.12.). Kokeita järjestetään elokuun lopulta syyskuun loppuun. Kokeeseen saa samalla koiralla osallistua ainoastaan kaksi kertaa.

HZP-kokeessa vaaditaan koiralta jo korkeampaa koulutuksellista tasoa. Kokeessa kirjataan erikseen pisteet osasuorituksista, jotka jaetaan taipumus- ja koulutusosioihin. Taipumusosiot: nenän käyttö, haku, seisonta, ohjattavuus, työskentelyilo, sorsan (paperinkalvosimen avulla väliaikaisesti lentokyvyttömäksi tehdyn sorsan) jäljitys peitteisessä vedessä (Stöbern hinter der Ente), piilotetun sorsan nouto vedestä. Koulutusosiot: laahausjälki kaniinilla ja linnulla, noudon kantamistapa: sorsa, fasaani, kaniini (Art des Bringens - keskiarvopisteet), tottelevaisuus. Kustakin osasuorituksesta annetaan arvosana ja arvosanapisteeet kuten VJP:ssä. Kokonaispisteitä laskettaessa osasuorituksilla on seuraavat kertoimet:

Rusakon jälki	3
Nenän käyttö	3
Haku	2
Seisonta	2
Ohjattavuus	2
Työskentelyilo	1
Vesityö	
a) piilotetun sorsan nouto peitteisessä vedessä	1
b) sorsan karkottava jäljitys peitteisessä vedessä	3
Nouto	
a) riistatyö linnulle sisältäen noudon	1
b) piilotetun linnun nouto	1
c) linnun laahausjälki ja nouto	1
Turkiseläinjälki (rusakko/kani)	1
Noudon kantamistapa	
a) jänis	1
b) sorsa	1
c) kanalintu	1
Tottelevaisuus	1

Lisäksi HZP-kokeen yhteydessä arvioidaan koiran ajotaipumus ja todetaan mahdolliset ruumiilliset puutteet sekä paukkukestävyys, kuten VJP-kokeen yhteydessäkin. HZP-kokeen yhteydessä kokeillaan lisäksi paukkukestävyys ja veteenmenohalukkuus ennen varsinaisen vesikokeen suorittamista. Sorsa heitetään veteen ja koiran uidessa sitä kohti ammutaan sorsan eteen veteen haulikolla. (Saksan Metsästyskäyttökoiraliitto r.y., 2001.; Markmann, H.-J., 1997)

4.2.4.3. VGP

VGP eli Verbandsgebrauchsprüfung on Metsästyskäyttökoiraliiton täyskäyttökoe, joka on kaikille seisojaroduille yhteinen. HZP-kokeen suorittaneille koirille. Kokeeseen saa samalla koiralla osallistua ainoastaan kaksi kertaa. Ensikertalaisen koiran ohjaajan on pakko osallistua vähintään kerran VGP-kokeeseen katsojana ennen kuin itse saa ohjata koira ko. kokeessa.

VGP-koe järjestetään aina vähintään kaksipäiväisenä, ainoastaan syksyllä. Arvostelusta vastaa aina tuomariryhmä, johon kuuluu vähintään kolme käyttökoetuomaria. Toisin kuin nuorten luokan kokeissa, VGP -kokeen läpäissyt koira palkitaan 1., 2. tai 3. palkinnolla. Koe jaetaan osasuorituksiin: metsätyö, vesityö, peltotyö ja tottelevaisuus. 1. palkinnolla palkittu koira on saanut osasuorituksista keskimäärin erittäin hyvän arvosanan, 2. palkinnon saanut koira keskimäärin hyvän arvosanan ja 3. palkinnon saanut koira suoriutuu myös metsästyksestä menestyksekkäästi.

Koira saa jokaisesta suorituksesta arvioinnin ja sitä vastaavat pisteet seuraavasti:

erinomainen	4h pistettä
erittäin hyvä	4 p
hyvä	3 p
riittävä	2 p
puutteellinen	1 p
riittämätön	0 p

Arvosana "erinomainen" annetaan vain, jos koira on suorittanut todella erinomaisen työn vaikeissa olosuhteissa. Arvosanaa "erinomainen" ei anneta jälkityö-, nouto- ja tottelevaisuusosasuorituksista.

Alla on lueteltu osasuoritusten erilliset suoritusosiot, joista siis jokaisesta annetaan arvosana sekä kertoimet, joiden avulla kokonaispisteet lasketaan. Mitä vaativampi suoritus, sitä suurempi kerroin.

<u>Metsätyö:</u>	<u>kerroin:</u>
Verijälkityö hihnassa	
- yli yön jälki	8
- päiväjälki	5
- ilmoitus kuolleen sorkkaeläimen löydöstä haukkumalla (lisä)	4
- tiedotus kuolleen sorkkaeläimen löydöstä (lisä)	3
Ketun nouto esteiden yli	3
Ketun laahausjälki	5
Ketun nouto jäljeltä	2
Rusakon tai kanin laahausjälki	4
Rusakon tai kanin nouto jäljeltä	2
Karkottava haku (läpipääsemätön pöheikkö, ylösajaminen)	4
Tiheikköhaku (tarkka tiheän al. haku, mahd. seisonta ja riistatyö)	3
<u>Vesityö:</u>	<u>kerroin:</u>
Hakunouto ilman sorsaa peitteisessä alueessa	3
Paukkukestävyys (todetaan, ei saa pisteitä, vrt. HZP)	
Piilotetun sorsan nouto peitteisessä vedessä	3
Karkottava jälkityö sorsalla peitteisessä vedessä	3
Sorsan nouto	2
<u>Peltotyö:</u>	<u>kerroin:</u>
Nenän käyttö	6
Haku	4
Seisonta	4
Haukkuen ajotaipumus (jälkihaukku, näköhaukku...)	3
Linnun hakunouto	
a1. Lintutyö	4
2. tai turkiseläinjälki	3
b1. Ammutun linnun nouto, koira ei nähnyt pudotusta	3
2. tai piilotetun linnun hakunouto	3
Linnun nouto	2
<u>Tottelevaisuus:</u>	<u>kerroin:</u>
Käyttäytyminen yleensä - tottelevaisuus	3
Käyttäytyminen passipaikalla	2
Seuraaminen kytkettynä	1
Seuraaminen vapaana	2
Paikallamaku (metsästyksellinen, ohjaaja ampuu 2 kertaa ilmaan piilosta	2
Käyttäytyminen linnun nähdessä (pysähdyttävä käskyttä)	2
Käyttäytyminen rusakon tai kanin nähdessä (toteltava pysäytyskäskyä)	3
Käyttäytyminen ammuttaessa	2

Koiran on saavutettava kaikissa neljässä osasuoritusryhmässä (metsä, vesi, pelto, tottelevaisuus) tietyt vähimmäispistemäärät joka palkintosijaa kohti. Lähes kaikissa suorituksissa koira saa käskeä vain kerran tai ei ollenkaan. (Saksan Metsästyskäyttökoiraliitto r.y., 1996; Markmann, H.-J., 1997).

4.2.4.4. Tilastotietoja isomünsterinseisojien koesuorituksista Saksassa

Taulukko 13. Isomünsterinseisojien VJP-, HZP- ja VGP-koekäynnit Saksassa 2001-2009. (Verband Grosse Münsterländer e.V.)

vuosi	kpl					
	VJP	HZP	VGP	VGP:ssä palkitut		
				1. p	2.p	3.p
2001	221	175	43	21	11	11
2002	232	180	48	22	11	15
2003	183	114	64	23	23	15
2004	277	169	44	*	*	*
2005	219	194	52	17	13	12
2006	256	185	57	26	6	22
2007	185	174	56	21	13	9
2008	253	204	48	22	10	8
2009	234	149	64	*	*	*

* = tieto puuttuu

Taulukko 14. Isomünsterinseisojien suoritusmerkintöjä Saksassa 2001-2009. (Verband Grosse Münsterländer e.V.)

vuosi	kpl						
	Schweissprüfung verijälkikoe		S villisian käsittely	Btr oma- aloitteinen talteenotto	Vbr haavakon nouto	HN petoeläin- kokuus	AH käsimerkillä pysäytys
	20h	40h					
2001	7	3	*	20	6	84	7
2002	4	2	*	28	7	60	7
2003	5		*	26	10	88	7
2004	*	*	5	20	4	69	9
2005	11	3	5	23	6	54	7
2006	7	2	4	26	7	72	7
2007	9	1	5	14	10	61	9
2008	9	2	3	19	7	66	6
2009	8	2	*	*	*	*	*

* = tieto puuttuu

4.2.5. Käyttökokeet Pohjoismaissa

4.2.5.1. Käyttökokeet Norjassa

Norjan käyttökokeet jaetaan metsä- kenttä- ja tunturikokeisiin sekä yhdistelmäkokeisiin, joissa vaaditaan vesi- ja jälkityö. Kaikki seisotarot, sekä mannermaiset että englantilaiset, kilpailevat samoissa kokeissa. Settereitä ja pointtereita on Norjassa huomattavasti enemmän kuin saksanseisotia.

Kombineert-kokeessa vesi- ja jälkityö on suoritettu erillisenä, fullkombineert-kokeessa vesi- ja jälkityö suoritetaan samassa yhteydessä kuin muu koe (kenttä-, tunturi- tai metsäosuus). Hyväksytyä vesikoetta ei siis vaadita koepalkintoon kenttä- ja tunturikokeissa eikä aina metsäkokeissakaan. Kenttä- ja tunturikokeissa käytetään aina parihakua, jossa kaksi koiraa hakee samaa aluetta ja kilpailee keskenään. Koiria kuitenkin kokeillaan useampi erä siitä riippumatta, voittavatko ne linnut vai ei, jolleivät ne tee poissulkevaa virhettä.

Metsäkokeessa koirat hakevat yksittäin. Metsäkokeesta saatu AVO1 tiedotetulla riistatyöllä oikeuttaa kunniapalkintoon, Aerespremie. Käyttövalion arvon koira voi saavuttaa keräämällä 25 valionarvopistettä (championatpoeng) kokeista (käytännössä edellyttää menestymistä useissa kokeissa) ja lisäksi CACIT/vara CACIT-palkinnon voittajaluokassa (tunturi- tai kenttäkokeet) tai Aerespremie-palkinnon metsäkokeesta. Lisäksi käyttövalion arvon voi saavuttaa saamalla AVO1-palkinnon fullkombineert-kokeesta (kolme nouto-osiota sekä kenttä-, metsä- tai tunturikoe- osio). (Suomaa, S. 2010)

Taulukko 15. Isomünsterinseisojien osallistuminen ja palkitseminen metsästyskokeissa Norjassa 2000-2009. (Norsk Münsterländer Klubb)

vuosi	koe- käynnit	koirat kpl	1pr. UK	2pr. UK	3pr. UK	1pr. AK	2pr. AK	3pr. AK	palkittu yht.	ei palkittu.	palkittu %
2000	30	7					1	2	3	27	10,0
2001	29	7			1			1	2	27	6,9
2002	29	10			1			1	2	27	6,9
2003	42	12					2	2	4	38	9,5
2004	24	7			2		3		5	19	20,8
2005	20	7					1		1	19	5,0
2006	5	3								5	0,0
2007	10	4								10	0,0
2008	25	5					2	1	3	22	12,0
2009	23	4						1	1	22	4,3
yhteensä	237		0	0	4	0	9	8	21	216	8,9

UK = nuorten luokka

AK = avoin luokka

1pr. = 1 palkinto

2pr. = 2 palkinto

3pr. = 3 palkinto

Vuosina 2000-2009 kaikkiaan 28 isomünsterinseisojaa on osallistunut Norjassa nuorten tai avoimessa luokassa metsästyskokeeseen ja 11 näistä on palkittu. Kokeisiin osallistuneista koirista on palkittu 39,3%.

4.2.5.2. Käyttökokeet Ruotsissa

Ruotsin käyttökokeissa koirat kokeillaan kaikissa luokissa (NUO, AVO ja VOI) kenttätyössä, vesityössä, laahausjälkityössä sekä noudossa. Vesityö on samankaltainen kuin Suomessa. Jälkityö on nuorten luokassa noin 100 m pitkä ja tehdään linnulla tai jäniksellä, kuten avoimessa luokassakin. Nuorten luokassa koira saa viedä hihnassa koko matkan. Avoimessa ja voittajaluokassa matka on noin 200 m ja koiran on oltava kytkemätön. Voittajaluokassa jälkityö vedetään metsästettävällä petoeläimellä tai muulla nisäkäsriistalla. Kenttätyössä koirat kokeillaan aina parihaussa, paitsi jos huonot näkyvyysolosuhteet estävät tämän. Parihaussa koiran on säestettävä paritoveriaan tämän ottaessa seisonnan. Koirille annetaan pisteet joka osasuorituksesta sekä lisäksi erilliset ominaisuuspisteet. Voittajaluokkaan nousemiseen vaaditaan kaksi AVO 1-palkintoa. Viime vuosina Ruotsissa on kehitetty ja otettu käyttöön Tanskan mallin mukainen monipuolisuuskäyttökoe (fullbruksprov) seisojille. (Suomaa, S. 2010).

Taulukko 16. Isomünsterinseisojien osallistuminen ja palkitseminen metsästyskokeissa Ruotsissa 2000-2009. (Svenska Vorstehklubben)

	koe-käynnit	1pr.	2pr.	3pr.	palkittu yht	ei palkittu.	palkittu %
UKL	26		1	1	2	24	7,7
ÖKL	66	2	11	1	14	52	21,2
EKL	3				0	3	0,0
yhteensä	95	2	12	2	16	79	16,8

UKL = nuorten luokka
1pr. = 1 palkinto

ÖKL = avoin luokka
2pr. = 2 palkinto

EKL = voittajaluokka
3pr. = 3 palkinto

Vuosina 2000-2009 kaikkiaan 19 isomünsterinseisojaa on osallistunut Ruotsissa metsästyskokeeseen ja kolme näistä on palkittu nuorten tai avoimessa luokassa. Kokeisiin osallistuneista koirista on palkittu 15,8 %.

4.2.5.3. Käyttökokeet Tanskassa

Käyttökokeita on Tanskassa useanlaisia:

- 1) Noutokoe 1, jossa on kolme osasuoritusta: kahden kyyhkysen nouto 50 m etäisyydeltä, yhden kaniinin nouto 40 m etäisyydeltä sekä yhden kyyhkysen ja yhden sorsan nouto vedestä 30 m etäisyydeltä.
- 2) Noutokoe 2, jossa on kolme osasuoritusta: kahden kyyhkysen nouto peitteisestä puustoisesta maastosta 50 m etäisyydeltä, kaniinin jäljitystehtävän sisältävä nouto 250 m etäisyydeltä sekä kahden piilotetun sorsan vesinouto.
- 3) Noutokoe 3, jossa on kolme osasuoritusta ja jota kutsutaan laajennetuksi noutokokeeksi: neljän kyyhkysen nouto korkeasta heinikosta, kolme piilotetun ja yhden vedessä olevan sorsan vesinouto sekä yhden ketun ja kahden kaniinin nouto peitteisestä puustoisesta maastosta.
- 4) Peltokoe muistuttaa peltopyyn ja fasaanin metsästystä. Koiran tulee osoittaa seisonataipumuksensa, nostaa linnut käskystä, olla rauhallinen linnun lähtiessä ja noutaa pudotettu riista. Metsästyskauden ulkopuolella järjestetyissä kokeissa pudotusta ei tietenkään voi tehdä ja nouto jää suorittamatta. Koirat kokeillaan kolmessa eri luokassa: nuorten luokka max 20 kk ikäisille koirille, avoin luokka kaikenikäisille ja voittajaluokka koirille, jotka ovat saavuttaneet 2 x 1. palkinnon avoimesta luokasta sekä suorittaneet noutokokeen 2 hyväksytysti. AVO1-palkinnon voi saavuttaa yhdellä hyvällä riistatyöllä. Tanskan peltokokeissa tuloksen saamiseen vaaditaan hyväksytyt noutokoe. Peltokokeessa koirat hakevat aina parihaussa, tosin niin, että koiria saa ohjata hakemaan omaa aluetta. Jäniksen ajaminen kenttäkokeessa on paha virhe, josta koiran suoritus hylätään. Nämä ovat tärkeitä kokeita Tanskassa.
- 5) Verijälkikokeita on kolme erilaista: 400 metrin 3 tuntia vanha verijälki, 400 metrin 20 tuntia vanha verijälki, 1000 metrin 20 tuntia vanha verijälki sekä 1000 metrin 40 tuntia vanha verijälki.
- 6) Täyskäyttökoe Fullbroeksproev, joka rotujärjestöaktiivien mielestä on tärkein koemuoto ja joka muistuttaa Saksan VGP-koetta. Fullbroeksproev-tulos vaaditaan käyttövalion arvoon. (Suomaa, S. 2010)

Taulukko 17. Isomünsterinseisojien osallistuminen ja palkitseminen metsästyskokeissa nuorten ja avoimessa luokassa Tanskassa 2000-2009. (Dansk Kennel Klub Hundeweb-tiekokanta)

vuosi	koe- käynnit	koirat kpl	1pr. UK	2pr. UK	3pr. UK	1pr. ÅK	2pr. ÅK	3pr. ÅK	palkittu yht.	ei palkittu.	palkittu %
2000	29	8	2			3	3	1	9	20	31,0
2001	17	6	1	1		3	1		6	11	35,3
2002	9	6						1	1	8	11,1
2003	6	4							0	6	0,0
2004	2	2							0	2	0,0
2005	4	1	1			1			2	2	50,0
2006	10	2							0	10	0,0
2007	17	6					6		6	11	35,3
2008	12	4	1			3	1		5	7	41,7
2009	6	2				1	2		3	3	50,0
yhteensä	112		5	1	0	11	13	2	32	80	28,6

UK = nuorten luokka
1pr. = 1 palkinto

ÅK = avoin luokka
2pr. = 2 palkinto

3pr. = 3 palkinto

Vuosina 2000-2009 kaikkiaan 20 isomünsterinseisojaa on osallistunut Tanskassa nuorten tai avoimessa luokassa metsästyskokeeseen ja 11 näistä on palkittu. Kokeisiin osallistuneista koirista on palkittu 55,0 %.

Tanskalaiseen käyttökokeeseen (brugsprøve), on osallistunut seitsemän isomünsterinseisojaa, joista kaksi on palkittu. Voittajaluokan kokeeseen (vinderprøve) on osallistunut kolme isomünsterinseisojaa sijoittuen myös kokeessa. Täyskäyttökokeeseen (fuldbrugsprøve) on osallistunut neljä isomünsterinseisojaa, joista kaksi on saanut tuloksen.

4.3. TERVEYS

Rotujärjestö on toteuttanut vuodesta 2007 alkaen terveystarkastusta, johon on tullut vastaus 15 isomünsterinseisojan osalta. Saaduissa vastauksissa perusterveeksi on ilmoitettu yhdeksän isomünsterinseisojaa. Terveystarkastukseen on tullut melko vähän vastauksia, joten yleistä terveydentilaa on vaikea arvioida saatujen vastausten perusteella. Jalostuskäyttöön tarkoitettuja terveystarkastuksia on annettu neljästä koirasta. Rotujärjestö tallentaa koe- ja näyttelykertomukset tietokantaansa ja näissä kertomuksissa mahdollisesti olevat huomautukset luonteen ja terveyden osalta on vapaasti nähtävissä tietokannasta.

4.3.1. PEVISA-ohjelma

Isomünsterinseisojan 31.12.2010 saakka voimassa olevassa PEVISA-ohjelmassa (1.1.2002 alkaen) on pentujen rekisteröinnin ehtona, että pentujen vanhemmista tulee olla lonkkakuvauslausunto raja-arvolla C, eli tätä raja-arvoa sairaampien koirien jälkeläisiä ei rekisteröidä. Kuvaustulos on oltava tiedossa astutushetkellä ja vähimmäisikä kuvaushetkellä on 12 kk. Näiltä osin ohjelmaa esitetään jatkettavaksi ilman muutoksia 1.1.2011 alkaen.

Uutena asiana rodun PEVISA-ohjelmaan esitetään lisättäväksi 1.1.2011 alkaen pentujen rekisteröinnin ehdoksi, että pentujen vanhemmista tulee ennen astutusta olla kyynärkuvauslausunto. Vähimmäisikä kuvaushetkellä on 12 kk. Ulkomaisen uroksen käyttöä varten haetaan pysyvää poikkeuslupaa, jolloin kyynärkuvaustulos ei ole rekisteröinnin ehtona. Edellä mainittu poikkeuslupa koskee ulkomailta tapahtuvaa astutusta ja ulkomaisen pakastesperman käyttöä. Kyynärkuvauspakkoa haetaan, sillä isomünsterinseisoja on suurikokoinen käyttökoira ja sen rakenne altistuu ajoittain voimakkaallekin etupään rasitukselle. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla (Lappalainen, A.). Viime vuosina

lähies kaikki kotimaassa jalostukseen käytetyt koirat on kyynärkuvattu. Koska kyynärkuvausaktiivisuus vaihtelee maittain, haluttiin ulkomaisten urosten poikkeuslupakäytännöllä varmistaa, ettei vaatimus kyynärkuvaustuloksesta kavenna jalostuspohjaa.

Lisäksi rodun PEVISA-ohjelmaan esitetään lisättäväksi 1.1.2011 alkaen, että koiran rekisteröityjen jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 21 pentua. Viimeinen rajan ylittävä pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan. Jälkeläisrajoituksen avulla halutaan säilyttää jalostuspohja mahdollisimman laajana.

Rodun ensimmäisessä PEVISA-ohjelmassa (1.1.1996 alkaen) oli pentujen rekisteröinnin ehtona, että pentujen vanhemmista tuli olla lonkkakuvauslausunto.

Isomünsterinseisojan PEVISA-ohjelmat:

Voimassa:

1.1.1996-31.12.2001	Pentujen vanhemmista tulee ennen astutusta olla lonkkakuvauslausunto.
1.1.2002-31.12.2010	Pentujen vanhemmista tulee ennen astutusta olla lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvo on lonkkaniveldysplasian aste C.

Anottu voimaan:

1.1.2011-31.12.2015	<ul style="list-style-type: none"> - Pentujen vanhemmista tulee ennen astutusta olla lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvo on lonkkaniveldysplasian aste C. - Pentujen vanhemmista tulee ennen astutusta olla kyynärkuvauslausunto. Ulkomaisen uroksen käyttöä varten haetaan pysyvää poikkeuslupaa, jolloin kyynärkuvaustulos ei ole pentujen rekisteröinnin ehtona. Poikkeuslupa koskee ulkomailta tapahtuvaa astutusta sekä ulkomaisen sperman käyttöä. - Koiran rekisteröityjen jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 21 pentua. Viimeinen, rajan ylittävä pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.
---------------------	---

4.3.1.1. Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun

nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumis- haluttomuus ja naksateleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisena. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuviissa sairaksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lappalainen, A.)

Suomen Kennelliiton arviointiasteikolla virallisten lonkkakuvien (rtg) arvioinnissa aste A on täysin terve, B tarkoittaa lievää löysyyttä, mutta on kuitenkin vielä terveeksi luokiteltavissa. C-asteessa on lieviä muutoksia lonkkanivelissä, mutta tämä ei yleensä rajoita metsästyskäyttöä, ellei johda nivelrikon kehittymiseen. D- ja E-asteessa nivelrikkomuutoksia nähdään jo röntgenkuvassa ja ne aiheuttavat varsinkin iän lisääntyessä kipuja ja ontumista. Saksanseisojilla suositellaan ainoastaan lonkistaan terveiden koirien käyttöä jalostukseen, niin että kahta B-lonkkaistakaan ei yhdistettäisi. (Peltonen, M. 2004)

Taulukko 18. Lonkkakuvaustutkimustulosten tilastoinnissa käytetyt asteikot Suomessa, Saksassa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa.

Suomi		Saksa	Norja	Ruotsi	Tanska
A	ei muutoksia	A	fri	HD grad A	fri
B	lähes normaali	B		HD grad B	
C	lievä dysplasia	C	svag	HD grad C	let
D	keskivaikea dysplasia	D	middels	HD grad D	middel
E	vaikea dysplasia	E	sterk	HD grad E	svær

Isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset Suomessa on koottu taulukoiksi sekä rekisteröintivuoden (taulukko 19) että lausuntovuoden (taulukko 20) mukaan. Rekisteröintivuoden mukaiseen taulukkoon on otettu mukaan ne rekisteröidyt isomünsterinseisojat, jotka ovat saavuttaneet vähimmäiskuvausiän (12 kk) vuoden 2009 loppuun mennessä, eli mukana ovat vuosina 1990-2008 rekisteröidyt koirat ja niiden lonkkakuvaustulokset 22.1.2010 asti. Lausuntovuoden mukainen taulukko on rajattu vuosiin 1992-2010, koska ensimmäinen lausunto on annettu vuonna 1992 ja 22.1.2010 on saanut lausunnon vuonna 2008 rekisteröity koira. Näin tutkittu koirapopulaatio on sama sekä rekisteröintivuoden että lausuntovuoden mukaisissa taulukoissa. HD-aste tarkoittaa lonkkaniveldysplasian astetta ja tutkittujen prosenttiluku on laskettu rekisteröityjen määrästä. Toistaiseksi Suomessa ei ole tullut esiin yhtään vaikean dysplasian (E) tapausta.

Taulukko 19. Isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset Suomessa rekisteröintivuoden mukaan 1990-2008. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

vuosi	kpl						%		
	rekisteröity	tutkittu	A	B	C	D	*tutkittu	terveet A+B	HD-aste C+D
1990	2	1		1			50	100	
1991	1	1	1				100	100	
1992	1	1				1	100		100
1993									
1994	3	3		2	1		100	67	33
1995									
1996	9	6	3	1		2	67	67	33
1997	2	2	2				100	100	
1998	1	1			1		100		100
1999	9	7	5	1	1		78	86	14
2000	9	6	1	2	1	2	67	50	50
2001	3	3	1	2			100	100	
2002	11	5	2	3			45	100	
2003	2	2	1		1		100	50	50
2004	11	7	1	5	1		64	86	14
2005	17	13	10	2		1	76	92	8
2006	3	3	1	1		1	100	67	33
2007	9	4		3		1	44	75	25
2008	7	6	4	2			86	100	
yhteensä	100	71	32	25	6	8	71	80	20

lonkkakuvaustulokset 22.1.2010 asti

* = tutkittu rekisteröidyistä

HD-aste = lonkkaniveldysplasian aste

Taulukko 20. Isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset Suomessa lausuntovuoden mukaan 1.1.1992-22.1.2010. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

vuosi	kpl						%		
	lausunto	A	B	C	D	terveet A+B	HD-aste C+D	terveet A+B	HD-aste C+D
1992	1	1				1		100	
1993	1		1			1		100	
1994	1				1		1		100
1995	1		1			1		100	
1996	2		1	1		1	1	50	50
1997	1	1				1		100	
1998	5	2	1		2	3	2	60	40
1999	3	2		1		2	1	67	33
2000	6	4		2		4	2	67	33
2001	8	3	3		2	6	2	75	25
2002	1		1			1		100	
2003	2		1	1		1	1	50	50
2004	7	4	2	1		6	1	86	14
2005	4		3	1		3	1	75	25
2006	9	6	1		2	7	2	78	22
2007	7	3	4			7		100	
2008	3	2	1			3		100	
2009	9	3	5		1	8	1	89	11
*2010	*1	*1				*1		*/**	*/**
yhteensä	72	32	25	7	8	57	15	79	21

HD-aste = lonkkaniveldysplasian aste

* = tulokset 22.1.2010 asti

** = ei laskettu

Lausuntovuoden mukaisessa taulukossa yhden koiran lonkkakuvista on kaksi lausuntoa, alkuperäinen vuonna 1999 (HD-aste C) ja paneelilausunto vuonna 2000 (HD-aste C). Tämä selittää yhden HD-aste C –tuloksen eron verrattaessa taulukoita keskenään.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu isomünsterinseisojalla röntgenkuvin sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen ja ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista (Lappalainen, A.). Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta olisi tehokkaampaa, mutta indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria ja isomünsterinseisojan kanta Suomessa on vielä liian pieni.

Isomünsterinseisojapentueille on laskettu lonkkaindeksi (taulukko 21), joka kuvaa jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen jälkeläisilleen periyttämää lonkkien terveyttä. Indeksia laskettaessa huomioidaan vain jälkeläisten lonkkakuvaustulokset. Mitä suurempi luku on, sitä huonompia lonkkia kyseinen koira periyttää. Indeksistä tulkittaessa on huomioitava myös lonkkakuvattujen jälkeläisten määrä. Kahdella jalostukseen käytetyllä nartulla (Väräsen's Sweet-Sensation ja Kische vom Bergwald) on kaksi tarkastelujaksolla lonkkakuvausikäistä pentuetta, ja näiden narttujen lonkkaindeksin arvoon täytyy huomioida kummankin pentueen jälkeläisten lonkkakuvaustulokset (taulukko 22). Muilla jalostukseen käytetyillä isomünsterinseisojilla pentuekohtainen lonkkaindeksi on myös kyseisen vanhemman oma indeksi.

Taulukko 21. Suomessa vuosina 1996-2009 syntyneet isomünsterinseisojapentueet, lonkkaindeksi. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, Saksanseisojakerho ry. Tietokanta)

pentueen syn- tymä vuosi	emä		isä		jälkeläiset							indeksi	
	nimi	hd	nimi	hd	kpl				%				
					jälk	kuvatut	hd				A-B		kuv
							A	B	C	D			
1996	VÄRÄSEN'S BELLADONNA S38659/91	A	VÄRÄSEN'S JELWIN SF23643/94	B	6	4	2			2	50,0	66,7	2,00
1999	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	A	VÄRÄSEN'S TAMLIN FIN29891/96	B	9	7	5	1	1		85,7	77,8	0,57
2000	AMALIA FIN26419/96	A	ANTHO FIN34184/97	A	8	5	1	1	1	2	40,0	62,5	2,40
2002	NADISA SWEET SERA FIN16818/99	A	HELLESKOV'S BOXY DK16384/98	B	10	4	2	2			100,0	40,0	0,50
2003	NADISA SYNNY SIRU FIN16820/99	A	AREX V.T BRUGGENBOSCH NHSB2065277	TC	7	4		4			100,0	57,1	1,00
2004	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	A	ILLO VOM HESSENLAND ZGM246/94	A	1	1		1			100,0	100,0	1,00
2004	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	B	HARRAS UT SEELTERLOUND ZGM343/00	A	6	2	2				100,0	33,3	0,00
2005	CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	B	DIXON CIPERRO FIN15029/97	A	9	9	6	2		1	88,9	100,0	0,66
2007	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	B	ALBANO VOM SANDFORTS FELD ZGM166/04	KEINH	9	4		3		1	75,0	44,4	1,75
2008	AXA Z EGERANU FIN50550/05	A	BIRK VOM HOCHHOLTZ ZGM34/02	A	7	6	4	2			100,0	85,7	0,33
2009	CARDA VOM ISSELTAL FIN25210/01	B	ELMER AV HUNDREMETERSKOGEN FIN22036/06	B	5	*	*	*	*	*	*	*	*

indeksin kaava: $A*0 + B*1 + C*3 + D*4 / (A+B+C+D)$

hd = lonkkakuvaustulos

kpl = lukumäärä

jälk = jälkeläisiä

TC = terve

KEINH = terve

* = jälkeläiset eivät ole lonkkakuvausikäisiä vuoden 2009 loppuun mennessä

Taulukko 22. Suomessa vuosina 1996-2009 kaksi pentuetta synnyttäneet isomünsterinseisojanartut, lonkkaindeksi. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, Saksanseisojakerho ry. Tietokanta)

pentueen syn- tymä vuosi	emä		jälkeläiset							indeksi		
			kpl				%					
	nimi	hd	jälk	kuvatut	hd				hd			
					A	B	C	D	A-B		kuv	
1999 2004	VÄRÄSEN'S SWEET-SENSATION FIN30418/96	A	10	8	5	2	1			87,5	80,0	0,63
2004 2007	KISCHA VOM BERGWALD FIN13229/02	B	15	6	2	3		1		83,3	40,0	1,17

indeksin kaava: $A*0 + B*1 + C*3 + D*4 / (A+B+C+D)$

hd = lonkkakuvaustulos

kpl = lukumäärä

jälk = jälkeläisiä

Jalostusyhdistelmästä Våråsen´s Jelwin / Våråsen´s Belladonna syntyneestä kuuden jälkeläisen pentueesta on lonkkakuvattu neljä jälkeläistä. Kuvatuista jälkeläisistä kaksi (50%) on D-lonkkaisia ja näiden jälkeläisen Amalian pentueessa (Antho / Amalia) tilanne on huonontunut vielä lisää. Amalian kahdeksasta jälkeläisestä on lonkkakuvattu viisi ja kolme niistä on C- tai D-lonkkaisia (60%).

Isomünsterinseisojan edelliseen jalostuksen tavoiteohjelmaan vuonna 2005 kerättyjen tietojen mukaan Våråsen´s Jelwinin isällä (Quirl Ut Seelterlound) on kaikkiaan 30 jälkeläistä. Näistä 23 on tutkittu lonkkaniveldysplasian varalta ja eriasteisia lonkkavikoja on 61 %:lla tutkituista. Våråsen´s Jelwinin yhdeksästä pentuesisaruksesta on lonkkakuvattu kahdeksan ja 75 %:lla kuvatuista on todettu eriasteisia lonkkavikoja. Våråsen´s Jelwinin tyttären, Amalian jälkeläisistä 60 % on lonkkavikaisia. Voitaneen olettaa, että tässä tapauksessa taipumus lonkkavikaan on vahvasti perimässä, vaikka kaikki jalostukseen käytetyt koirat ovat itse olleet tervelonkkaisia.

Muissa jalostusyhdistelmissä ei ole tullut esiin vastaavanlaisia ongelmia, mutta pentueiden lonkkakuvaustulosten määrissä on suuria eroja ja tuloksista on siksi vaikea tehdä johtopäätöksiä. Vain kolmessa pentueessa yli 80 % pennuista on lonkkakuvattu ja ainoastaan yksi suurempi pentue on tutkittu kokonaisuudessaan.

Suomessa rekisteröidyistä isomünsterinseisojista on lonkkakuvattu 71 % ja näistä tervelonkkaisia (A tai B) on ollut 80 %. Jalostukseen käytettävien koirien valinnassa tulee koiran oman lonkkakuvaustuloksen lisäksi ottaa huomioon myös sen suvun mahdollisesti aiheuttama riski lonkkaniveldysplasian esiintymiseen jälkeläisillä. Isomünsterinseisojalla esiintyy lonkkavikaa myös muissa maissa ja jalostukseen käytettävien ulkomaisten koirien sukulaisten lonkkien terveydestä olisi myös hyvä saada tietoa ennen jalostuspäätöksen tekoa. Tiukentamalla jalostusyksilöiden vaatimuksia on lonkkaniveldysplasiaa sairastavien koirien määrää saatu vähenemään.

Saksassa rekisteröidyistä isomünsterinseisojista on lonkkakuvattu keskimäärin 28 % (taulukko 23). Pohjoismaista Norjassa lonkkakuvattujen isomünsterinseisojien osuus on Suomen kanssa lähes sama mutta terveitä siellä on 10 % enemmän kuin meillä (taulukko 24). Ruotsissa on kuvattu alle puolet koirakannasta (taulukko 25) ja Tanskassa alle 20 % (taulukko 26).

Taulukko 23. Isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset Saksassa 1990-2009. (Verband Grosse Münsterländer e.V.)

vuosi	kpl							%	
	rekisteröidyt	kuvatut	A	B	C	D	E	kuvatut	terveet
1990	352	75	44	7	11	9	4	21,3	68,0
1991	289	71	47	11	6	3	4	24,6	81,7
1992	358	62	47	6	5	4	0	17,3	85,5
1993	362	105	71	9	14	9	2	29,0	76,2
1994	395	103	70	6	14	11	2	26,1	73,8
1995	401	99	70	10	12	5	2	24,7	80,8
1996	394	112	85	4	11	8	4	28,4	79,5
1997	420	111	89	14	5	1	2	26,4	92,8
1998	350	112	82	16	7	3	4	32,0	87,5
1999	376	122	74	29	14	3	2	32,5	84,4
2000	394	131	67	33	21	8	2	33,3	76,3
2001	403	138	82	28	21	7	0	34,2	79,7
2002	334	109	54	39	11	4	1	32,6	85,3
2003	443	67	40	17	8	1	1	15,1	85,1
2004	365	133	66	47	17	2	1	36,4	85,0
2005	398	105	55	30	14	3	3	26,4	81,0
2006	313	129	70	40	13	6	0	41,2	85,3
2007	428	91	53	25	7	4	2	21,3	85,7
2008	355	124	67	35	16	6	0	34,9	82,3
2009	370	80	40	29	8	2	1	21,6	86,3
yhteensä	7500	2079	1273	435	235	99	37		

Saksassa tervelonkkaisten (A ja B) isomünsterinseisojien osuus lonkkakuvausta on kasvanut melko tasaisesti ja vuoden 2009 lopussa kuvatuista 86,3 % on ollut terveitä. Koiria lonkkakuvaataan kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin meillä Suomessa. Saksan rotujärjestö on kiinnittänyt erityistä huomiota lonkkakuvaustuloksissa siihen seikkaan, että B-lonkkaisten osuus terveistä on huolestuttavasti lisääntynyt vuoden 1999 jälkeen ja syy kehitykseen pyritään selvittämään. (Verband Grosse Münsterländer e.V)

Taulukko 24. Norjassa syntyneiden isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset vuosina 2000-2009. (Norsk Münsterländer Klubb)

	kpl	%
syntynyt	60	
tutkittu syntyneistä	42	70,0
fri	38	90,5
svag	3	7,1
middels	0	0,0
sterk	1	2,4

Norjassa vuosina 2000-2009 syntyneistä koirista on lonkkakuvaattu 70,0 %. Terveiksi luokiteltavien (fri) osuus kuvatuista on 90,5 % ja HD-asteita C-E vastaavia tuloksia on 9,5 % kuvatuista.

Taulukko 25. Ruotsissa vuosina 2000-2009 rekisteröityjen isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset. (Svenska Kennelklubben Hunddata-tietokanta, Svenska Vorstehklubben)

	kpl	%
rekisteröity	108	
tutkittu rekisteröidyistä	45	41,7
HD grad A	31	69,0
HD grad B	6	13,3
HD grad C	6	13,3
HD grad D	1	2,2
HD grad E	1	2,2

Ruotsissa vuosina 2000-2009 rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvaattu 41,7 %. Terveiksi luokiteltavien (HD grad A ja B) osuus kuvatuista on 82,3 % ja HD-asteita C-E vastaavia tuloksia on 17,7 % kuvatuista.

Taulukko 26. Tanskassa vuosina 2000-2009 rekisteröityjen isomünsterinseisojien lonkkakuvaustutkimustulokset. (Dansk Kennel Klub Hundeweb-tietokanta)

	kpl	%
rekisteröity	159	
tutkittu rekisteröidyistä	28	17,6
fri	25	89,3
let	2	7,1
middel	1	3,6
svær	0	0,0

Tanskassa vuosina 2000-2009 rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvaattu 17,6 %. Terveiksi luokiteltavien (fri) osuus kuvatuista on 89,3 % ja HD-asteita C-E vastaavia tuloksia on 10,7 % kuvatuista.

4.3.1.2. Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran

ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelien kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelien nivelrikko invalidisoi koiraan yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Pohjoismaissa kyynärnivelkuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelien kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Ruotsissa kyynärnivelien kasvuhäiriö on vähentynyt roduissa, joissa kyynärniveliä kuvataan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siellä käytetään näissä roduissa jalostukseen vain vähän muita kuin kyynärnivelien suhteen terveitä koiria. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lappalainen, A.)

Taulukko 27. Kyynärkuvaustutkimustulosten tilastoinnissa käytetyt asteikot Suomessa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa.

Suomi		Norja	Ruotsi	Tanska
0	ei muutoksia	fri	ED ua (0)	fri
1	lievät muutokset	svag	ED grad 1	let
2	kohtalaiset muutokset	middels	ED grad 2	middel
3	voimakkaat muutokset	sterk	ED grad 3	svær

Isomünsterinseisojien kyynärkuvaustutkimustulokset Suomessa on koottu taulukoksi rekisteröintivuoden (taulukko 28) mukaan. Taulukkoon on otettu mukaan ne rekisteröidyt koirat, jotka ovat saavuttaneet vähimmäiskuvausiän (12 kk) vuoden 2009 loppuun mennessä, eli mukana ovat vuosina 1990-2008 rekisteröidyt koirat ja niiden kyynärkuvaustulokset 12.3.2010 asti. Toistaiseksi Suomessa ei ole tullut esiin yhtään voimakkaiden muutosten (3) tapaus, mutta isomünsterinseisojia on kyynärkuvattu maassamme vain alle 40 % kannasta, joten johtopäätösten teko kyynärnivelien yleisestä terveydestä on vaikeaa.

Taulukko 28. Isomünsterinseisojien kyynärkuvaustutkimustulokset Suomessa rekisteröintivuoden mukaan 1990-2008. (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

vuosi	kpl					%			
	rekisteröity	tutkittu	0	1	2	3	*tutkittu	aste 0	aste 1-3
1990	2								
1991	1								
1992	1								
1993									
1994	3	1	1				33,3	100,0	
1995									
1996	9								
1997	2	1	1				50,0	100,0	
1998	1	1	1				100,0	100,0	
1999	9	1	1				11,1	100,0	
2000	9	2	2				22,2	100,0	
2001	3	2	2				66,7	100,0	
2002	11	3	3				27,3	100,0	
2003	2	2	1	1			100,0	50,0	50,0
2004	11	4	4				36,4	100,0	
2005	17	11	11				64,8	100,0	
2006	3	3	2	1			100,0	66,7	33,3
2007	9	1		1			11,1	0,0	100,0
2008	7	6	5		1		85,7	83,3	16,7
yhteensä	100	38	34	3	1		38,0	89,5	10,5

kyynärkuvaustulokset 12.3.2010 asti

* tutkittu rekisteröidyistä

Suomessa vuosina 1990-2008 rekisteröidyistä isomünsterinseisojista on kyynärkuvattu 38,0 % ja näistä kuvatuista 89,5 %:lla ei löytynyt muutoksia kyynärnivelissä. Lievät muutokset löytyi 7,9 %:lla kuvatuista ja kohtalaiset muutokset löytyi 2,6 %:lla kuvatuista.

Isomünsterinseisojia tutkitaan melko vähän kyynärnivelen kasvuhäiriön varalta rodun kotimaassa Saksassa, joten sen esiintyvyydestä siellä ei ole juurikaan tietoa. Pohjoismaista Norjassa kyynärkuvataan isomünsterinseisojia aktiivisimmin ja siellä onkin kyynärkuvattu viimeisten kymmenen vuoden aikana lähes puolet syntyneistä koirista ja yhtä lukuun ottamatta koirat ovat olleet terveitä (taulukko 29). Myös Ruotsissa on viimeisten kymmenen vuoden aikana kuvattu isomünsterinseisojia melko aktiivisesti (taulukko 30).

Taulukko 29. Norjassa vuosina 2000-2009 syntyneiden isomünsterinseisojien kyynärkuvaustutkimustulokset. (Norsk Münsterländer Klubb)

	kpl	%
syntynyt	60	
tutkittu syntyneistä	29	48,3
fri	28	96,6
svag	1	3,4
middels	0	0,0
sterk	0	0,0

Norjassa vuosina 2000-2009 syntyneistä isomünsterinseisojista on kyynärkuvattu 48,3 % ja näistä kuvatuista 96,6 %:lla ei löytynyt muutoksia kyynärnivelissä. Lievät muutokset löytyi 3,4 %:lla kuvatuista.

Taulukko 30. Ruotsissa vuosina 2000-2009 rekisteröityjen isomünsterinseisojien kyynärkuvaustutkimustulokset. (Svenska Kennelklubben Hunddata-tietokanta, Svenska Vorstehklubben)

	kpl	%
rekisteröity	108	
tutkittu rekisteröidyistä	45	41,7
ED ua (0)	37	82,2
ED grad 1	7	15,6
ED grad 2	1	2,2
ED grad 3	0	0,0

Ruotsissa vuosina 2000-2009 rekisteröidyistä isomünsterinseisojista on kyynärkuvattu 41,7 % ja näistä kuvatuista 82,2 %:lla ei löytynyt muutoksia kyynärnivelissä. Lievät muutokset löytyi 15,6 %:lla ja kohtalaiset muutokset löytyi 2,2 %:lla kuvatuista.

Tanskassa on kyynärkuvattu vain muutama isomünsterinseisoja (taulukko 31). Dansk Kennel Klubin Hundeweb-tietokannan mukaan kaikkiaan vain viisi isomünsterinseisoojaa, eli 0,8 % kokonaiskannasta on kyynärkuvattu ja näistä kuvatuista kolmella ei löytynyt muutoksia kyynärnivelissä ja lievät muutokset löytyi kahdella kuvatuista.

Taulukko 31. Tanskassa vuosina 2000-2009 rekisteröityjen isomünsterinseisojien kyynärkuvaustutkimustulokset. (Dansk Kennel Klub Hundeweb-tietokanta)

	kpl	%
rekisteröity	159	
tutkittu rekisteröidyistä	2	1,3
fri	1	50,0
let	1	50,0
middel	0	0,0
svær	0	0,0

Tanskassa vuosina 2000-2009 rekisteröidyistä isomünsterinseisojista on kyynärkuvattu vain 2 koiraa, eli 1,3 %. Yhdellä kuvatuista koirista ei löytynyt muutoksia kyynärnivelissä ja lievät muutokset löytyi toisella kuvatuista.

4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Virallisessa silmätarkastuksessa koiran silmät tutkitaan silmänpohjan, lasiaisen, linssin, etukammion, värikalvon, sarveiskalvon, sidekalvon ja luomen rakenteiden poikkeavuuksien löytämiseksi. On hyvin tavallista, että tutkimuksessa silmistä voi löytyä myös poikkeavuuksia, joita ei pidetä merkittävänä tai joiden merkitystä ei tunneta ja nämä kirjataan sivulöydöksinä seurantaa varten.

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemistä ja etenemistä vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen

surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.)

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.)

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistävasti. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.)

Suomessa silmätutkimus PRA:n, hereditaarisen kataraktan (HC) ja RD:n varalta on suoritettu 13 isomünsterinseisojalle, kaikki kielteisin tuloksin (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä). Ulkomailla isomünsterinseisojilla esiintyy perinnöllisiä silmänsairauksia ja esimerkiksi Britanniassa silmätutkimuksia tehdään järjestelmällisesti. Hollannissa jalostukseen hyväksytään vain tutkitusti terveysilmäiset isomünsterinseisajat.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntynyttä samentumista. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.)

Suomessa isomünsterinseisojille tehdyissä silmätutkimuksissa on tullut esiin yksi PHTVL/PHPV-epäily, mutta yhtään tapausta ei ole todettu (Saksanseisojakerho ry. Tietokanta).

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin

etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnyntäiseksi muutokseksi joillakin roduilla. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.)

Suomessa isomünsterinseisojille tehdyissä silmätutkimuksissa on löytynyt yksi PPM-tapaus (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä).

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.)

Suomessa isomünsterinseisojille tehdyissä silmätutkimuksissa on todettu yksi distichiasis-tapaus (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä).

ENTROPION eli silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.). Luomien asentovirheissä sidekalvo tulehtuu helposti. Entropion on lievemmissä tapauksissa usein vaikeasti havaittavissa. (Peltonen, M. 2005)

EKTROPION eli silmäluomen perinnöllinen ulospäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta. (Vanhapelto, P.; Lappalainen, A.). Luomien asentovirheissä sidekalvo tulehtuu helposti. Ektropionissa silmäluomi avautuu liikaa ja kerää roskaa. (Peltonen M. 2005).

Suomessa isomünsterinseisojille tehdyissä silmätutkimuksissa ei ole todettu yhtään entropion- tai ektropiontapauksia (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä), mutta Keski-Euroopan kannassa esiintyy jonkin verran ektropionia.

PATELLALUKSAATIOILLE eli polvilumpion sijoiltaan menolle altistavat polvinivelen rakenteelliset heikkoudet. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa. Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnyntäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnyntäinen vika. Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vaikeat patellaluksaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono. Muutamat rodut kuuluvat patellaluksaation osalta PEVISA:aan. (Lappalainen, A.)

Suomessa vain yhdelle isomünsterinseisojalle on tehty polvitutkimus ja koira on polviltaan terve (Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä).

POLVINIVELLEN RISTISIDEVAMMASTA puhuttaessa tarkoitetaan yleensä etummaisesta ristisiteen vauriota. Polvinivelen keskellä sijaitsevat ristisiteet estävät sääriin liikkumista

eteen-takse –suunnassa suhteessa reisiluuhun. Ristisiteitä on kaksi, etummainen ja takimmainen. Takimmaisen ristisiteen katkeaminen on hyvin harvinaista ja se tapahtuu voimakkaan ulkoisen voiman (trauma) seurauksena. Samalla polvesta yleensä rikkoutuu muitakin rakenteita. Koiralla eturistisiteen repeämä on harvoin trauman aiheuttama äkillinen tila. Polven ristiside tavallisimmin pettää osittain ja vähitellen ja lopulta katkeaa aivan normaalin liikunnan seurauksena. Ristisiteen pettämisen oire on ontuma. Kun ristiside on osittain poikki, ontuma on vaihtelevaa ja se voi tilapäisesti loppua kun raajaa rasitetaan vähemmän. Kun ristiside on kokonaan poikki, ontuma on yleensä jatkuvaa. Koiralla, jolla toisen polven ristiside on pettänyt, on melko suuri todennäköisyys saada sama vaiva toiseenkin polveen. Ristisiteen pettämisen eräs syy on nykykäsityksen mukaan ”huonot takaraajan kulmaukset” eli reisiluun ja sääriluun välinen kulma lähestyy oikokulmaa, 180 astetta. Tällöin sääriluun yläpään nivelpinta ei enää ole vaakatasossa vaan taaksepäin vinossa. Tämän seurauksena aiheutuu sääriluuta eteenpäin työntävä voima joka kerta kun reisiluun nivelpinta tukeutuu sääriluun yläpään nivelpintaan. Tämä toistuva voima lopulta katkaisee etummaisen ristisiteen. Kulmauksiltaan ”normaalilla koiralla” tällaista voimaa ei synny. Myös koiran ylipaino ja reiden huono lihastasapaino altistaa ristisiteen repeämälle. Ristisidevamma aiheuttaa kipua, ontumista sekä nivelrikkomuutosten kehittymistä ja usein myös vaurioittaa sisemmän nivelkierukan takahaaraa. Suurikokoisilla koirilla polveen kohdistuvat voimat ovat niin suuria, että leikkaushoito on suositeltava. (Eskelinen, E. 2009)

Polvinivelen ristisidevamma on omistajan ilmoituksen mukaan todettu kolmella isomünsterinseisojalla, joista yksi on hoidettu leikkaamalla.

NIVELRIKKO eli artroosi on koirilla yleinen pitkäaikainen tauti, jonka esiintyvyys lisääntyy iän myötä. Yleisimmin nivelrikkoa esiintyy kyynär-, lonkka-, polvi ja kinnernivelessä. Tavallinen oire on ontuma ja jäykkyys sekä haluttomuus liikkua. Taudin edetessä nivel saattaa paksuuntua ja nivelen liikkuvuus vähenee. Nivelrikko ei nykyisen tietämyksen mukaan ole pelkästään nivelruston eli nivelen liukupinnan passiivista kulumista. Kyseessä on tapahtumasarja, jossa ruston hajoaminen tapahtuu nopeammin kuin rusto ehtii korjaantua. Sen seurauksena rusto alkaa rappeutua, siihen syntyy vauriokohtia sekä puutosalueita ja rusto saattaa kulua jopa kokonaan pois. Niveleen kehittynyt tulehdusreaktio aiheuttaa kipua ja turvotusta. Koirilla kyynär-, olka-, lonkka- ja kinnernivelen kehityshäiriöt ovat nivelrikkon tavallinen syy. Kasvuiässä em. nivelten nivelrustosta voi irrota rustokappaleita (osteokondroosi eli OCD) tai nivelen muovautuminen voi häiriintyä, jolloin nivelpinnat eivät ole yhteensopivat (lonkka- ja kyynärdysplasia). Koiran polven ristisiteen repeämä aiheuttaa nopeasti nivelrikkomuutoksia ja on tavallisin syy polven nivelrikkoon. Fysioterapialla, lääkähoidolla ja painonhallinnalla voidaan rajoittaa taudin etenemistä. Nivelrikkoon ei ole parantavaa lääkettä. Tähystystekniikalla tehty nivelen puhdistus (mm. luu-rustokappaleiden poisto) saattaa olla joissain tilanteissa tarpeen. Jos nivelrikko kuitenkin etenee riittävän pitkälle, ainoa ns. parantava hoito on tekonivelleikkaus. (Eskelinen, E. 2010)

Kyynär- ja polvinivelen nivelrikko on omistajan ilmoituksen mukaan todettu yhdellä isomünsterinseisojalla.

HAMMASPUUTOKSET ja PARENTAVIAT

Isomünsterinseisojan normaali purenta on rotumääritelmän mukaan leikkaava, eli alaleuan etuhampaiden etureuna koskettaa kevyesti yläleuan etuhampaiden kärjen sisäpintaa. Yhden välihampaan (P1) puutos tai esiintyminen kaksinkertaisena on tavallisin hammasvirhe, eikä se vaikuta koiran arvosteluun näyttelyssä.

Saksanseisojakerhon tietokantaan on kirjattu viidelle isomünsterinseisojalle merkintä hampaista tai purennasta. Maininta ylimääräisistä P1-hampaista on kolmella ja yläpurennasta kahdella koiralla. Kasvattajan ilmoituksen mukaan kahdella isomünsterinseisojalla on etuhammaspuutoksia. Yläpurenta ja etuhammaspuutokset ovat jalostuksesta pois sulkevia virheitä.

KIVESVIKA

Koirilla kivekset laskeutuvat niiden vatsaontelon takaseinämän vierestä nivuskanavan kautta kivespusseihin syntymän jälkeen. Normaalisti kivesten tulisi olla kivespusseissaan ennen

pennun luovutusikä. Koirilla kivesviasta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä piilokiveksisyyttä, jolloin toinen tai molemmat kivekset ovat jääneet laskeutumatta kivespusseihin. Jonkinasteisena häiriönä kivesten laskeutumisessa voidaan pitää myös myöhään laskeutunutta kivistä tai kivistä, joka liikkuu nivuskanavan ja kivespussin välillä edestakaisin ja asettuu paikoilleen vasta huomattavan myöhäisessä vaiheessa (hissikives). Mikäli kivekset puuttuvat kokonaan, on kyseessä sikiöaikainen häiriö. Kivesvian periytymisen mekanismit ovat epäselvät. (Koirien geenitutkimus.)

Saksanseisojakerhon tietokantaan on kirjattu yksi piilokiveksinen isomünsterinseisoja.

HÄNTÄMUTKA eli hännän nikamavika

Häntänikasiin voi kehittyä muutoksia, jotka tuntuvat mutkina nikamaväleissä. Häntämukka on polygeenisesti (monigeenisesti) ja resessiivisesti (peittyvästi) periytyvä. Häntämukka on yleensä todettavissa jo pikkupennulla luovutusiässä. Hännän kehityshäiriöt voidaan selvittää röntgentutkimuksella. Häntämukkasta ei yleensä ole haittaa koiralle, mutta häntämukkaista koira ei tule käyttää jalostukseen, sillä se voi periyttää jälkeläisilleen muitakin selkärangan kehityshäiriöitä.

Häntämukka on omistajan ilmoituksen mukaan todettu yhdellä isomünsterinseisojalla.

PUREMALIHASMYOSIITTIA on sanottu myös atrofiseksi myosiitiksi ja eosinofiiliseksi myosiitiksi. Aiemmin niitä pidettiin kahtena eri sairautena, mutta nykyään saman sairauden eri vaiheina. Ohimoiden ja leukanivelten alueen puremalihakset voivat turvota ja aristaa. Myöhemmin puremalihasten koko pienentyy, sidekudos korvaa niiden lihassäikeet ja koiran on vaikea avata suutaan. Autoimmuunisairaus (elimistön puolustusjärjestelmä hyökkää omia solujaan vastaan pyrkien tuhoamaan niitä), jossa tietyn tyyppiset lihassäikeet vahingoittuvat ja veressä on niiden vasta-aineita. Sairautta hoidetaan kortisonilla ja ennuste on parempi, mikäli hoito aloitetaan akuutissa vaiheessa eikä sidekudos ole ehtinyt korvata lihaskudosta. (Wikström, B.; Öberg, J. 2007)

Eosinofiilinen myosiitti on omistajan ilmoituksen mukaan todettu yhdellä isomünsterinseisojalla.

ADDISONIN TAUTI on autoimmuunisairaus (elimistön puolustusjärjestelmä hyökkää omia solujaan vastaan pyrkien tuhoamaan niitä), jossa lisämunuaisten kuorikerros surkastuu. Sairastunut koira on usein väsynyt, innoton ja sillä on huono ruokahalu ja oireilu voi jatkua pitkäänkin. Oksentelua ja ripulointia voi myös esiintyä. Addisonin tauti voi myös kaataa koiran melkein suorilta jaloilta täysin voimattomaksi ja silloin koiralla on ns. Addisonin kriisi ja se on sokissa ja vaatii tehohoitoa. Addisonin taudin lääkitys on päivittäinen ja elinikäinen. (Ilvesniemi, T. 2008)

Addisonin tauti on omistajan ilmoituksen mukaan todettu yhdellä isomünsterinseisojalla.

MUNUAISTEN VAJAATOIMINTA on hitaasti etenevä krooninen sairaus, jossa munuaiskudos vahingoittuu. Oireita ovat huono ruokahalu, laihtuminen, oksentelu sekä lisääntynyt juominen ja virtsaaminen. Vahingoittuneet munuaiset eivät pysty poistamaan elimistön kuona-aineita ja kehittyy virtsamyrkytys. Varsinaista hoitoa ei ole, mutta erikoisruokavaliolla ja tukihoidolla pyritään pidentämään koiran elinikää ja parantamaan elämänlaatua. Ennuste on yksilöllinen, ja siihen vaikuttaa koiran kunto, ikä, munuaisten vajaatoiminnan etenemisen aste ja muut sairaudet.

Munuaisten vajaatoiminta on omistajan ilmoituksen mukaan todettu yhdellä isomünsterinseisojalla.

LYMFOOMA on imukudoksen syöpäsairaus, jossa imusolut alkavat lisääntyä säätelemättömästi ja muodostavat pahanlaatuisia kasvaimia. Tämä voi tapahtua imusolmukkeissa tai muualla imukudoksessa. Koiran oireet ja ennuste vaihtelevat riippuen lymfooman tyypistä ja kasvainkudoksen sijainnista.

Lymfooma on omistajan ilmoituksen mukaan todettu yhdellä isomünsterinseisojalla.

Jalostustoimikunta tallentaa omistajien ja kasvattajien ilmoitukset luonteesta ja terveydestä omaan tietokantaansa ja se toimii lähteenä jalostuksen tavoiteohjelmia laadittaessa. Toimikunta pyrkii seuraamaan muidenkin kuin edellä mainittujen perinnöllisten sairauksien ja vikojen esiintymistä rodussa ja tarvittaessa ryhtyy niiden vaatimiin toimenpiteisiin. Mikäli todetaan, että jokin yksilö on aikaisemmissa jälkeläisissään kahden tai useamman eri partnerin kanssa periyttänyt poikkeuksellisen runsaasti jotain sairautta tai vikaa, tulee tällainen koira viipymättä poistaa siitoskäytöstä. Myös koirien yleiseen terveyteen ja vastustuskykyyn tulee kiinnittää huomiota jalostuskoirien valinnassa, jotta koirien terveystilanne säilyy hyvänä.

4.4. ULKOMUOTO

Isomünsterinseisoja on hämmästyttävän samannäköinen kuin rotumääritelmän luomisen aikoihin. Olennaisia muutoksia ei ole tehty eikä syntynyt. Koirat, lähinnä nartut ovat pienentyneet. Samalla rungon yleistä vahvuutta on pyritty lisäämään. Monet kasvattajat pyrkivät umpimustaan päähän, mihin alkuperämaassa on puututtu, ettei jalostuspohja tarpeettomasti kapenisi läsipäiden syrjijimisen vuoksi.

Ulkomuodon tyypillisin ongelma Suomessa on liian avoimet kulmaukset, erityisesti puutteellinen polvikulmaus. Takaosan puutteita ovat myös luisu lantio ja melko yleisesti ahtaat takaliikkeet. Myös mittasuhteissa on toivomisen varaa, koska koirien lanneosa on usein liian pitkä. Nartut ovat nykyisin valtaosaltaan sopivan kokoisia ja sijoittuvat hyvin rotumääritelmässä mainittuihin mittoihin, mutta urokset ovat usein koon ylärajoilla, joskus ylikin. Luustoltaan koirat ovat tavallisesti sopivan vankkoja ja myös raajaluuston vahvuus on koiran kokoon sopiva. Koirillamme on useimmiten rodunomainen, mittasuhteiltaan ja linjoiltaan oikea pää ja tyypillinen ilme, joskin silmät voisivat yleisesti olla tummemmat. Karvapeitteessä on nykyisin enää harvoin toivomisen varaa.

Vuosittain käy näyttelyissä 10-15 isomünsterinseisoojaa ja näyttelykäyntejä on keskimäärin 30 vuodessa. Sertifikaatilla on palkittu 43 koiraa, joskin monen koiran kohdalla arvosteluskala käsittää tuomarista riippuen kaikki palkintosijat tyydyttävästä erinomaiseen. Rotu on melko harvinainen näyttelykehissä ja monillakaan tuomareilla ei ole erityisen paljon kokemusta isomünsterinseisoojista. Näyttelyssä hylätyn arvostelun on saanut viisi koiraa, syinä epänormaali takaliikkeet, epänormaali häntä, purentavika ja kahdella koiralla liian suuri koko (Saksanseisoojakerho ry. Tietokanta).

4.4.1. Voimassa oleva rotumääritelmä

Kanakoirat (alaryhmä 1)
Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry

isomünsterinseisoja (grosser münsterländer) 118b

Alkuperämaa: Saksa

(Hyväksytty: FCI 24.6.1987, käänös SKL-FKK 4.11.1998)

Käyttötarkoitus: Monipuolinen ja -käyttöinen metsästyskoira, jonka kyvyt tulevat esiin erityisesti laukauksen jälkeisessä työskentelyssä.

Lyhyt historiaosuus: Rodun historiallinen kehitys on saanut alkunsa keskiajan valkokirjavista lintu- ja haukkametsästyskoirista, joista kehittyneet ylösajavat ja viiriäiskoirat ovat 1800-luvun seisoojien esi-isiä. Pienenmünsterinseisoojan ja pitkäkarvaisen saksanseisoojan tavoin isomünsterinseisoja luetaan kuuluvaksi pitkäkarvaisiin saksalaisiin seisoojiin, joiden suunnitelmallinen jalostus aloitettiin 1800-luvun lopulla. Kun Saksa vuonna 1909 poisti mustan värin lopullisesti pitkäkarvaisen saksanseisoojan rotumääritelmästä, vuonna 1919 perustettu uusi seura otti hoitaakseen pitkäkarvaisten mustavalkoisten koirien jalostuksen. Ensin merkittiin kantakirjaan kaikki jäljelle jääneet alkuperäiskannan yksilöt, joita löytyi etenkin läntiseltä Münsterin alueelta ja Ala-Saksista. Näillä 83 koiralla aloitettiin isomünsterinseisoojan suunnitelmallinen jalostus vuonna 1922. Kantakirjaan merkittyjen koirien välisistä astutuksista syntyneet pentueet rekisteröitiin isomünsterinseisoojiksi.

Yleisvaikutelma: Rakenteeltaan voimakas ja lihaksikas, kuitenkin kuivan jäntevä kokonaisuus. Älykäs ja hienostunut ilme. Selväpiirteiset ääriviivat.

Tärkeitä mittasuhteita: Mahdollisimman neliömäinen: rungon pituuden ja säkäkorkeuden tulee olla kutakuinkin samat. Rungon pituus voi ylittää säkäkorkeuden 2 cm:llä.

Käyttäytyminen / Luonne: Tärkeimmät luonteenominaisuudet ovat ohjattavuus, oppimiskyky ja luotettava metsästystyöskentely varsinkin laukauksen jälkeen. Luonne on eloisa olematta hermostunut.

Pää: Jalo ja pitkänomainen. Ilme on älykäs.

Otsapenger: Vähäinen.

Kirsu: Selväpiirteinen ja väriltään musta.

Kuono-osa: Vahva, pitkä ja käyttötarkoitukseen soveltuva. Kuononselkä on suora.

Huulet: Eivät riippuvat.

Hampaat / Purenta: Voimakas, täysihampainen ja moitteeton leikkaava purenta. Hyvin kehittyneet kulmahampaat.

Posket: Voimakkaasti kehittyneet poskilihakset.

Silmät: Mitä tummemmat sen parempi.

Korvat: Riippuvat, leveät, melko korkealle kiinnittyneet, pyöreäkärkiset ja tiiviisti pään myötäiset.

Kaula: Vahva ja lihaksikas, jalosti kaartunut.

Runko

Säkä: Keskikorkea, pitkä ja lihaksikas.

Selkä: Lyhyt, kiinteä ja suora.

Lanne: Vahva ja jäntevän lihaksikas.

Lantio: Pitkä, leveä ja lihaksikas, vain hieman laskeva.

Rintakehä: Edestä katsottuna leveä ja sivulta katsottuna syvä; eturinta on selvästi erottuva.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on hieman kohoava. Vatsa on kiinteä ja solakka. Kupeet ovat lyhyet ja korkealle sijoittuneet.

Raajat

Eturaajat

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat hyvin kulmautuneet, suorat, vahvat ja lihaksikkaat.

Lavat: Tiiviisti rintakehän myötäiset.

Ranteet: Joustavat.

Käpälat: Tiiviit, kohtuullisen pitkät ja kohtuullisen pyöreät. Etukäpälässä on kannukset.

Takaraajat

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat vahvat, lihaksikkaat ja suora-asentoiset.

Polvet ja kintereet: Moitteettomasti kulmautuneet.

Käpälat: Kuten etukäpälat. Kannukset tulee poistaa.

Liikkeet: Käynnissä ja ravissa joustavat, maatavoittavat ja pitkäaskeliset. Laukka on joustavaa ja tehokasta; riittävä takaraajojen työntö ja pitkät loikat.

Nahka: Tiiviisti pinnanmyötäinen.

Karvapeite

Karva: Pitkää ja tiheää, kuitenkin liioittelematonta eli tyypillinen pitkäkarvaisen karva.

Karvapeite ei saa olla kiharaa eikä avointa, sillä ne haittaavat metsästystyöskentelyä. Sekä uroksilla että nartuilla karvan tulee raajojen takaosassa olla erityisen pitkää ja muodostaa tiheet hapsut. Myös hännässä karvan tulee olla erityisen pitkää, pisimmät hapsut ovat hännän keskiosassa. Korvien hapsujen tulee olla pitkät ja korvan alareunan selvästi ylittävät (lyhytkarvaiset korvat ovat virhe). Muutoin pään karvoitus on lyhyttä ja pinnanmyötäistä.

Väri: Valkoinen mustin läiskin ja pilkuin tai mustapäistärökkö. Pää on väriltään on musta, jossa mahdollisesti valkoinen viiru tai piirto.

Koko ja paino

Säkäkorkeus: Urokset 60 - 65 cm ja nartut 58 - 63 cm.

Paino: Noin 30 kg.

Virheet: Kaikki poikkeamat edellämainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

Pää: liian leveä kallo tai liian voimakas otsapenger.

Kirsu: pigmentitön tai pilkullinen.

Kuono-osa: kyömy tai kovera kuononselkä, löysät tai riippuvat huulet.

Hampaat / purenta: vähäiset virheet: tasapurenta, yhden P1:n tai M3:n puuttuminen. **Vakavat virheet:** ylä-, ala- tai ristipurenta, etu- ja kulmahammaspuutokset, P2 - P4:n tai M1 tai M2 puutokset.

Silmät: liian vaaleat, näkyvä punainen sidekalvo, sisä- tai ulkokierteiset silmäluomet (entropium tai ektropium).

Korvat: alas kiinnittyneet, eivät pään myötäiset.

Kaula: liian lyhyt, liian pitkä, liian paksu tai liian ohut; löysää kaulanalusnahkaa.

Säkä: liian matala tai liian lyhyt.

Rintakehä: tynnyrimäinen, kapea tai matala; puuttuva eturinta.

Selkä: liian pitkä, notko tai karpinselkä.

Lanne: heikkolihaksinen tai ei sulavasti lantioon liittyvä; takakorkeus.

Lantio: lyhyt, kapea tai jyrkästi laskeva.

Vatsaviiva: liian jyrkästi ylösvetäytyvä tai riippuva.

Häntä: sivulle tai ylöspäin kiertyvä, koukku- tai kippurahäntä.

Eturaajat: liian niukat kulmaukset, ulkonevat kynnärpäät, liian periksiantavat ranteet; kapea- tai leveäasentoiset eturaajat.

Takaraajat: liian niukat kulmaukset, pihtikinttuisuus tai länkisäärisyys, kapea- tai leveäasentoiset takaraajat.

Käpälät: pyöreät ns. kissankäpälät, pitkät ns. jäniksenkäpälät, hajavarpaisuus, sisä- tai ulkokierteiset käpälät.

Liikkeet: lyhyt, jäykkä tai sipsuttava käynti ja ravi; lyhyt, töksähtävä tai tehoton laukka.

Hylkäävät virheet: Pelkopureminen ja ihmisarkuus, rotumääritelmästä poikkeava väriyty, huomattava pigmentinpuutos.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

4.4.2. Tilastotietoa jalostuskokeen ulkomuotokatselmuksesta Saksassa

(Cincibus, P. 2005; Verband Grosse Münsterländer e.V.; Lustig, E. 2010)

Vuosi 2009

Vuonna 2009 Zuchtschauhun osallistui 141 koiraa. 3 koiraa sai arvosanat v/v, siis vorzüglich sekä rakenteesta että karvasta. 90 koiraa sai rakenteesta arvosanan sehr gut, 36 koiraa gut. Karvasta sai vorzüglich 13 koiraa, sehr gut 112, ja 8 koiraa sai karvasta arvosanan gut. 6 koiraa hylättiin liian suuren tai liian pienen koon vuoksi.

Vuosi 2008

Vuonna 2008 Zuchtschaussa esiteltiin 121 koiraa. Rakennearvostelussa 5 niistä sai vorzüglich, 78 sehr gut, 26 gut, 5 genügend. Karvasta sai arvosanan vorzüglich 16 koiraa, arvosanan sehr gut 92 koiraa ja 9 koiraa sai karvasta arvosanan gut. 6 koiraa sai arvosanan hylätty tai jäi ilman arvostelua.

Vuosi 2007, tiedot puuttuvat.

Vuosi 2006

Vuonna 2006 esitettiin Zuchtschaussa 207 koiraa. 26,1 % sai gut tai genügend. Vorzüglich annettiin 10:lle. Karvasta sai vain 7 arvosanan gut, 27 sai karvasta vorzüglich. Urosten keskikorkeus oli 64,4 cm, narttujen 60,8 cm. Virheistä yleisimmät virheet takaosassa (27,7 %), seuraavaksi eniten selkälinjavirheitä (11 %). Etuosan virheitä 9,7 %. Puuttuvaa voimaa valitettiin 6,8 %:sta. Ylimääräisiä P1-hampaita löytyi 6,8 %:lta, muita hammas- tai purentavikoja ei juuri nimeksikään. Luomivirheitä 5 koiralla. Luonneongelmia 6 koiralla.

Värit: musta-valkoinen 12,1 %, vaalea- tai keskivaalea päistärikkö 47,3 %, tummapäistärikkö 39,1 %.

35 %:lla oli umpimusta pää. Silmien väri enimmäkseen ruskea 53,6 %, tummia silmiä 31,4 %. Vaaleanruskeita tai vaaleita 14,5 %. Vaaleiden silmien määrä nousee koko ajan. Analyysin ja toimenpiteiden paikka.

Vuosi 2005

Vuonna 2005 esiteltiin Zuchtschaussa 192 koiraa. 23,4 % koirista sai gut tai genügend. Arvosana vorzüglich annettiin 7 kertaa. Karvasta annettiin vain 3 kertaa gut. 22 koiraa sai karvastaan arvosanan vorzüglich. Ulkomuotovirheistä tärkeimpänä kirjattiin takaosan virheet, selkälinjan virheet ja puuttuva voima, varsinkin nartuilla. Ylimääräinen P1 kirjattiin 9,4 %:ssa. Muita hammas- tai purentavikoja kirjattiin 6 koiralla.

Värit: musta-valkoinen 5,7 %, vaalea- tai keskivaalea päistärikkö 51,6 % (44 %), tumma päistärikkö 40,6 % (48 %)

Pään väri oli umpimusta 55 %:ssa. Silmien väristä vallitsevin oli ruskea 66,7 %, ja tummia silmiä oli 22,4 % ja vaaleanruskeita tai vaaleita 10,9 %. Vaaleiden silmien lisääntyminen on selvästi havaittavissa. Se poikkeaa toivotusta ja rotumääritelmästä. Sekä tuomareiden että kasvattajien on otettava tämä huomioon.

Vuosi 2004

Vuonna 2004 esitettiin Zuchtschaussa 231 koiraa. 26,4 % sai gut tai genügend. Vorzüglich sai 9 koiraa.

Virheistä yleisimpänä mainittiin virheet takaosassa, 30,7 % tapauksista, virheellinen liikunta 22 % ja virheellinen selkälinja 3,9 % tapauksista. 18 koiraa saisi olla voimakkaampi, toisin sanoen 8 % koirista oli liian keveitä. Ylimääräisiä P1-hampaita oli 12 %:lla. Muut hammas- tai purentavirheet merkityksettömät.

Värit: musta-valkoinen 4,8 %, vaaleapäistärikkö, keskivaalea päistärikkö 44 %, tummapäistärikkö 48 %, ei ilmoitettu 3,2 %

Umpimusta pää 41 %. Ruskeat silmät 63,2 %, tummat silmät 22,1 % ja vaaleanruskeat 10 %. Silmien vaaleneminen jatkuu. Levottomuutta herättää etenkin havainto, että tummilla koirilla, joilla on hyvä pigmentti, myös voi olla vaaleanruskeat silmät.

Vuodet 2001-2003

2003 osallistui 162 koiraa, joista 23,5 % sai arvosanan gut. Virheitä olivat takaosan virheet 23,5 % selkälinjan virheet 6,2 %, liikkeiden virheet 6,2 %, rakenteen puuttuvaa voimaa valitettiin 12 tapauksessa, 2 oli liian raskasta, ylimääräisiä hampaita 13 %:lla.

2002 osallistui 219 koiraa, joista 35 % sai arvosanan gut. Takaosavirheet 30 %, virhe selkälinjassa 4,6 %, liikkeissä 9,1 %, ylimääräisiä hampaita 5,5 %

2001 osallistui 86 koiraa, joista 30 % sai arvosanan gut tai genügend. Virheitä oli takaosan puutteita 29 %:lla. Länkisäärisyyttä oli enemmän kuin pihtikinttuisuutta ja jyrkkiä kulmauksia. 13,4 %:ssa oli virheitä etuosassa eli virheenä oli silloin lähes aina ulkonevat kyynärpäät.

Selkälinjavirheitä oli 5,9 %:lla. Luonneongelmia oli 2,7 %:lla (arkuutta, hermostuneisuutta). Aggressiivisuutta ei tavattu. 14 %:lla oli yksi ylimääräinen P1.

Väri vuosina 2001-2003

Musta-valkoisia oli vuonna 2003 jalostuskatselmuksessa 8,64 %, vuonna 2002 10,5 % ja vuonna 2001 4,8 %.

Vaaleapäistärikköjä ja keskitummiä päistärikköjä oli 2003 50 %, 2002 47,5 % ja 2001 46,2 %

Tummiä päistärikköjä oli 2003 38,3 %, 2002 35,6 % ja 2001 49,0 %

Väriä ei merkitty 2003 3,06 % 2002 6,4 %

Vaalean värin osuus pysyy noin 58 prosentissa. Pää oli yksivärisen musta 2003 42 %:lla, vuonna 2002 34,2 %:lla, 2001 52,7 %:lla. Silmien värissä yleisin oli ruskea, jota oli 2003 61,1% 2002 55,7 %.

Tummiä silmiä 2003 31,5 % 2002 35,2 % ja vaaleanruskeita silmiä 2003 7,4 % vuonna 2002 8,2 %.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Isomünsterinseisojan jalostuksen tavoiteohjelma on kirjattu ensimmäisen kerran 25.1.1995 ja se astui voimaan 1.1.1996. Ohjelma on sen jälkeen päivitetty katkeamatta ja se on ollut voimassa kaudet 1.1.1996-31.12.2000, 1.1.2001-31.12.2005 ja 1.1.2006-31.12.2010. Nyt päivitettävä jalostuksen tavoiteohjelma astuu voimaan 1.1.2011 ja se on voimassa 31.12.2015 asti. Jalostusvalinnoilla on pyritty terveluonteisiin ja sosiaalisiin isomünsterinseisoihin sekä vahvistamaan suomalaisessa kannassa olevia metsästysominaisuuksia, unohtamatta terveen rakenteen ja hyvän karvapeitteen merkitystä käyttökoiralla.

Rodun pienen kannan vuoksi erityistarkkailuun haluttiin asettaa alusta asti kannan sisäsiittoisuus ja pyrkimys geenipohjan laajentamiseen. Isomünsterinseisojan jalostuksen tavoiteohjelman voimassaoloaikana maassamme on rekisteröity 11 tuontiuropa ja 11 tuontinarttua, eli yhteensä 22 tuonti-isomünsterinseisojaa. Koiria on rekisteröity Saksasta, Ruotsista, Tanskasta, Hollannista, Britannista, Norjasta ja Tsekistä. Näistä tuontikoiraista on käytetty jalostukseen maassamme neljää urosta ja neljää narttua. Lähes kaikki tuonnit ovat keskenään erisukuisia ja käytettävissä täällä jalostukseen, mikäli koirat muilta osin ovat jalostuskäyttöön sopivia. Toistaiseksi koirakannan keskinäinen sukulaisuusaste on edelleen liian korkea.

Jalostukseen käytettyjen koirien taso on ollut varsin vakaa, ja isomünsterinseisojan jalostuksen tavoiteohjelma oli jo voimassa kun ensimmäinen pentue maassamme syntyi vuonna 1996. Jalostuksen tavoiteohjelman aikana maassamme on jalostukseen käytetty 11 urosta ja kahdeksaa narttua. Näistä jalostusyhdistelmistä on syntynyt yhteensä 11 pentuetta. Kaikki pentueet maassamme ovat syntyneet lonkkakuvausta ja terveiksi todetuista vanhemmista. Vuoden 2009 loppuun mennessä lonkkakuvausikässä olevien jalostusyhdistelmien osalta on myös noudatettu rotujärjestön ohjetta välttää kahden B-lonkkaisen yhdistämistä. Merkille pantava on kuitenkin suuntaus B-lonkkaisten kasvavaan osuuteen jalostusyhdistelmässä, sillä vuosina 1996-2004 rekisteröityjen kuuden pentueen vanhemmista kaksi kolmasosaa on ollut A-lonkkaisiksi tulkittavia ja yksi kolmasosa B-lonkkaisia. Vuosina 2005-2009 rekisteröityjen viiden pentueen vanhemmista puolet on tulkittavissa A-lonkkaisiksi ja puolet B-lonkkaisiksi.

Jalostukseen käytetyistä uroksista kuusi on ulkomaisia jalostusuroksia. Yksi uroksista on Tanskan, yksi Hollannin ja neljä Saksan jalostusrekisterissä. Jalostukseen käytetyistä nartuista kaksi on Suomen jalostusrekisterissä. Jalostusyhdistelmistä viidessä molemmat vanhemmat ja neljässä toinen vanhemmista on koepalkittu rodun käyttökokeessa kotimaassaan. Vain kahdessa yhdistelmässä rodun jalostuksen alkuvuosilta, kumpaakaan vanhemmista ei ole palkittu rodun käyttökokeessa. Kaikki ulkomaiset jalostusurokset ovat rodun ulkomaisissa käyttökokeissa palkittuja. Kaikissa yhdistelmässä vanhemmat ovat olleet näyttelyissä vähintään arvosanalla hyvä palkittuja.

Luonteesta on saatu lisääntyneiden koekäyntien myötä metsästysnäyttöä lisää ja koulutuskelpoisuus on lisääntynyt. Kasvatetuissa pentueissa luonteessa on kirjavuutta, osa on hyviä, osa arastelevia. Neljällä koiralla ilmenneet vakavat ongelmat luonteessa on näin pienessä kannassa erittäin merkittävä asia ja jalostukseen käytettävien koirien luonteen moitteettomuus on jatkossa erityisen tärkeää.

Terveystutkimuksista lonkkakuvaus on ollut vaatimuksena isomünsterinseisojan jalostuskäytölle vuoden 1996 alusta lähtien ja siihen liitettiin raja-arvo C vuoden 2002 alusta lukien. Lonkkaniveldysplasian osalta terveiden osuus oli vuoden 2004 lopussa 75 % ja tilanne on viimeisten viiden vuoden aikana edelleen parantunut. Lonkkakuvaustutkimustulosten perusteella vuoden 2009 loppuun mennessä lonkkakuvausta isomünsterinseisojista 80 % on terveitä.

Kannan kasvaessa ja tehtyjen tutkimusten lisääntyessä on esille tullut uusia vikoja ja sairauksia. Kyynärnivel- ja silmätutkimusten lisääntyessä alkaa löytyä vaikeampia kyynärnivelen kasvuhäiriötapauksia ja ensimmäisiä silmälöydöksiä. Onneksi vakavia silmänsairauksia ei ole toistaiseksi todettu. Polven ristisidevammat, autoimmuunisairaudet, syöpä ja munuaisvika sekä hammaspuutokset ovat esimerkkejä todetuista uusista sairauksista ja vioista.

Kanta on edelleen sen verran pieni, että yhteenvetoja ulkomuodon osalta on vaikea tehdä, varsinkin kun saman koiran eri tuomareilta saamat arvostelut voivat edelleen vaihdella melkoisesti. Koirien kulmaukset ovat edelleen puutteellisia, varsinkin polvikulmauksissa on toivomisen varaa. Luisu lantio, pitkä lanneosa ja ahtaat takaliikkeet ovat tavallisia virheitä, samoin silmien vaaleus. Kokoerot ovat edelleen liian suuret ja urokset ovat nykyään usein koon ylärajoilla, jopa yli. Nartut sen sijaan sijoittuvat paremmin rotumääritelmän mittoihin. Luusto on yleisesti sopivan vankka ja raajaluuston vahvuus koiran kokoon sopiva. Pää on yleisesti linjoiltaan ja mittasuhteiltaan oikea ja rodunomainen sekä ilme tyypillinen. Karvapeitteet ovat parantuneet ja niissä on vain harvoin huomautettavaa.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT

6.1 VISIO

Saksanseisojakerho ry:n alaiset rodut toimivat valtaosaltaan edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan, poikkeuksena muutama Suomessa nuori rotu. Rotujärjestön tavoitteena on säilyttää rodut metsästyskäyttökoirina, pyrkien edistämään käyttökoetointaa, kehittämään koirien koulutusta yhdessä alueyhdistysten kanssa sekä tiedottamaan jäsenistöään käyttökoirien jalostukseen ja metsästyskäyttöön liittyvissä asioissa. Uhkana ovat metsästyskäyttökoirien jalostukseen sitoutumattomat kasvattajat, jotka eivät kunnioita kasvatuksellisuudessaan rotujärjestön tavoitteita ja oman rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta. Kiinnostus rotuun metsästyskoirana on kasvanut rodun tultua tunnetummaksi käyttökoetulosten ja käytännön työssä olevien koirien myötä. Metsästyskäyttöä varten hankittavien pentujen kysyntä tällä hetkellä on vilkastunut ja edistää myös sellaisten pentueitten kasvattamista, joitten vanhemmat eivät ole jalostustavoitteitten mukaisia. Tavoitteena on saada lisää metsästäviä, vastuunsa tuntevia ja tavoitteellisia kasvattajia mukaan harrastustoimintaan.

6.2. RODUN TAVOITTEET JA STRATEGIA

Isomünsterinseisoja pyritään pitämään elinvoimaisena ja terveenä metsästyskoirarotuna. Rodun alkuperäisiä käyttöominaisuuksia pyritään ylläpitämään ja edistämään. Koirien määrän kasvaessa tavoitteena on rodun tunnettuuden lisääminen metsästyskoirana ja rotua harrastavien yhteistoiminnan lisääminen.

6.2.1. Kannan kehittyminen

Isomünsterinseisojista noin kaksi kolmasosaa on metsästyskäytössä. Tämä on arvio, koska virallista näyttöä koekäyntien ja koetulosten perusteella on edelleen vähän, eivätkä kaikki metsästyksessä käytettävät isomünsterinseisojat käy kokeissa. Rotua on kasvatettu Suomessa vasta yksitoista pentuetta. Jatkossa vastuullisten, metsästyskäyttökoirien kasvattamiseen sitoutuneiden kasvattajien määrää on edelleen saatava lisättyä, jotta rotu säilyisi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan ja käyttökelpoisena vaihtoehtona seisovaa kanakoira harrastuskumppaniksi etsiville koiraharrastajille.

Jokainen teetetty pentue on rodun jalostusta ja osaltaan vaikuttaa kannan rakenteeseen, joten jokaisen kasvattajan olisi tiedostettava tämä ja kannettava siitä vastuu. Olisikin ehdottoman tärkeää, että kaikki siitokseen käytettävät koirat täyttäsivät jalostuskoirille asetetut perusvaatimukset ja jälkeläisten tasosta olisi virallista tietoa, viimeistään ennen kuin koira käytetään uudelleen.

Oman koiransa jalostusarvoon on osattava suhtautua riittävällä kriittisyydellä ja rodun tasosta on oltava tarpeeksi tietoa vertailua varten. Aktiivinen harrastus ja osallistuminen kokeisiin, näyttelyihin ja vuosittaiseen rotutapaamiseen auttaa oman koiran vahvuuksien ja heikkouksien arvioimisessa. Jalostusuroksen valinnassa on syytä kysyä ehdotusta jalostusneuvonnasta tai ainakin tarkistuttaa oman ehdokkaansa sukutaulun yhteensopivuus.

Tavoitteet:

- **Rotujärjestön ja Münsterikerhon avulla lisätään harrastajien tietämystä rodusta ja kanakoira harrastuksesta**
- **Vastuullisten metsästyskoirakasvattajien määrä lisääntyy**
- **KAER-kokeisiin ja näyttelyihin osallistuvien koirien määrä lisääntyy**
- **KAER-kokeiden tulostaso paranee**

6.2.2. Populaation kokonaistila ja rakenne

Koska rodun kanta Suomessa on vielä hyvin pieni, on yksittäisen koiran käytöllä jalostukseen voimakas vaikutus ja tämä johtaa helposti tilanteeseen, jolloin suuri osa lisääntymisikäisistä

koirista on toisilleen läheistä sukua. Edelleenkin rodun kannassa on liian paljon toisilleen lähisukuisia koiria. Rodun kannan laajentuessa Suomessa on erityistä huomiota kiinnitettävä jalostuskelpoisten koirien tasaiseen ja monipuoliseen käyttöön. Sukusiitosasteen nouseminen populaatiotasolla vähentää perinnöllistä muuntelua ja haitallisesti vaikuttavat resessiiviset (peittyvät) geenin kopiot yleistyvät kannassa, jolloin niiden vaikutukset pääsevät esille. Ainoa tapa edetä kotimaisessa isomünsterinseisojien kasvatuksessa onkin käyttää jalostukseen nykyisen kantamme pentuesisaruksia vain valikoidusti ja aina ulkomaisen, vierassukuisen partnerin kanssa. Jatkossa on edelleen panostettava uuden geenimateriaalin käytön lisäämiseen tuontikoirien ja ulkomaisten astutusten avulla.

Tavoitteet:

- **Panostetaan edelleen uuden geenimateriaalin käytön lisäämiseen**
- **Valitaan tuontikoirat ja ulkomaiset jalostuspartnerit niiden tarjoaman geneettisen monimuotoisuuden perusteella tinkimättä muista jalostusvaatimuksista**
- **Käytetään kotimaisia koiria jalostukseen harkiten ja tasaisesti eri sukulinjoista**

6.2.3.Käyttöominaisuudet

Isomünsterinseisoja on käyttökoirarotu, joka on osoittanut monipuoliset taipumuksensa ja soveltuvuutensa suomalaiseen metsästykseseen sekä käytännön metsästyksessä että KAER-kokeissa. Käyttötaipumusten vaaliminen nousee luonteen ja terveyden ohella tärkeimmäksi rodun jalostuksen tavoitteeksi myös tulevaisuudessa.

Isomünsterinseisojan käyttöominaisuuksia arvioitaessa kunnioitetaan rodun erityispiirteitä pyrkimättä liian yksipuolisesti vain nopea- ja laajahakuisen koiraan. Tavoitteena on kasvattaa monipuoliseen metsästykseseen soveltuvia koiria, joilla on hyvä seisontataipumus, nouto ja vesiominaisuudet. Pyritään kasvattamaan säänkestäviä monitoimikoiria etenkin peitteiseen maastoon.

Siitosyksilöiden pohjoismaiset jalostusrekisterivaatimukset:

Narttu:

- metsästyskoetulos AVO 2
- näyttelytulos AVO EH tai KÄY EH tai 2xAVO H tai KÄY H eri tuomareilta, kuitenkin niin, ettei H ole tullut huonon luonteen vuoksi
- lonkkanivelet normaalit tai lähes normaalit

Uros:

- metsästyskoetulos AVO 1
- muut vaatimukset samat kuin nartuilla

Koska isomünsterinseisojien kanta on vielä hyvin pieni, eikä geenipopulaatiota ole järkevää liian jyrkästi karsia, olisi tarkoituksenmukaista toistaiseksi asettaa jalostuskoirien koepalkintovaatimukset jalostusrekisterivaatimuksia lievemmiksi. Koiran ollessa muilta osin jalostusrekisterivaatimusten mukainen, jalostusvaatimukset koetuloksen osalta täyttäisi NUO3 tai AVO3 palkintosijakin. Kolmannen palkinnon saavuttamiseen riittää, että koira on metsästyskelpoinen rodunomaisella tavalla ja tarvittavat taidot eivät vaadi koiran kouluttajalta erityisen suurta kokemusta. Pienrotujen harrastajissa on kuitenkin runsaasti ensikertalaisia seisojanomistajia, joille koiran kouluttaminen koevaatimusten mukaiseksi voi olla vielä vaikeaa.

Päätavoitteena pidetään edelleen, että jalostukseen käytettävät koirat täyttäisivät Saksanseisojakerhon jalostusrekisterivaatimukset.

Saksanseisojakerho ry:n nuorten koirien ikäluokkakatselmuksen Junkkarin yhteydessä järjestettävä KAER-koe antaa arvokasta tietoa nuoren koiran luontaisista metsästystaipumuksista. Isomünsterinseisoja osallistuu katselmuksen liian vähän. Tähän mennessä viiden suomalaisen kasvattajan pentueista yhteensä 15 nuorta koira on osallistunut Junkkarin KAER-kokeeseen, joten osallistumisaktiivisuutta on lisättävä. Yksi kasvattaja on saanut kokonaisen yhdeksän pennun pentueen Junkkarikokeeseen ja kasvattajilla onkin tässä suurin vaikutusmahdollisuus.

Tavoitteet:

- Käytetään kaikissa syntyvissä pentueissa yhdistelmiä, joissa molemmat vanhemmat on palkittu KAER-kokeessa (tai vastaavassa ulkomaisessa rodunomaisessa käyttökokeessa) ja täyttävät muut jalostuskoirille asetetut perusvaatimukset.
- Kasvatetaan terveitä, monipuoliseen metsästykseseen sopivia koiria, joilla on hyvät käyttöominaisuudet.

6.2.4. Terveys

Jalostukseen käytetään vain tervelonkkaisia yksilöitä ja kahden B-lonkkaisen yhdistämistä tulee välttää. Lisäksi sellaisen radiologisesti tervelonkkaisen yksilön käyttämistä ei suositella, jonka sisaruksista useammalla kuin yhdellä on lonkkaniveldysplasian aste C tai huonompi tai jonka jälkeläisissä todetaan lonkkavikaa. Nyt ilmenneitten sairauksien lisäksi myös koirien yleiseen terveyteen ja vastustuskykyyn tulee kiinnittää huomiota jalostuskoirien valinnassa, jotta koirien terveystilanne säilyy hyvänä. Pyritään lisäämään tietoutta myös terveystarkastuksissa. Saksanseisojakerhon jalostusrekisteriin nousevien koirien omistajien on lisäksi allekirjoitettava terveystarkastus, jossa omistaja vakuuttaa, ettei koirassa ole havaittu leikkausta vaativia olka- tai kyynärnivelen OCD-oireita, ektropiumia tai entropiumia eikä epilepsian tyyppisiä oireita. Terveystarkastus on vapaaehtoinen muilta jalostukseen käytettävien koirien omistajilta. Terveystarkastuksen olemassaolosta mainitaan Saksanseisojakerhon pentuvälityksessä.

Tavoitteet:

- Lonkkakuvattujen koirien määrä ikäluokastaan kasvaa seuraavan viisivuotiskauden aikana.
- Kyynärkuvattujen koirien määrä ikäluokastaan kasvaa seuraavan viisivuotiskauden aikana.
- Saksanseisojakerhon terveystarkastukseen vastataan ahkerammin
- Isomünsterinseisojan PEVISA-ohjelmaa jatketaan lonkkien terveyden osalta entisellään eli pentujen vanhemmista vaaditaan lonkkakuvauslausunto ja rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C.
- Uutena asiana rodun PEVISA-ohjelmaan lisätään:
 - Pentujen vanhemmista vaaditaan kyynärkuvauslausunto. Pysyvä poikkeuslupa koskien ulkomailta tapahtuvaa astutusta ja ulkomaisen sperman käyttöä, jolloin kyynärkuvauslausuntoa ei vaadita.
 - Koiran rekisteröityjen jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 21 pentua. Viimeinen rajan ylittävä pentue rekisteröidään kuitenkin kokonaisuudessaan.

6.2.5. Luonne

Mikäli koiran luonteessa tai toimintakyvyssä on puutteita, sitä ei tulisi käyttää jalostukseen. Hermostuneet, aggressiiviset tai arat ja liian pehmeät koirat on karsittava pois jalostuskäytöstä. Tavoitteena on säilyttää rodunomainen eloisuus, mutta koirien koulutettavuuteen ja keskittymiskykyyn on kiinnitettävä enemmän huomiota

KAER-kokeisiin osallistuvasta koirasta saadaan tietoa monipuolisesti. Kokeissa palkitulla koiralla on käyttöominaisuuksiensa lisäksi näyttöä myös koulutuskelpoisesta ja yhteistyöhaluisesta luonteesta. Myös koiranäyttelyistä saa tietoa osallistuvan koiran suhtautumisesta vieraisiin koiriin ja ihmisiin.

Tavoitteet:

- Jalostukseen käytetään vain luonteeltaan käyttötarkoitukseensa sopivia koiria, jotka ovat tasapainoisia ja koulutuskelpoisia.

6.2.6. Ulkomuoto

Jalostukseen pyritään käyttämään koiria, jotka ovat tyypiltään oikeita, rotumääritelmän mukaisia ja terverakenteisia. Yhdistelmät pyritään valitsemaan niin, että jälkeläiset olisivat ulkomuodoltaan ja kooltaan mahdollisimman tasaisia. Pyritään rakenteeltaan keskiraskaaseen rakenteeseen, joka soveltuu suomalaiseen maastoon. Etsitään edelleen rodunomaisuutta pään tyyppiin ja ilmeeseen, pyritään lyhyempiin runkoihin ja painotetaan tervettä etu- ja takaosan rakennetta.

Jalostukseen käytettävillä koirilla tulee olla näyttelypalkinto (vähintään 2xH), kuitenkin niin, ettei palkintosijan aleneminen johdu epätyypillisestä luonteesta.

Tavoitteet:

- **Ensisijaisesti tyypiltään oikeat, rakenteeltaan rodun käyttötarkoitukseen soveltuvat, keskiraskaat, kestävät koirat.**
- **Lyhyemmät rungot ja terve etu- ja takaosa.**
- **Oikeanlaatuinen käyttökoiran karvapeite.**

6.3. UHAT JA MAHDOLLISUUDET

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rotujärjestöllä toimiva organisaatio (koetoiminta, näyttelyt, koulutus, jalostusneuvonta) ▪ avoin informaation jakaminen, kaikille avoin tietokanta ▪ rotu on alkuperämaassaan metsästyskäytössä ▪ hyvät kontaktit ulkomaille ▪ aktiivinen, rotujärjestön kanssa yhteistyössä toimiva rotua harrastava kerho 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kaikki rodun harrastajat eivät ole rotujärjestön jäseniä, eivätkä mukana aktiivisessa harrastustoiminnassa ▪ metsästyskäyttörodun kasvattamiseen sitoutumattomat kasvattajat ▪ KAER- kokeissa testattujen koirien pieni määrä ▪ lonkkakuvattujen koirien pieni määrä ▪ rodun kapea geneettinen pohja Suomessa ja kaikkialla maailmassa
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ avoin informaation jakaminen, kaikille avoin tietokanta ▪ kasvava kiinnostus rotua kohtaan käyttökoirana toimivien metsästyskoirien myötä ▪ harkitusti tehtyjen tuontien ja ulkomaisten astutusten myötä laajeneva rodun geenipohja Suomessa ▪ rotujärjestön ja Münsterikerhon toiminnan kautta lisääntyvä aktiivinen rotua harrastavien joukko 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rodun kanta on pieni kaikissa maissa, joissa rotua harrastetaan ▪ rodun geneettinen pohja kapenee entisestään, sukusiitosaste kasvaa, tulee esille uusia terveysongelmia ▪ pentujen kysynnän kasvaessa niitä teetetään piittaamatta koiran soveltuvuudesta jalostukseen ▪ rodun kysyntätilanteeseen ei pystytä vastaamaan tarjoamalla riittävästi pentuja käyttövanhemmista

6.4 VARAUTUMINEN ONGELMIIN

Vaikka kasvattajat olisivat kuinka vastuullisia, voi jalostuskoirien ja jalostusyhdistelmien huolellisesta valinnasta huolimatta ilmaantua yllättäviä uusia ongelmia esim. terveyspuolella. On sanottu, että kaikissa roduissa voi ilmetä laaja kirjo erilaisia terveysongelmia, jos kannan sukusiitosaste lisääntyy ja resessiiviset (peittyvät) haitalliset geenialleelit (geenin vaihtoehtoiset muodot) pääsevät homotsygoitumaan (vastingeenit ovat samanlaiset). Kannan

sukusiittoisuuden lisääntymisen välttämiseksi tulisi jalostusyhdistelmät valita siten, että kannan geenimateriaalia tulee hyödynnettyä mahdollisimman monipuolisesti, kuitenkin jalostuskoirille asetetuista perusvaatimuksista tinkimättä. Jotta tämä olisi mahdollista, on edelleen kannustettava koirien omistajia viemään koiriaan eteenpäin vaadittavien näyttöjen saamiseksi ja rohkaistava narttujen omistajia käyttämään myös ulkomaisia jalostuskriteerit täyttäviä, Suomeen uutta geenimateriaalia tuovia uroksia nartuilleen. Myös pentujen tuontia on syytä edelleen kannustaa ja mahdollisuuksien mukaan avustaa. PEVISA-ohjelman matador-pykälä auttaa osaltaan ehkäisemään yksittäisten jalostuskoirien liiallista käyttöä, ja siten kannan geenipohjan kapenemista. Terveysongelmien kertymisen ehkäisemiseksi olisi myös sukusiitosaste jalostusyhdistelmissä pyrittävä pitämään mahdollisimman alhaisena, kuten tähänkin asti, vähintäänkin niin, ettei serkusparituksia vastaava sukusiitosaste 6,25% ylittyisi vähintään 5 sukupolven mukaan laskettuna. Yllättävien uusien terveysongelmien äkkinäisen runsastumisen estämiseksi jalostusuroksia ei tulisi käyttää jalostukseen näin pienessä kannassa kuin kerran vuodessa, eikä narttuja tulisi pennuttaa peräkkäisinä vuosina. Näin mahdollisesti ilmeneviin terveydellisiin tai muihin ongelmiin ehditään reagoida ennen kuin ongelma laajenee.

6.5. TOIMINTASUUNNITELMA JTO:N TOTEUTTAMISEKSI

Rodun terveystilannetta seurataan ja tiedot julkaistaan Saksanseisojakerhon tietokannassa, vuosikirjassa ja Saksanseisojalehdessä. Kasvattajia ja koiranomistajia kannustetaan aktiivisemmiksi lonkka- ja kyynärkuvausten sekä muiden terveystutkimusten suhteen samoin kuin avoimuuteen tutkimusten tulosten osalta. Edellä mainitut seikat yhdessä Saksanseisojakerhon terveystutkimusten kanssa mahdollistavat rodun yleisen terveydentilan seuraamisen ja reagoimisen, mikäli terveysongelmia alkaa ilmetä.

Kasvattajia ja koiranomistajia kannustetaan osallistumaan KAER-kokeisiin ja näyttelyihin sekä seurataan rodun koe- ja näyttelytuloksia Saksanseisojakerhon tietokannan ja vuosikirjan avulla. Myös mahdollisia luonnetestituloksia sekä luonnemerkintöjä koe- ja näyttelykertomuksissa seurataan.

Isomünsterinseisojan jalostusneuvonta avustaa ja ohjaa astutussuunnitelmissa ja seuraa rekisteröintien ja kannan geneettisen rakenteen kehittymistä. Jalostusneuvonta ja pentuvälitys auttavat myös edelleen sopivien ulkomaisten tuontikoirien ja jalostusurosten etsimisessä.

Avoimen keskustelun ja tiedottamisen avulla kannustetaan kasvattajia tavoitteelliseen, suunnitelmalliseen ja isomünsterinseisoojaa käyttörotuna kehittävään kasvatustoimintaan Suomessa. Edellä mainittu vaatii kasvattajilta yhteistyötä jalostuspäätöksiä tehtäessä, sillä isomünsterinseisojan pentujen kysyntä on vielä toistaiseksi rajallista. Mikäli rodun kasvatustyön arvostusta halutaan nostaa, tulisi kaikille kasvatetuille pennuille löytää seisojalle sopivia virikkeitä tarjoava metsästävä omistaja. Hyvätkin metsästyskäyttöominaisuudet voivat jäädä piileviksi, jollei pentu saa riittävästi oikeanlaisia virikkeitä kasvuaikanaan. Metsästyskäytössä toimiva isomünsterinseisoja todennäköisesti menestyy myös KAER-kokeissa ja nostaa näin rotunsa yleistä arvostusta metsästyskoirana.

Kannustetaan isomünsteriharrastajia liittymään rotujärjestön jäseneksi. Rodun harrastajien yhteishenkeä ja tavoitteellisuutta oman rodun tason suhteen pyritään kehittämään myös vuosittain yhdessä pikkumünsteriharrastajien kanssa järjestettävien Münsteripäivien ja muiden tapaamisten avulla. Myös Münsterilehteä käytetään tiedottamiseen rotua koskevissa asioissa ja lisäämään tietoa rodusta ja kanakoiraharrastuksesta.

7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisen seuranta on Saksanseisojakerhon jalostustoimikunnan tehtävä ja se seuraa terveystilannetta, koe- ja näyttelytuloksia sekä muuta rodun kannan kehittymistä. Kerhon tietokannan, jäsenlehden ja vuosikirjan välityksellä sekä rotutapaamisissa suoraan tiedottamalla pidetään rodun harrastajat ajan tasalla. Myös Münsterilehdessä voidaan tarvittaessa tiedottaa rodun harrastajia koskevista asioista.

8. LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

- Cincibus, Pavel. 2005. Isomünsterinseisojien tuloksia Saksassa. Kirjallinen tiedonanto.
- Heikkinen, Pekka; Naumanen, Raija. 2005. KAER-kokeet. Kirjallinen tiedonanto 11.1.2005. Päivitetty joulukuussa 2009.
- Hölzel, Manfred. 1986. Die deutsche Vorstehhunde. Herkunft, Rassen, Zucht und Jagdgebrauch. Kynos Verlag 1986.
- Lustig, Elina. 2005. Isomünsterinseisojan historia. Kirjallinen tiedonanto.
- Lustig, Elina. 2010. Isomünsterinseisojien tulokset Saksassa. Kirjallinen tiedonanto.
- Mäki, Katariina. 2004. Jalostuksen tavoiteohjelma (JTO). Jalostustoimikuntien neuvottelupäivä, Espoo, 31.1.2004.
- Norsk Münsterländer Klubb. 2010. Isomünsterinseisojien tulokset Norjassa. Kirjallinen tiedonanto.
- Nummi, Erja. 2010. Isomünsterinseisojien terveyst-, luonne- ja ulkomuototietoja. Kirjallinen tiedonanto.
- Peltonen, Martti. 2005. Seisojien yleisimmistä sairauksista. Kirjallinen tiedonanto.
- Rouhiainen, Jukka. 2005. Seisojan tavoiteltava luonne. Kirjallinen tiedonanto.
- Saksanseisojakerho ry. Jäsenlehdet ja vuosikirjat 1980-2010.
- Saksanseisojakerho ry. 2010. Terveyskyselyn vastaukset.
- Suomaa, Saija. 2010. Pitkäkarvaisen saksanseisojan jalostuksen tavoiteohjelma.
- Svenska Vorstehklubben. 2010. Isomünsterinseisojien tulokset Ruotsissa. Kirjallinen tiedonanto.
- Verband Grosse Münsterländer e.V. Julkaisuja ja kirjallisia tiedonantoja 1990-2010.
- Verband Grosse Münsterländer e.V. 1994. Sonderausgabe zum 75. Vereinsjubiläum.
- Vornholt, Egon. 1994. 60 Jahre Grosse Münsterländer. Mitteilungsblatt 64a Oktober 1994.
- Vornholt, Egon. 2004. Der Grosse Münsterländer. Neumann-Neudamm.
- Wikström, Birgitta. 1995. Koiran sairaudet. Tammi.
- Wikström, Birgitta; Öberg, Josefine. 2007. Koiran sairaudet. Tammi.

Sähköiset lähteet:

Dansk Kennel Klub Hundeweb-tietokanta. <http://www.hundeweb.dk/dkk/>.

Ilvesniemi, Timo. Addisonintauti eli lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta. Artikkelit. Malmin Eläinklinikka Apex, Verkkoklinikka. http://www.apexvet.fi/webclinic/Timo/Addisonin_tauti.pdf. Luettu 16.3.2010.

Eskelinen, Esa. Koiran ja kissan nivelrikko. Artikkelit. Malmin Eläinklinikka Apex, Verkkoklinikka. http://www.apexvet.fi/webclinic/Esa/koiran_ ja_ kissan_ nivelrikko.pdf. Luettu 16.3.2010.

Eskelinen, Esa. Koiran polven ristositeen repeämä. Artikkelit. Malmin Eläinklinikka Apex, Verkkoklinikka. http://www.apexvet.fi/webclinic/Esa/koiran_polven_ ristositeen_ repeamat.pdf. Luettu 16.3.2010.

Koirien geenitutkimus. Internetsivut. <http://www.koirangeenit.fi/>.

Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki –HETI ry. Internet-sivut. <http://www.koiranjalostus.fi/>.

Lappalainen, Anu. Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut. <http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Lonkkanivel.htm>. Luettu 28.2.2010.

Lappalainen, Anu. Kyynärnivelen kasvuhäiriöt. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut. <http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Kyynarnivel.htm>. Luettu 28.2.2010.

Lappalainen, Anu. Polvilumpion sijoiltaan meno eli patellaluksaatio. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut.
<http://www.kennelliitto.fi/Fl/jalostusjakasvatus/artikkelit/polvil.htm>. Luettu 28.2.2010.

Mäki, Katariina. Perimän monimuotoisuus ja jalostuspohja. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut. <http://www.kennelliitto.fi/Fl/jalostusjakasvatus/artikkelit/monimuotoisuus.htm>. Luettu 14.3.2010.

Mäki, Katariina. Tehollinen populaatiokoko. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut. http://www.kennelliitto.fi/Fl/jalostusjakasvatus/artikkelit/tehollinen_populaatiokoko.htm. Luettu 14.3.2010.

Mäki, Katariina. Pienten populaatioiden jalostus. Artikkelit. Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki –HETI ry:n internet-sivut. <http://www.koiranjalostus.fi/katariina5.pdf>. Luettu 14.3.2010.

Mäki, Katariina. Periytymisaste. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut. <http://www.kennelliitto.fi/Fl/jalostusjakasvatus/artikkelit/periytymisaste.htm>. Luettu 14.3.2010.

Mäki, Katariina; Ekman, Tarja. Terveempien koirarotujen puolesta – sukusiitosdepressiota ja matadorijalostusta vastaan. Artikkelit. Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki –HETI ry:n internet-sivut. <http://www.koiranjalostus.fi/seminaariartikkeli.htm>. Luettu 6.3.2010.

Saksanseisojakerho ry. Internetsivut.
http://www.saksanseisojakerho.fi/html/saksanseisojakerho_ry_.htm.

Saksanseisojakerho ry. Tietokanta. <http://www.saksanseisojakerho.fi/html/tietokannat.htm>.

Suomen Kennelliitto ry. Internetsivut. <http://www.kennelliitto.fi/Fl/etusivu.htm>.

Suomen Kennelliitto ry. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä.
<http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx>.

Svenska Kennelklubben Hunddata-tietokanta. <http://kennet.skk.se/hunddata/>.

Vanhapelto, Päivi; Lappalainen, Anu. Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet. Artikkelit. Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut.
<http://www.kennelliitto.fi/Fl/jalostusjakasvatus/artikkelit/Silm.sairauksista.htm>. Luettu 28.2.2010.